

•

NÎQAŞËN FELSEFEYË 12.

Abdusamet Yîgît

weşanên

.
.
.
.
.

Niqaşên felsefeyê 12.
@Abdusamet yigit
Weşanên felsefeyê
2013-Almanya-Berlin

.
ISBN 968-4-940996-21-0

Pêşgotin:

Li ser dema navîn û rengê pêşketina wê dinerê wê, li ser temen û çavkaniya felsefeya demên kevnera re wê weke dem û ankû serdemek ku wê pêşkeve bê. Wê di wê de wê, zanîna zêhnî û hişmendî wê bi zêdeyî wê were dîtin ku wê derkeve li pêş. Di wê demê de wê, li ser wê temenê wê weke demek olî wê pêşkeve. Ol wê, di wê çerçoveyê de wê weke çerçoveyekê zêhnî û bi sazûmanî ku wê di nava xwe de wê, hebûna civaketiya ku ew pêşdikeve jî wê ragirê û wê pêşkeve wê bi wê demê re wê were **dîtin**. Serdema navîn wê, di wê de wê, bi felsefeyî hizirkirinên bi felsefeyî wê bi giştî wê di çerçoveya zanîna xwûdê de wê di rengekê de wê bibê û wê pêşkeve. Wê, di wê temenê de wê, aqilekê razber wê, pêşkeve û wê bi wê çerçoveyê û temenê wê li jîyanê û navaroka wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di serdema navîn de wê, felsefe wê mijarên ku wê di wê de wê werina lêpîrsîn û hizirkirin wê di awayekê de wê li ser temenê gotina xwûdê, gîyanê û hwd re wê, di rengekê de wê bibê. Gotinên weke sermedîyê, teqezîyê, cewherê û hwd wê li ser wê bînan bi temen û watelêkirin.

Di wê çerçoveyê de wê felsefe wê, li ser temenekê hişmendî, zêhnî û zanîni wê pêşkeve û wê derkeve li pêş. Di mijare felsefeya felsefeyê de wê, ya ku mirov wê li wê dihizirê wê, di serî de wê, ew bê ku felsefe di wê demê de wê, li ser temenekê zêhnî wê, ji xwezayê û hwd wê di awayekê de wê, dîrkeve. Mijarên zêhnî, aqilê razber û teorikî û hwd wê derkevina li pêş bin. Di wê çerçoveyê de wê, têgînên bi felsefeyî ku wê bînan hildan li dest ên weke rewîstê, gerdûnê, bawerîyê û hwd wê, bi wê re wê, derkevin li pêş û bînan hildan li dest.

Weke aliyekê din jî wê sînorê zanîniê û hwd wê, bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Zanîni wê, çendî karibê werênê ser ziman û wê, sînorê wê, li kûderê wê destpêbikê û hwd wê weke aliyana ku wê bi wê re wê werina lê hizirkirin bin. Minaq mijare felsefeya wê dema ku wê zanîniê wê hilde li dest wê, li ser temenê zanîni teqez û ya neteqez re wê, di wê temenê de

wê li wê bihizirê û wê bi wê bê xwestin ku ev alî û şewayên zanîn werina salixkirin.

Di demên kevnera de wê, di destpêkê de wê, felsefe wê bi xwezayê re wê, di rengekê de wê, dest bi hizirkirinê wê bikê. Di dewama wê de wê, piştê wê, li ya ku ew bi bûjenî. Fîzîkî, hebûnî heya û ya li pêş wan heya û hwd wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di mijare pêşketina şîroveyan li ser temenê sermediyê û ankû metafîzîkê û hwd wê, bi wê rengê wê bibin û wê, weke têngîna ku wê di demên serdema navîn de wê, weke rê û awayna hizirkirinê bin.

Weki din wê matematik, mantiq û hwd wê, di wê temenê de wê, weke têngîna zanîn bin. Di aslê xwe de wê, di dem bi dem wê, dema ku mirov matematîkê û ankû mantiqê û hwd werênê ser ziman wê çavkaniyan wan wê çî bin û wê çî wê bixwezin bi fahmkirinê bigihijiyê û hwd wê bi wê re wê, weke aliyekê giirng ê ku mirov dikarê bi wan li wê bihizirê bê. Ev têngînê weke zanîn wê, di wê demê de wê di çerçoveya fahmkirin û gihiştina têngînê bi zanîna teqez û hwd re wê bi îdeayan û hwd re wê li wan wê were lê hizirkirin.

Di serdema navîn de wê, di destpêkê de wê bi felsefeyên weke yê platonius û heta bigihijê têngînê weke yê augustinus, thomasê aqinayê û hwd re wê, bibê. Piştê wê li rojhilat filosofên weke ibni rûşd û ibni sîna, Razî, suhrewerdi, şehrezorî û hwd wê derkevin. Dema ku mirov li şîroveyan wan filosofên dinerê wê li ser temenekê ontolojîkî, baweriyî û keseyetî ku wê mijaran hildina li dest wê were ditin. Bi wê re wê, têngînê weke yê başî û nebaşî û hwd wê, weke aliyên ku wê bi wê li gorî wê bihizirin û wê li ser wê bixwezin ku wê ya başî û nebaşiyê li gorî bawerî, rewîst û hwd ji hev cihê bikin **bin**. Lê ji destpêkê ve ku mirov hilde li dest wê, filosofên weke platinius û heta Îsa, Mani û hwd wê, yê ku wê bandûra hizrên wan li demê bibê bibin.

Wekî din wê têngînê weke bi ekolî jî mirov dikarê weke çerçoveyan dibistanî ên demê şîrovebikê, hebûna mitrayîyan, maniyan û hwd wê, di wê temenê de wê, bi sazûmana wan ya hizirkirinê û hwd re wê karibê werênê ser ziman. Di wê demê de xiristiyani wê derkeve, bi heman rengê. Di wê demê de wê, her tişt wê bi zanînê wê were fahmkirin. Ber vê yekê wê têngînê baweriyê û ol û hwd wê weke çerçoveyan hizirkirinê ên wê demê ên bi sazûman ku wê li ser temenekê civakî wê pêşkevin. Wê bi xwe re wê sînor û çerçoveyan hizirkirinê wê biafirênin. Ol û têngîna xwûdê wê di nava wê hizirkirinê de wê temenekê bi hizirkirina hiyararşikî wê li ser wê çerçoveyê wê biafirênê. Aliyê din ve jî wê

temenê hizirkirinê bi aqilê razber û çêkirina girêdanên nava têgîn û rewşan û hwd de wê bi ontolojikî û hwd re wê bi wê were çêkirin û afirandin. Ev jî wê li ser temenekê mantiqî û rasyonali re wê bibê. Wê li ser wê temenê wê bi serwerîya baweriyê û bi şîrovevên teolojikî û ontolojikî û hwd re wê, rengê aqilê demê wê pêşkeve. Felsefe wê di serdema kevnera de wê bi tevger û çalak bê. Lê wê di demên serdema navîn de wê bi zêdeyî wê li ser temenê aqilê teqez û wahiyê û hwd re wê bibê. Wê li ser temenekê zêhnî û di wê de wê bi kûrbûnê û hwd re wê bibê. Di wê temenê de wê, aqil di xwe de bi hizirkirin û kifşkirinê re wê di wê demê de wê pêvajoyek temenî wê weke ku mirov wê dibînê wê bijî.

Abdusamet Yigit

Destpêk: niqaşên felsefeyê 12.

Dema ku mirov bahsa felsefeyê bikê wê, dema serdema navîn wê di rengekê de wê, demek wê ya ku wê, li ser dîmenekê pirrdîmenî ku wê bi wê re wê, were fahmkirin re wê, bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Felsefe wê, di dema ku wê, mijarên ku ew di demên serdema navîn de wê, li wê binerê wê, mijarên zêhnî û hwd bin. Di wê çerçoveyê de wê, hebûna xwûdê, gîyanê, têgîna bawerî û pîroziyê, jîyane civakî, hebûna keseyetê û rewîst û hwd wê, weke mijarna ku wê di wê temenê de wê, werina hildan li dest bin. Çendî ku ev têgîn wê her yekê wê weke ji ya din wê cihê jî bê lê wê di aslê xwe de wê, bi hevdû re di rengekê de wê weke ku mirov wê, dibînê wê, hevdû temem bikin.

Di awayekê de wê, di serdema kevnera de wê, awayekê nû a ramyarî û serweriyê jî wê, derkeve li pêş. Di wê temenê de wê, têgînek baweriyî a gerdûnê, di temenekê hegomonikî de serwerî û hwd ku wê pêşkevin wê, di rengekê de wê, çawa wê di ahengekê de wê hev di wê ahengekê de wê, temem bikin wê bi wê re wê, di rengekê de wê, were lê hizirkirin. Mijare felsefeyê wê, di wê demê de wê, bi zêdeyî wê li ser temenekê zêhnî wê derkevina li pêş. Di wê demê de wê, mijarên zêhnî û fahmkirina wan wê di rengekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê bi wan re wê derkeve li pêş.

Mijare felsefeyê wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di awayekê de wê, di du dîmenan de ku mirov wê dibînê wê derkeve li pêş. Di dîmenê pêşî de wê weke ku wê, were lê hizirkirin wê bi mijarên zêhnî û hwd re wê, li wê were lê hizirkirin. Di aslê xwe de wê, wê, mijarên weke yên ku wê bi hizirkirinên teolojikî û hwd re wê werina ser ziman wê di wê çerçoveyê de wê bi zêdeyî wê weke ku wê newina dîtin. Wê vajî wê, du warê felsefeyê wê, aliyê pêşî ê weke matematik, mantiq, fîzîk û hwd

ku wê bi wan re wê were hizirkirin dîmenekê wê yê weke zanyariyên azmanî û jîyanî û hwd bin û wê, bi wan re wê zêde wê, dijberî wê, di nava baweriyê de wê nebê. Vajî wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke fahmkirina gerdûnê bi wan wê weke bi wan gihiştina aqilê astbilindtir wê were lê nerîn û wê bi wê were lê hizirkirin. Ev wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Aliyê din jî wê bi felsefeya xwezayê û hwd re wê, di wê temenê de wê were lê hizirkirin û wê di wê çerçoveyê de wê, di awayek de wê, bi hebûnên jîyanî û hwd re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di mijare şêwayê fahmkirinê de wê mirov dibênê ku wê di dîmenekê de wê ev wê bi zêdeyî wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di dewama wê de wê mijare felsefeya xwezayê wê, di wê temenê de wê, weke dîmenekê wê, derkeve li pêş. Di nava jîyane heyî û ya rûhanî de wê, hiyararşiyek wê çerçoveya têgînên bawerî û rengê fahmkirina wê de wê bê afirandin. Lê di nava têgînên felsefeyê de wê, ev wê bi xwezayê re wê bibê.

Di serdema navîn de wê, wê weke ku em li kurdistanê dibînin wê kesên weke ku wan xwe daya hizirkirinên xwe û weke kesna bi zaneya xwezayî û ankû weke kesna bi bizane ên di nava civakê de ku wê bi wan wê were şêwirin wê 'sofî' wê bibin. Ev kes wê, weke kesna ku wê di wê temenê de wê, weke kesna dervî olî wê karibin werina dîtin û ankû weke kesna di çerçoveya olî de jî wê werina dîtin. Lê bi zêdeyî wê di çerçoveya zanîna wan de wê derkevina li pêş. Di nava hizirkirinên wan de wê, çawa wê bi gotinên xwe wê, rê şanî mirov wê bidin wê bi wê re wê, derkevina li pêş. Weke kesna ku ew hertimi di nava jîyane xwe de dixwênin û hertimî wê di wê temenê de wê, bi wê xwandinê re wê, xwe bigihênina li zanînê. Ev wê weke kesna ku wê , jîyane xwe bi fêrbûnê re wê derbas bikin bin. Wê li ser wê temenê wê ew wê, di nava gel de wê werina nasîn.

Di wê temenê de wê, di wê demê de wê dema ku wê bahsa mirov wê were kirin wê di rengekê de wê hertimî wê di nava jîyane de wê bi rewîstekê û ankû wê bi baweriyekê wê bijî wê di wê temenê de wê, were dîtin. Mirov wê, bi pêşketina xwe re wê, di wê temenê de wê, ev alî wê di jîyane wî de wê weke astna ku ew bi wan dijî wê were dîtin. Wê di wê çerçoveyê de wê, bawerî û zanîna xwûdê wê, weke aliyekê ku wê, weke ku wê pêwîst bê ew hebê wê lê were nerîn û wê di wê temenê de wê, li wê were lê hizirkirin. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê di serdema navîn de wê, civaketî wê dema ku wê derkeve li pêş wê bi wê re wê jîyane bi hev re û rêgezên jîyane bi re wê bi wê re wê bi xwezayî wê weke ku mirov dikarê bibînê wê bi wê re wê derkevina li

pêş. Li gorî wê, mirov wê çawa wê bijî di jîyane xwe de û wê çawa wê bi kesên din ên li dora xwe re wê di nava təkili û nêzîkatîyekê de jî bê wê, bi wê re wê li wê were lê hizirkirin.

Gotinek wê di nava gel de wê bi wê rengê wê ser ziman ku mirov wê, di kirinên xwe de bi zane bê, di gotinên xwe di farqê û zanîna wê de bê, di nêzîkatîya xwe de bi ya dûrûst, rast û baş bê û hwd wê bi wê re wê derkeve li pêş. Li ser wê temenê wê dema ku wê bahsa baweriyê wê were kirin wê li ser wan aliyan re wê bi gotinên weke 'bawerîya çi dibêjê' û hwd re wê bi wan wê li ser wan aliyan wê were lê hizirkirin. Di dewama wê de wê jî mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê were gotin ku bawerîya çi dibêjê wê demê wê di temenê rastî û ne rastîtiyê û hwd de wê, bi wê re wê, temenekê darazî wê bi wê re wê pêşkeve û wê derkeve li pêş.

Di aslê xwe de wê, di serdema navîn de wê bi zêdeyî wê aqilê darazî wê weke ku mirov wê dibînê wê derkeve li pêş û wê li ser wê re wê di dîmen û rengekê de wê bi wê re wê, li wê were lê hizirkirin ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di mijare aqilê darazî de wê, temenê wê di wê temenê de wê bi zêdeyî wê hebê. Wê li ser wê re wê darizandin, depelendin û hwd wê werê kirin. Wekî din wê di dewama wê de wê bi wê re wê, mirov wê di awayekê de wê were fahmkirin. Mirov wê di jîyane xwe de wê, di wê temenê de wê bigihijê keseyetîya xwe ya menewî ku wê ev alî wê di rengekê de wê ji jê wê werina pirsin. Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirinê wê bi wê re wê derkeve li pêş. Felsefeyên weke yên stoayîyan wê di wê demê de jî wê bi wê re wê derkevina li pêş. Wê jî mirov dikarê weke felsefeya stoayiyên nû û ankû stoayiyên dema serdema navîn dikarê wê bi nav bikê. Di dewama wê de wê, minaq wê dema ku ew gerdûnê ku wê ji wê biafirênê wê werênina ser ziman lê ku wê li ser wê re wê, hebûnek afrîner ku wê weke herê nekin wê weke di temenekê xwûdê nenasî de jî wê di dîmenekê de wê were nasîn. Wê di nava kirinîya jîyanî de wê bi dîmenekê kirinî wê bihizirin û wê hizrên xwe wê werênina ser ziman. Li ser temenekê zêhnî wê felsefeya wan wê bi ber dîmenekê gnostikî ve wê herê û wê, di wê temenê de wê, zêdetirî wê bi felsefeyî bi hûrgilên jîyanê ve wê bidest alaquadarbûnê wê bikin. Li ser temenê fahmkirina wan a gerdûnî a demê ku wê di fahmkirinê de wê derkeve li pêş wê, di wê rengê de bê ku wê hemû tiştê afirî wê hebûna wê herê bikin û wê şîrovebikin. Lê wê afrînerêkê li ser serê wê, herênekin û ankû wê ne kirpênin. Ev jî

wê weke ku wê di wê demê de wê êdî wê were şîrovekirin wê weke 'dij-olî' wê bidest şîrovekirina felsefeya wan wê were kirin. Stoayi wê di dîmenekî sofityê de wê di wê de wê li ser renekê bi hizirkirina felsefeya xwe re wê derkevina li pêş.

Weki din jî wê hinek hizrên wan ên din jî wê, di renekê de wê, werênina ser ziman. Ew jî wê li ser gotina xwûdê re bê. Ew wê, di wê temenê de wê hizrên xwe wê werênina ser ziman ku wê, xwûdê di cismên ku ew hena wê, di awayekê de wê, bi hebûn û heyîna wê hebê re wê li wê bihizirin. Wê di wê temenê de wê, di temenekê weke di tiştê ku ew heya de wê li xwûdê bigirin. Li ser wê temenê wê xwûdê weke cismekê bê wê, di renekê de wê weke ku wê bihizirin û tefkirbikin wê di dîmenekê de wê bihizirin û wê hizrên xwe wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê dema ku wê, hizrên stoayiyan wê werina şîrovekirin wê di dîmenekê de wê weke ku wê werê şîrovekirin wê epikurusên demê û ankû epikurusên nû ku wê weke bi warsiyonek nû a hizrî wê di wê demê de wê li ser temenekê bûjenîparêz wê xwe bidina dîyarkirin wê nêzî hizrên wan wê di dîmenekê de wê bihizirin û wê hizrên xwe wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, ev wê, di hizirkirinên felsefeyî ên demên serdema navîn de wê, dîmenekê dualî wê bi xwe re wê, di awayekê de wê biafirênê û wê bide dîyarkirin. Ev dîmen wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de bê ku wê aliyê bûjenîparêz ku wê tiştê wê, bi xwe re wê, werênê ser ziman û wê, di wê temenê de wê tiştê wê bi tiştê bi xwe re wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Biriqîna wê û ankû zanîna wê ji wê di wê temenê de wê, bi wê re wê di heviyekiyekê de wê li wê bihizirê. Wê li ser serê wê, li afrînerêkê wê negirihê. Ev jî wê bi wê re wê, di dîmenekê felsefeyî ê weke bûjenîparêz û ankû wê, weke felsefeya ku ew tenê li ser madiyahê avaya û bi wê dijî û ji ya menewî û hwd dîrketîya wê bi wê re wê, werê hanîn li ser ziman.

Li vir wê, dema ku wê were li ser felsefeya menewiyetê wê çî ji wê gotinê wê were fahmkirin wê, di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê li wê bihizirê û wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, aliyê menewiyetê wê ji dîmenê fahmkirinê ê rewîstî zêdetirî wê weke bi dîmenekê teolojikî wê êdî wê hizirkirinên wê bèn kirin û wê li ser serê her menewiyetê wê li afrînerêkê ku wê li ser serê wê demezrênin û wê ji jê wê di temenekê hiyararşîyî de wê bikin ku wê di temenekê bi wê fahmbikin wê hildina li dest. Felsefeya menewiyetê wê, di dema serdema navîn de wê, çawa wê, di awayekê de wê pêşkeve û wê, di wê temenê de wê, di wê de wê kûrbûn wê bibê wê bi serê xwe wê,

weke ku wê were dîtin wê pêwîst ku weke mijarekê bê hildan li dest û were fahmkirin.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê felsefeya menewiyetê wê dema ku mirov wê, hilde li dest wê, di wê temenê de wê di nava têkilî û bandûra aliyê menewî û madiyahî û ankû îdeayî û bûjenî û hwd de wê, pêwîst ku ew were hildan li dest. Li ser wê temenê wê dema ku wê dem wê were li demên serdema navîn ên navîn wê di wê de wê, were dîtin ku wê, di wê temenê de wê, hin bi hin wê qûtûbbûn wê di nava dualiyan de wê li ser wê temenê wê pêşkeve. Wê dema ku wê bahsa aliyê bûjenîparêz wê were kirin wê weke ku ew dijberî olê bê û ankû ew li dijî wê bê û an jî weke ku ew tişteke vajî wê bê wê ji wê were bahskirin. Ku wê zêde ne gelek bin û ne zêde xwedi bandûrek mazin jî bin wê epikursvanên nû ku wê di wê demê de wê hebûnek xwe bi temenê hizirkirinê wê bidina dîyarkirin wê li ser wê temenê wê di rengekê de wê, weke ku mirov wê dibînê wê xwe bide dîyarkirin.

Di wê temenê de wê, felsefeya epikurusiyana wê, di wê demê de wê, dema ku wê were ser ziman wê were dîtin ku wê hinek hizrên filosof-oldarên weke Clemens wê, di rengekê de wê, li ser wan re wê werina ser ziman û wê bi gotinên weke 'hazzê pîrozkirinê' re wê di temenekê rexnewî de wê hizrên xwe li ser wan re wê werênê ser ziman. Lê di wê temenê de wê, ev hizrên epikurusiyana ên li ser 'hazzê' ku wê werênina ser ziman wê, piştî wê waryantekê wê bi stoayiyana re jî wê were dîtin ku wê xwe bide dîyarkirin û ew jî wê, çawa wê, li ser menewiyetê, û dilxweşî û xweşîya ku mirov dikarê xwe bigihênîyê û bi wê bijî û hwd re wê li wê bihizirê. Di dewama wê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din re wê, ev wê, di wê temenê de wê, xwe bide dîyarkirin.

Di serdema navîn de derketina li pêşî jîyane madiyahî, hazzê û hwd wê, hinek sedemên wê hebin. Ew jî wê, bi zêdeyî wê, ew bê ku wê çawa wê, li temenekê xwûdayî û olî bi çerçoveyek menewî girêdanê wê, bikê wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Ji dînyewîtiyê dîrketinê û bi wê re li ser menewiyetê jînkirin wê weke ya 'rêya xilasîyê' wê were şîrovekirin û wê were hanîn li ser ziman.

Wê dema ku wê bahsa nêzîkatiya felsefeyî a li xwûdayî wê were kirin wê di wê temenê de wê, xwûdayê isewitiyê/xiristiyanîyê wê, di awayekê de wê, weke ku wê çawa wê, dîmenekê wê platon û aristo wê, di felsefeyên xwe de wê werênina ser ziman wê weke li ser rengekê wê bi wê re wê, di awayekê de wê were hanîn li ser ziman. Di aslê xwe de wê, di nava felsefeya platon û aristo de wê, dema ku em li ser têngînek

xwûdayî re wê fahmbikin wê ew nêzîkatîya wan wê li ser tmenekê rêgezî û gelemper wê, di wê temenê de ku wê, bi gotinên felsefeyê wê were bi temenkirin û şîrovekirin re wê, di rengekê de wê were hanîn li ser ziman. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê, di awayekê de wê, werênê ser ziman. Lê di wê demê de wê, felsefe wê, di gelek awayan de wê di bin dîmenê baweriyê de wê, were ser ziman û heta ku wê li ser wê temenê wê ji aliyê filosof-oldarên weke Clemens û hwd ve wê, nêqaşên weke 'pêwîst nebûna felsefeyê' û hwd re jî wê, nîqaşna li ser 'ne pêwîstîya felsefeyê' re wê were meşandin. Di dewama wê de wê, dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê ev wê, bi wê re wê, di dîmenekê de wê, were li wê hizirkirin ku wê, çawa wê, li şûna wê bi aqilmeşandinê wê bi bawerî wê çawa wê were jinkirin wê di wê temenê de wê, were lê hizirkirin. Di aslê xwe de wê, di nava filosof-oldarên demê de wê, têgînek hazzê û vajî a êşkişandinê wê derkeve li pêş. Di wê temenê de ji wê, bawerîya xwe hazgirtin û hwd wê bi wê re wê, di dîmenekê de wê li wê were lê hizirkirin. Ev jî wê, di dîmenekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku wê bi wê re wê, were lê hizirkirin. Di wê de xwe xweşkirin û bixweşbûn û di nava wê de bi wê re di rengekê de weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê di dîmenekê de wê werênê ser ziman bê. Wê di wê temenê de wê, têgîna hazzê wê li ser temenekê rewîstî wê di wê temenê de wê bi girêdana bi baweriyê ve girêdayî wê li ser dîmen û awayekê wê bi wê re wê, bi awayekê wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê di ya xwe de di xweşiyê û aramiyê de bûyin û ji wê tiştê ne xwestin û bi rehetî û aramiyek di dil de di wê de xwe hiştin û jînkirin wê, di wê çerçoveyê de wê, bi wê re wê derkeve li pêş. Haz û bawerî wê, di wê temenê de wê, di serdema navîn de wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, di aslê xwe de wê, di dîmenekê sergirtî de wê, di wê temenê de wê, bijî û wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, bigihijê awayekê fahmkirinê.

Clemens û niqaşên nava aqil û baweriyê

Li vir wê weke ku wê mirov wê bi filosof-oldarên weke Clemens û hwd re wê dibînê wê ew wê, çendî ku wê di dîmenekê de wê, di dîmenekê weke bi gotinên 'ji jîyanê derxistina felsefeyê' û hwd re wê li ser wê re wê gotinên xwe wê werênina ser ziman jî lê wê di awayekê din de jî wê, ew jî wê dema xwe wê bixwênin û wê bahsa gihiştina zanînê, û perwerdebûnê bi zanînê û hwd re wê, bi wan re wê bibê û wê li gorî wî

ne bi derfet bê ku mirov xwe ji felsefeyê dûrbikê. Lê wê di wê temenê de wê, di nava wê de wê çawa wê were kirin wê, karibê di navaroka wê de wê bide dîyarkirin.

Hizrên Clemens wê di dîmenekê de wê li ser wê temenê wê weke ku mirov wê dibînê wê li ser tîkiliya bawerî û aqil û ankû nîqaşkirina nava bawerî û aqil re wê, li ser wê re wê di regekê de wê werina bilêvkirin bin. Di wê temenê de wê weke ku wê di nava hizrên aziz paul û heta Clemens jî ku mirov dibînê wê li ser temenekê rastteqînê wê li wê bihizirin û wê bi gotinên felsefeyê wê çawa wê hebûna xwûdayê ola dema aqil wê bi temen û çerçova wê bikin di mejiyan de wê bi wê re wê, di regekê de wê bihizirin. Wê li ser wê re wê hizrên xwe wê werênina ser ziman. Di nava felsefeyên demên kevnera ên girêkî û mesopotamikî de wê lêgerîna li tîgihên xwûdayî û awayên wê û şîrovekirinên ku ew li ser wan re dikin wê di wê temenê de bê ku wê çawa wê, di awayekê de wê, xwûdayê wê di temenekê fahmkirinê de wê hebûna wê misogerbikin di fahmkirinên mirovan de. Wê di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê, pêşketina tîgîna xwûdayê isewitiyê û ankû kifşkirina wê, di wê çerçoveyê de wê li wê were lê hizirkirin. Şîrovekirinên li ser felsefeyên demên kevnera re ku wê werina kirin wê, çendî ku wê weke di çerçoveyek lêgerîna xwûdayî de wê weke di dîmenekê de wê were dîtin jî bê lê wê divê ku mirov wê di awa û dîmenekê din de wê fahmbikê û wê bixwênê. Ew jî wê di wê temenê de wê, bi çerçoveyek civakî wê pêşxistina çerçoveya pergali a olî bê. Di wê de wê çawa wê ji her tiştê ku ew heya wê şîroveyekê û awayekê fahmkirinê wê werênê ser ziman û wê karibê şîroveya xwe ya gerdûnî û hwd wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman wê li ser wê temenê wê ew wê were ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê derketina li pêşî ya ku wê bi pêşketina wê re wê bibê wê ne tenê tîgînek xwûdayî û teolojiya wê bê. Ji wê zêdetirî wê çerçoveyek jîyanî, civakî û hwd bi hizir û felsefeya wê ya gerdûnî re ku wê li wê were lê hizirkirin û fahmkirin bê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê bi wê re wê, di serî de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Clemens wê dema ku wê hizrên xwe wê li ser wê temenê wê werênê ser ziman wê di regekê de wê weke ku mirov wê, dibînê di çerçoveya tîkiliya bawerî û aqil de wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, hinek mirov wê, çendî ku wê bi hûner jî bin di warê zanistên weke mantiqê û hwd de wê, bi zanistên xwezayî re wê alaquadar dibin û wê tenê wê bi baweriya xwe re wê xwe bi sînor bihêlin. Li gorî

Clemens ev mirov çendî ku wê bêî ku ew bi wê re alaqadar bibin lê wê çawa wê ji wê hasmên tirî wê, weşiyên baş wê bidest bixin wê rewşa wan wê, bişibênê wê. Li ser wê temenê wê, Clemens wê jî wê di awayekê de wê werênê ser ziman ku wê, perwerdeyek û felsefeyek ku ew xwe ne sipêrê mantiqê bêî hebûna wê pêşketina baweriyê jî wê li gorî wê ne bi derfet bê. Li gorî wî kesekê ku ew bixwezê ji hêza xwûdayî pay bigirê wê, mecbûr bê ku ew bi mijarên rewşên/entellektueli re alaqadar bibê û bi wê re felsefeyekê bikê. Wê dema ku wê ev wê werênê ser ziman wê minaq îsa a ku ew li çolê ku wê dema ku wê ji aliyê şaytan ve wê were ayarkirin wê çawa wê bi gotin û aqil re wê ew wê bikê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, Clemens wê di rengekê de weke ku em ji hizrên wî fahmdikin û dibînin ew di nava felsefeya xwe de wê, di rengekê de wê, aqil wê bi beremberê têngîna baweriyê wê di awayekê de wê weke ku wê derxê li pêş û wê werênê ser ziman. Wê dema ku em di çerçoveya hizrên Clemens de li wê bihizirin wê dibînin ku ew di çerçoveya têngîliya bawerî û aqil de wê, dema ku wê bahsa wan û têngîliya nava wan wê were kirin de wê li şûna ku wê weke du aliyên li dijî hev û ankû vajî û an jî du aliyên levnakin û wê werênina ser ziman wê weke dualiyên ku ew di temenê hev de wê çawa wê ji hev sûdbigirin û wê pêşkevin wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê hizrên xwe wê werênê ser ziman.

Li gorî Clemens wê, dema ku mirov wê, bahsa baweriyê bikê wê bi aqil wê derkkirina wê bibê û ji aliyê din ve jî wê, bêaqil wê bawerî wê, nikaribê were derkkirin û fahmkirin. Li ser wê temenê wê dema ku wê, bahsa felsefeyê bikê wê, ji pirtûka pîroz wê bi dayina minaqan re wê bixwezê ku wê dênê li holê ku wê redkirina felsefeyê wê, divê ku ew newê kirin.

Di aslê xwe de wê, şîroveiyên clemens wê ji aliyekê din ve jî wê çawa wê, felsefeyê wê di temenê fahmkirina mijarên teorikî yên baweriyê de wê, hilde li dest û wê bi wê re wê bi temen bikê wê di wê rengê de wê weke mijarekê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Ji aliyekê din ve jî wê temenê baweriyê wê li ser temenê bi fêrbûn û gihiştina zanîne a bi perwerdebûnê re wê, bixwezê ku ew ji aliyekê ve bi temen bikê û wê werênê ser ziman. Wê dema ku mirov li felsefeya Clemens binerê wê, dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, çawa wê, felsefeyê wê weke tênginek bi wê fêrbûnê ku wê di çerçoveyak tênginek zanîna xwûdayî û ankû teolojîyê de wê, hilde li dest û

ankû wê weke temenekê wê bi wê re wê li wê bihizirê wê, werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê, zanînê wê, di wê temenê de wê, di temenê baweriyê de wê, di rengê de wê bi wê re wê derxê li pêş. Li ser wê temenê wê di asta dawî de wê bi gotina 'felsefe li pay zanînê çûyin bê. Zanîn jî wê, ya xwûdayî û mirovî wê sedema wê fahmkirin bê.' Di wê temenê de wê, di rengê de wê bi wê re wê, têkiliyê wê ji aliyê xwe ve wê bi wê re wê dênê û wê werênê ser ziman.

Lê li deverê din wê di hizrên xwe de wê werênê ser ziman ku wê, felsefe wê, dema ku ew di çerçoveya zanîna xwûdê û fahmkirina wê de ew, hatin kirin wê hingê wê felsefe bê û wê giring bê wê, hingê wê rêzê wê maf bikê' re wê werênê ser ziman. Clemens wê, di felsefeya xwe de wê, di temenekê de wê, dema ku mirov lê dinerê wê dibînê ku ew dixwezê ku ji aliyê li ser temenê baweriyê xwe ya xiristiyani wê, çawa sedemên fahmkirinê ên hevbeş wê bibînê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê mirov dibînê ku ew li navaroka 'ahîten kevn' dihizirê û wê, di wê temenê de wê şibendinekê wê di nava wan û felsefeya kevnera a girêkê de wê bikê û wê ew wê jî wê di wê rengê de wê werênê ser ziman ku wê, çawa wê pêvajoya bi ber hatin û derketina xiristiniyatê ve wê pênasebikin û wê di xwe de wê berî wê weke wê werênina ser ziman wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman. Li gorî wê têgîna clemens ku mirov wê salixkirinekê wê bikê wê ew rastteqîniya xiristiyaniyetê wê weke bahrekê û wê felsefeya kevnera û têgihên weke yên di ahîten kevn û hwd de wê weke bi ber wê ve diherikin û dibin' wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Lê aliyekê din wê, dema ku wê Clemens wê felsefeya girêkê wê, şîrovebikê û wê bixwezê çavkaniyên wê werênê ser ziman wê, çawa wê, pêvajoyên pêşketinê ên bi hizrî wê li ser platon, pythagoras û demokrit re wê, bi pêvajoyên hizrî ên mesopotamîkî û hwd ve wê girêbide û wê werênê ser ziman bê. Di aslê xwe de wê dema ku mirov wê hizrên Clemens li wan dinerê wê di wê temenê de wê, di rengê de wê, weke çerçoveyekê felsefeyî ku wê çawa wê di nava aqil û baweriyê wê bi wê re wê, levkirinekê wê li ser wê temenê wê fahmkirinê wê çêbikê wê bi wê re wê, were kirin ku wê bi wê bihizirê re wê were dîtin. Piştî wî re ku wê li ser hizrên wî re wê, xwe pêşbixê û wê weke şagirtekê Clemens û Ammanius bê Origenes wê, derkeve li pêş û wê li ser temenê hizrên wî re wê, di wê temenê de wê hizrên xwe wê werênê ser ziman. Origenes wê li Iskenderiya bê û wê, li wir wê, weke ji malbatek dewlemend ku wê piştre wê di nava xizaniyê de wê bijî wê, mazin bibê û wê piştre wê, xwe bide

fêrbûnên li berdestê Clemens. Wê di wê demê de wê, li herêmê wê, bigerihê û wê, deverên pîroz û ankû ku wê li wan wê felsefe bicih wê hebê wê xwe bigihênê wan û wê, fêrbûnên xwe wê mazin bikê. Li gorî em dizanin wê origenes ku wê çendî wê gelek pirtûkên wî û şîroveyên wê yên nivîsandî wê ne gihijina li roja me jî lê wê were zanîn ku wî di dema xwe de wî pirr zêde nivîsandiya. Wî li ser nameyên Aziz paul, Clemens, Yuhanna û hwd wê binivîsênê û wê hizrên xwe wê werênê ser ziman. Wê ji nava hizrên Origenes û heta yên clemens û Justinus jî wê were famkirin ku wê heta wê demê wê, isewiti wê di awayekê de wê, di rewşek xwe parastinê de bê û wê, idiyên weke dijî olî û hwd ku wê bi wê were wê werênina ser ziman wê bi bersiv dayina li wan re wê werênê ser ziman. Ji aliyekê din ve jî wê, di wê demê de wê, hinek rexneyên li ser temenê felsefeyê girêkê re ku wê li wan wê werê kirin û wê, ew wê bersivê li wan wê bide û wê di wê temenê de wê hizrên xwe wê, li ser temenê felsefeya girêkê wê werênê ser ziman ku ew bixwe jî di aslê xwe de wê ji xwemaliyê dûr wê, weke pêvajoyek pêşketinê a di dewama hizrên berî xwe ên mesepotamikî û heta misra kevn ku wê bibin wê werênê ser ziman.

Origenes û bi wî re pêşketina şîroveya teolojikî

Lê di aslê xwe de wê hizrên Clemens û Origenes wê, dema ku mirov li wan dinerê wê di temenekê de wê li ser du awayan dikarê wê fahmbikê. Yek wê li ser temen û awayê ku wê çawa wê, navaroka pirtûkên pîroz wê, şîrovebikin û wê werênina ser ziman bê. Aliyê din jî wê li ser felsefeyê re wê, çawa wê werênina ser ziman wê weke mijarek ku ew zêde giring dibînin ku wê çawa wê bi wê salixbikin wê, derkeve li pêşîya wan. Di wê temenê de wê, mijare hizirkirinên bi felsefeyê re wê, di wê demê de wê, çawa wê bi felsefeyê wê were ser ziman wê, di wê rengê de wê bi wê re wê, pêşkeve û wê derkeve li pêş. Di wê demê de wê, Origenes ku mirov ji kijan aliyê ve li wê binerê wê, di dewama Clemens de wê bihizirê. Di bersivdayinên felsefevanên weke calsus ku ew di hinek nîqaşên bi felsefeyî û polemikî û ankû danûstandinê de wê li ser 'contra Calsum' wê bersivê bide û wê, di wê de wê, rexneyên xwe yên ku ew li Calsus digirê wê di wê de wê, li ser temenekê wê bi wê re wê, çerçoveyek teolojikî a isewitiyê wê dênê li holê. Di wê çerçoveyê de wê, xosleta hizrên origenes wê di serî de wê, di wê rengê de wê derkeve hemberî me ku ew li şûna ku wê hizrên isewitiyê wê li şûna ku wê şibandina li felsefe û ankû filosofên berî wê demê û hwd wê, bi serê xwe

wê çawa wê werina fahmkirin wê li ser wê bisekinê û wê, di wê temenê de wê, di temenekê azad û serbixwe de wê bihizirê wê, were dîtin. Origenes wê, di aslê xwe de wê nîşanaka demekê û di encama têrzanîna demekê de wê, pêşkeve û wê derkeve li pêş. Ber vê yekê wê bi hizrên xwe re wê, di serî de wê, dema ku mirov wî fahmbikê dikarê wê, di wê temenê de bi hizrên wî re mirov wê bihizirê ku ew wê çawa wê, rengê dema xwe wê di wê temenê de wê bi xwe re wê bide dîyarkirin bê. Di şîroveyên Origenes de wê, du alî wê bi hizrên wî re wê, derkeve li pêş. Yek wê li ser felsefeya rewîstê re ku wê di rengekê de wê hizrên xwe wê werênê ser ziman bê. Wê di wê temenê de wê, bixwezê ku ew di çerçoveya rewîsta isewitiyê de ew hizrên xwe werênê ser ziman û bi hizrên wî re wê, dîmenek wê di wê çerçoveyê de wê, were li holê. Aliyê din jî wê, li ser têngîna gerdûnê û çavkaniya hebûn û bûyinê bê. Minaq wê, dema ku wê, kirpendinê li hizirkirinên weke yên haraklit wê bikê wê bi gotinên 'hinek dibêjin ku wê logos wê çavkaniya bûyina hemû tiştî bê' re wê werênê ser ziman. Di warê felsefeya wan de wê, di aslê xwe de wê ne clemens û ne jî wê Origenes wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wan tenê xwe bi aqilê wahiyî re bi sînor negirtina. Wê di serî de wê ev aliyê wan wê di serî de wê bi hizir û hizirkirinên wan re wê derkeve li pêş. Ber vê yekê wê, di awayekê de wê weke ku em bi Clemens re dibînin wê çawa wê bi hizirkirinê û ankû aqilmeşandinê re wê, bigihijê encamên li gorî xwe rast dibîne wê, li ser hinek minaqên wê yên ku ew ji nava pirtûka pîroz re digirê re wê, ew wê bixwezê ku ew wê bikê.

Di aslê xwe de wê kevneşopîya hizrên clemens wê ji aliyekê ve wê giring bin ku mirov wê hinekî din bi hizir û felsefeya Origenes re di dewama wê de wê li ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê, mirov wê dibîne ku wê, hizrên Clemens wê, di rengekê de wê, nûqteya ku wê derkeve li pêş wê, di təkiliya aqil û baweriyê de bê. Di wê nûqteyê de wê, li gorî wî aqil dikarê bi baweriyê re levnekê. Lê wê di bawerkirinê de aqil wê weke temen û piştgiriyekê bê. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku wê li ser wê bisekinê bê. Clemens wê hinek hizrên weke ku em di nava mitrayîyan de dibînin û wê piştre di nava manîyan de wê werina ser ziman ên weke stêrk ku wê jîyanê dîyarbikin û dînya di bin heyvê de dijî û hwd re wê, werênê ser ziman.

Clemens wê, di wê temenê de wê ew aqil wê weke xwediyê hevraste xwe ya bi fahmkirinê a cihê bê wê ew wê di rengekê de wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Kevneşopîya Clemens wê piştre wê bi Origenes re wê

li ser wê kevneşopîyê wê dema ku mirov li navaroka hizrên wî dinerê wê dibînê ku ew weke ku wê hizirkirinê wê derxê li pêş. Di wê temenê de wê, hizrên wî di regekê de wê bi wê re wê, werina ser ziman. Di aqılmeşandinên xwe de wê origenes wê, di hin gotinên xwe de wê weke ku wê, aqıl wê derxê li pêş. Minaq gotinên weke “hemû xiristiyan li heman tiştê lê bi heman awayê bawernekirina wan wê hem derfet bê û hem jî wê rast bê” re wê, werênê ser ziman.

Di nava hizrên xiristiyanîyetê de wê, temenê hizirkirinê wê weke ku mirov bi hizrên aziz paul re dibînê wê bi temenekê hizir re wê, bi temen bikê û wê werênê ser ziman. Ew li ser sê temenan weke bedenê, gîyanê û tînê´ bi temen dikê û wê dihênê ser ziman. Aliyê pêşî wê bi wahiyê wê werênê ser ziman. Aliyê duyem kesên bi sîyane fahmkirinê ku ew xwediye derkkirinek astbilind bin. Aliyê sêyem jî bi gihiştina wateya bineterên nivîskî ên pîroz re wê, werênê ser ziman.

Di mijare fahmirina tînê bi beden û gîyanê re wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê bi hizirkirinê ê ku wê li ser wê re wê bi aliyê aqıl ve wê bi derfetî ku wê were kirpendin jî wê aliyekê hizirkirinê wê bi wê re wê biafirênê. Di wê çerçoveyê de wê, hizirkirinên wê demê wê di regekê de wê pîr zêde wê, aliyê felsefeyî wê li ser wê temenê wê derxina li pêş. Li ser wê temenê wê Origenes wê di temenekê de wê, di aslê xwe de wê, aqıl wê li ser temenekê gnostikî wê weke ku mirov wê bibînê wê derxê li pêş. Di xabate wî ya bi navê ‘De **Principiis**’ de wê, dema ku wê bahsa bineterên nivîskî ên pîroz ên xiristiyanîyetê wê bikê de wê, bi gotina ‘ji aliyê gîyane xwûde ve hatina nivîsandin’ û hwd re wê, di pêşgotina nivîsandina xwe de wê werênê ser ziman. Li vir origenes wê di dîmenekê de wê weke ku mirov dikarê bi hesanî ji wê gotina wî fahmbikê wê li ser temenekê gnostikî wê, li wê bi hizirê wê, werênê ser ziman. Lê ew di awayekê de wê, dixwezê ku ew bigihêjê tîgîna ‘felsefeya gotina tînê’ ku wê aziz paul di nivîsên xwe de dihênê ser ziman jî. Li ser wê temenê wê, di xwezaê li ser temenê hebûna gîyanê wê, gotinê wê bînenê ser ziman ku wê ‘gîyane pîroz ku ew zanetîyê baxş lê kiriya’ wê werênê ser ziman re wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Origenes wê li ser wê temenê wê, bi tîgîna ‘yekxwûdayî’ ku ew di dewama wê nivîsandina xwe de wê derxê li pêş wê li ser wê re wê bi gotinên weke ‘berî ku wê her tişt wê hebê wê xwûde hebê û wê weke lawê wî îsa wê ji jê wê bibê’ re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê gotinên weke ew bi rastî bûya, bi rastî êşkişandîya û bi rastî miriya û piştê bi rastî vejîya ya re wê werênê

ser ziman. Di dewama wê de wê bahsa xwûdê û law (kûr) ku ew wekhevdu na û ankû ew di yevkiyekê de na wê werênê ser ziman.

Li vir wê aliyekê din wê bi hizrên origenes re wê derkeve li pêş. Ew jî wê di wê temenê de bê ku ew, dihênê ser ziman ku wê, bi rastîyê wê fariştayên baş û nebaş wê hebin. Lê li gorî wî hemû tişt di bineterên nivîskî de ne hatiya hanîn li ser ziman. Lê kesên ku ew gihiştina hêza zanetîya tîne wê, ew wê, bidina dîyarkirin û ankû wê werênina ser ziman ku ew çawa bê. Di wê temenê de ew ev kesên ku ew bigihijina hêza fahmkirina têgînê wê weke kesna bi sîyane zanînê ku ew hatina tişîkirin û ew dikarin di wê temenê de ew wê fahmbikin bin.

Di aslê xwe de wê, çendî ku wê di dewama hizirkirinên xwe de wê, Origenes wê li ser gotinên platon re wê di rengekê wê hizirkirinên xwe wê bide domandin jî lê wê mirov dibînê ku ew di temenekê gnostikî de wê, li wê bihizirê wê bi gotinên weke ne di cismê û tiştên cismî de ya wê bîne ser ziman. Di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê, di hemû tiştên ku ew weke aqil û zêhn hena de bê re wê pênasibikê û wê werênê ser ziman. Di wê rengê de wê, weke bi aqil salixkirinê re wê werênê ser ziman.

Li ser temenê gotinên platon re wê li gerdûnê wê bihizirê. Di dewama wê de wê dihênê ser ziman ku wê, çendî ku wê, mihtacê xwûdê wê bi gerdûnê nebê jî lê wê weke ku wê platon wê bi gotinên xwe re wê werênê ser ziman wê, 'ji ber qanci û başîya xwe wê gerdûnê wê biafirênê'. Origenes wê di rengekê de wê dema ku mirov li navaroka gotin û têgînên wî dinerê wê dibînê ku ew dixwezê aqil derxê li pêş. Gotinên weke 'hêza zanetiyê îsa wê di xwe de dihênê ser ziman' û hwd wê weke gotinên wî bin ku ew dihênê ser ziman. Lê ew dema ku ew bahsa zanetiyê dikê wê di rengekê de wê weke' li şûna ku ew were û biafirê wê 'bûya' re wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku wê tîkiliya xwûdê û zanetiyê wê bi hevdu re wê di nava pirtûka xwe ya rêgezan de wê li ser wê bisekinê wê, di wê temenê de wê, zanetiyê wê weke aliyekê bûya û hêzê wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Origenes wê dema ku wê Îsa wê şîrovebikê wê, di rengekê de wê, weke xwûdê ji xwe afirandîya û weke law û hwd re wê şîrovebikê wê werênê ser ziman. Lê di wê temenê de wê di rengekê şîroveyî ew wê weke xwûdê ji xwe afirand û wê di deverekê din de wê weke 'aqil', 'logos', 'zanetiyê' ku wê bi wî re wê werênê ser ziman wê biqasî xwûdê wê sermedî bê wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, dema ku wê îsa wê şîrovebikê wê weke ku em ji

pirtûka wî ya rêgezan wê fahmdikin wê, di wê temenê de wê, di du dîmenên di zikhev de wê, pênasebikê û wê werênê ser ziman. Yek wê bi zanebûna xwûdê û ya din jî wê di wê temenê de wê weke lawê xwûdê û ankû ji xwûdê bixwe ku ew di xwe de bûya wê di wê temenê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê dema ku ew gotina 'gîyane pîroz' wê, şîrovebikê wê, di nava jîyanê de wê çawa wê li ser zindiyên bi aqil re wê bibê wê li ser wê re wê bisekinê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, di aslê xwe de wê, di felsefeya origenes de wê, mirov dibînê ku ew wê, di wê temenê de wê, têkiliya 'gîyane pîroz' û aqilîtiyê û ankû zanetiyê wê, di awqayekê de bi zindiyê re bûyina wê re wê, bi temen bikê û wê di wê rengê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di nava wê têgîna Origenes de wê ya ku wê mirov wê di dewama wê de bi rengê hizirkirina wî re dibînê ku wê, xwûdê wê ya ku wê hemû tiştê diafirênî û jîyanê dide wan bê. Îsa wê, weke ji wê û ya ku ew wê zanetiyê wê bide û wan bi aqil dikê weke rêgezek 'logosê' ku wê di rengekê de wê pênasebikê û wê, di wê temenê de wê, bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Li gorî wê, hebûnên bi aqil wê weke hebûnên bi sîyan û ankû bêsiyan ku ew dikaribin re wê werênê ser ziman. Li ser wê re wê, di wê temenê de wê, di gotina xwe de wê ya pîroz û ya nepîroz wê, di wê temenê de wê, ji hev cihê bikê û wê, di dewama wê dewê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê demê 'yên ne pîroz bi ji ya pîroz paygirtinê re wê xwe di wê temenê de wê, pîrozbikin' re wê, werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku ew di dewama wê de wê bi pergalek 'sêyekan' re wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, hebûn wê, hebûna xwe ji bav xwûdê wê bigirê, xwezaya zanetiya xwe ji îsa û pîrozîyên xwe ji gîyane pîroz wê bigirin' bin. Di wê temenê de wê ew wê, li ser temenekê wê kombinyona di nava wan hersê sêyekan de ku ew çêdikê wê bi wê re wê, bi hevdû re wê pênasebikê û wê, li ser temenekê aqilî re wê, ew wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, Origenes wê li ser pirtûka duyem wê di dewama wê de wê li er hebûna gerdûnê û afirandina wê bisekinê. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, werênê ser ziman ku wê, li gorî gerdûn ji aliyê xwûdê ve wê bi îsa re wê bi zanetiyê re wê bê afirandin. Ya ku ew wê bi wê gerdûnê wê biafirênê wê başî û ankû wê zanetiya wê bê. Di wê temenê de wê temenê hevgirtinê wê li ser wê temenê gîyanê wê bi temen bikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê Origenes wê minaqe laşekê ku wê ji gelek beşan wê pêkwere wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman. Li gorî

wê jî wê bênê ser ziman ku wê laş wê, ji gelek beşan wê pêkwerê û wê ya ku wê wan beşan li hev bigirê û di yekitiyekê de wê bigirê wê gîyan bê. Di wê temenê de wê, hebûna gîyane di di temenê hebûna gerdûnê de wê, bi gîyanek xwûdayî re wê, di rengekê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî wê têngînê wê dûnya weke gîyanekê wê bi hêza xwûdê wê li ser xwe û lingan wê bimênê û wê karibê bi wê re ew xwe bide domandin re wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê Origenes wê mijarê di dewama wê de wê, bi aliyê hebûna bûjenî re wê, li ser temenê wê yê fîzîkî wê bixwezê bi temen bikê û wê werênê ser ziman. Li gorî wê jî wê, ya ku cisman bi derfet dikê wê bûjen bê. Li gorî wê jî wê bûjen wê ji çar rewşan wê pêkwere. Ew jî wê, sar û germ, şil û zûwa û hwd re wê herê bikê û wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, di awayekê de wê, dema ku mirov wê hizrên Origenes li lê bînerê wê dibînê ku wê hinekî wê rengê hizirkirinên stoayîyan wê di mejiyê mirov de wê weke ku wê şaq bide kirin. Li gorî Stoayîyan wê bûjen ne weke hebûnek ku ew hatibê afirandin bê. Origenes li ser wê temenê wê, li gerdûnê wê biafirênê û wê, demê wê, têngîna gerdûnê wê weke bi têngînek afrîner re ku ew di nava hizrên xwe de bi wê dihizirê wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Origenes wê di wê temenê de wê dema ku wê, hizrên Stoayîyan ên weke bûjen ne hatiya afirandinê wê şîrove dikê wê çawa wê li ser wê re wê xwe bigihênê şîroveyek afrîner a bi xwûdayî wê li ser wê bisekinê. Li gorî wî ku mirov herê bikê ku bûjen ne hatiya afirandin wê demê mirov wê, bênê ser ziman ku xwûdê ti tişt nekiri di cihê xwe de rûniştî û piştê biryara afirandina gerdûnê daya wê, mirov bigihênê hizrek bi wê rengê. Li gorî wî ev hizir wê bi hebûna sîyane xwûdê re wê levnekê. Ber vê yekê Origenes bo ku ew herê li têngîna hizra gerdûnê hatiya afirandin wê bixwezê ku ew pêşî hizra 'bûjen hatiya afirandin' ew wê, di wê temenê de pêşî pênasebikê û ji wê gavê biavêjê li têngîna gerdûna ji aliyê xwûdê ve hatî afirandin. Di wê temenê de wê, dema ku ew wê şîrove dikê wê li ser afirandina îsa a ji aliyê xwûdê ve ku ew çawa hatiya kirin wehe hebûnekê wê, bi wê minaqe afirandina gerdûnê re wê di hevîyekiyekê de wê, bi şibandinê re wê werênê ser ziman.

Li wê temenê de wê, di pirtûka duyem de wê, di wê rengê de wê ew wê werênê ser ziman. `çawa ku wê bav, kûr û gîyane pîroz wê weke çavkani û koka wê dîyar a bê, di nava wan de təkiliya pêşî û paşî wê nebê, weke ne hati afirandin kûr û ku ew hatiya hanîn li holê û gîyane pîroz weke ku çawa ku ew pêşî ne xwediyê hebûnekê bê, bi rêya hebûnên bi aqil û

bûjenên cismî ku ew bûya wê heman awayê dikarê bi wê re jî li wê bihizirê.

Stoayi wê di temenê hebûnê û ya heyî de wê li wînek afrîner wê lê negerihin. Li ser wê temenê wê Origenes jî wê bi hênceta ku wê hebûna wîna afrîner ji nedîtî ve dihê wê ew wê li dijî hizrên Stoayiyan ên bûjenî wê bisekinê. Li gorî Stoayiyan bûjen ne hatiya afirandin û ew heya. Li ser wê temenê ew wê di xwe de ku wê, li xwe wê, bişopênê wê li dûv hev wê bi bûyinê wê bibê û wê li ser wê temenê wê di gerdûnê de wê bi bûyina bêhasab a gerwêkan û dînyayan wê bi wê bihizirin ku ew hena. Di nava rengê hizirkirinsa stoayiyan û yê Origenes de wê ew cihê bûn wê li ser temenê obje û şubjeyê re bi hizirkirinê re wê were dîtin. Origenes wê bi zêdeyî wê li ser temenekê şubjeyî wê bihizirê. Lê Stoayi wê dema ku wê hebûnê wê bîna ser ziman wê di wê temenê de wê ji aliyê objeyê ve wê, li wê bihizirin û wê, di wê temenê de wê ew wê pêşî wê weke objeyek heyî wê herê bikin û wê li wê bihizirin.

Li ser mijare gîyanê re wê, Stoayi wê, li wê bihizirin ku wê, mirov bi rêya gîyane azad re wê, bi aliyê baş û nebaş de çûyinê wê derfeta wê, ji holê rabikê. Lê di wê temenê de wê, Origenes wê, di wê hizra 'li hev şopandinê' de wê, di temenekê de ku wê xwe bi sipêrê Aziz paul wê, bi rengê weke 'demên ku ew di dewama hev de dihên' ku ew dihênê ser ziman wê, ji hizrên Origenes re wê bibê peyxam ku ew bi wê bihizirê ku wê di renekê weke di temenê hizra Stoayiyan a di dewama hevdû de hatin û bûyina gelek dînyayan' ku ew herê bikê. Li ser wê temenê wê, di nava hizrên Origenes de wê dema ku ew li wê dihizirê wê êdî wê mijare sermedî û ne sermedîtîyê wê, êdî wê di dewama wê de wê li wê bihizirê. Li gorî wê hizrê wê, Origenes wê di mejiyê xwe de wê bigihijê wê, hizrê ku wê, dînya em wê piştî yên berî xwe wê were bê. Di wê temenê de wê, piştî dînya me wê yên ku wê werin wê bibin. Li ser wê temenê pîrsa sermedî û ne sermedîtîyê ku ew li wê dihizirê wê di wê hatina li dûv hevdû de ku wê çendî wê, hizrek bi destpêkî wê herê bikê jî lê li wê di dewama wê de ku wê ew di dewama hev de hatin wê bibê wê di temenekê sermedî de wê, xwe di renekê de wê bide domandin wê werênê ser ziman. Ev wê, bi renekê din ku mirov wê fahmbikê û wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê, were fahmkirin û wê ya sermedî û ya ne sermedî wê bi hevdû re wê di renekê de wê weke ku wê bijî wê, têgînekê wê di meji de wê bi wî re wê di mejiyê wî de wê bide çêkirin.

Di wê temenê de wê, ya ku ew di nava wê xwe domandinê de heya wê, dem bi dem bûyin û ji holê çûyin wê, bibê û wê, ev wê, hertimî wê di zikhev de wê weke ku wê were fahmbikin wê bibê.

Di dewama wê de wê, Origenes wê dema ku wê li hebûna gîyane pîroz wê bihizirê wê di dewama wê de wê ew wê werênê ser ziman û wê li wê bihizirê ku wê dûnya ku mirov di wê de dijî wê hebê. bi cism û bûjen bê. Lê xwûdê û ankû îsa (ku wê îsa wê di awayekê de wê weke logosê û ankû aqilekê jî wê tefkirbikê) wê, dervî wê dûnya cismî û bûjenî wê, dervî aqil û derkkirina mirov a bi aqil wê di awayekê de wê hebin. Wê li ser wê temenê wê ev hebûnên bi aqil wê di encama qanci û başîya xwûdê de wê biafirin. Li gorî Origenes wê, ew xosletê wan bi xwûdê û îsa re wê, li wan wê were baxşkirin. Li ser wê temenê wê origenes wê gotinek din wê, biafirênê. Ew jî wê ew bê ku wê 'temenê bi aqil û ankû 'xwezaye bi aqil' ku ew wê dihênê ser ziman wê, bi gotina ew berê nebûn lê ew hatina afirandin li laş. Ber wê xosletên wan ên afrîner û bi fizîkî wê, xwedûyê xosletên weke yên gûharênê û hwd jî bin. Li gorî wê jî wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê her tiştê ku ew hatî afirandin wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ew başî û qanciya di xwezaya wan de wê ji ber ya wan bê. Wê ji ber başî û qanciya afrîner bê re wê li wê werênê ser ziman. Ya ku ew li wan hatî dayin wê ji aliyê xwûdê ve wê li wan wê were baxşkirin. Wê di dewama wê de wê, dema ku wê bahsa wê tişta li wan hatî baxşkirin û ankû dayin wê weke ku ew çawa hatî dayin wê wusa wê karibê ji aliyê afrîner ve bi şûn ve jî were hildan.

Wê dema ku em li ser wê temenê ku wê Origenes wê bahsa hebûna mirov wê bikê wê, di rengekê de wê, rengekê hizirkirinê ê weke ku em di nava teolojiya maniyî de dibînin wê bi wê re wê werê ser ziman. Di wê temenê de wê, dibîne ku wê, weke ku wê çawa wê were ser ziman û wê were gotin ku wê, ji farişteyên herî baş û saf ku ew li dûnya sehan ketîya û heta gîyane mirov hatîya weke 'tînekê' ku wê bahsa wê bikê re wê, were dîtin ku wê were ser ziman. Wê dema ku wê bahsa bûyina mirov wê bikê wê bi gîyan û **tîmî** wê ji hebûnê wê bibê wê werênê ser ziman û wê di dewama wê de wê bi gotina li ser wê xwezaye wan ya bi aqil re wê bişibihina li îsa re wê werênina ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku wê Origenes wê bahsa Îsa wê bikê wê, bi gotina 'ew, ber ku wêji xwûdayê nayê dîtin weke pêjneke bê wê li hemû hebûnên bi aqil wê newê dîtin. Ew jî wê ji ber ku wê xwûdê tozek ji hebûna xwe lê paykiriya wê ber wê bê. Li ser wê re wê bîne ser ziman ku wê kesek li gorî wê

hêjkirina ku ew lê bide nîşandin wê bi wê re di heviyekiyekê de wê beremberê wê ji wî wê hilde.

Li ser wê temenê wê, bi gotinên xwe yên felsefeyî êdî Origenes wê bahsa wê pêjna ku wê, bi wê were gotin ku xwûdê mirov ji pêjna xwe afirandiya wê, bi gotinên xwe yên felsefikî wê bixwezê ku ew wê li ser wê re wê werênê ser ziman. Origenes wê weke ku wê di pirtûka rêgezan a duyem de wê werênê ser ziman ku wê, hebûnên bi aqil û ankû gîyanên bi aqil wê ji hev cihê nekê. Ew weke farişta û ankû mirovên bi aqil wê wekhev bin. Lê belê bi bi wîna xwe ya azad wê, nêzbûna wan ya li xwûdê û dûrketina ji xwûdê wê ew wê bide dîyarkirin. Li gorî Origenes wê, weke afrînerê gerdûnê xwûdê wê, wekhev, baş û teqez bê. Wê ber ku wî xwestiya bi afirênê afirandiya û di encama başiyê de wê afirandiya. Ber ku wê her tişt wê, bi sedema wê bibê wê, hemû wekhev û di yekê de çêkiriya. Ew hebûn dema ku ew hatina afirandin wê bi wîna azad re wê werina bi temenê kirin. Li ser wê temenê wê, çî wê bikê wê weke bijartinê wê xwe bi wê wîna azad re wê bide dîyarkirin. Weke çawa ku ew xwûdê taqlidbikê bilind bibê û ankû vajî wê ew bikeve. Wê farqe di nava hebûnên di hizirin de jî wê ev bê. Bi wê re wê werênê ser ziman ku wê çavkaniya wan wê ne wîna azad a afrîner bê. Wê wek eberhema wîna azad a yê hatî afirandin ku ew biryara wê dide bê re wê werênê ser ziman.

Origenes wê di nava hizirkirinên xwe de wê li ser têngîna başî ûş nebaşiyê jî wê di reng û awayekê de wê bisekinê. Lê ew pêşî bahsa afirandinên weke fariştayên baş û nebaş dikê. Ew wê weke hebûnek li ser hemûyan re bê. Wê di dewama wê de wê, dema ku ew wan diafirênê wan weke baş û nebaş wan neafirênê. Ew li gorî Origenes wê, vajî têngîna azadiyê a ku ew li hebûnê baxş dikê.

Li gorî wî wê dema ku mirov got ku ew ji aliyê xwûdê ve hatina afirandin wê demê wê, biijartina bi wîna azad û ankû têngîna azadiyê a mirov re wê, bikeve vajî hev de. Di wê temenê wê tiştêkê din jî wê, Origenes wê li ser wê bisekinê di çerçoveya têngîna başî û nebaşiyê de. Wê werênê ser ziman ku wê baş û nebaşî wê ne di xwezayê hebûna zindiyên hatina afirandin de weke cewher heya wê werênê ser ziman. Li gorî wê tenê wê ew weke têngînek wasifi ku ew digihijênê de bê wê, werênê ser ziman. Li ser wê temenê ku mirov bihizirê wê li gorî wê, were ser ziman ku wê ti kesek wê li gorî cewherê wê ne saf û ne jî lewîitî bê. Di wê temenê de wê dilxweş, dilxweşî û ankû bisîyanbûn jî wê, bi kirin û çalakiyên mirov ve wê girêdayî bin.

Li ser wê temenê wê, dema ku em pirtûka rêgezan a Origenes dixwênin wê dibînin ku wê, pirr zêde gotina 'wîna azad' û ankû 'mirovê azad' wê werênê ser ziman. Heta ku wê di wê xabate xwe de wê berga sêyem wê bi zêdeyî wê navaroka wê ji wê çerçoveyê de wê weke ku wê were vaqatandin û wê li ser wê bisekinê. Li gorî origenes wê, bawerîyek wê li ser temenekê baş wê çawa wê were jîyankirin wê ji mirov re wê bibê. Wê temenê xwe ji gûnah û nebaşîyan dûrkinê wê bi wê re wê, biafirênê. Lê li vir wê, mijare azadîyê wê, di wê temenê de wê, di serê origenes de wê, bi zêdeyî wê weke mijarek ku wê di wê temenê de wê derkeve li pêş. Ew li ser wê dihizirê ku wê di wê temenê de wê çendî ku wê, ev wê bawerîya mirov wê ji mirov re wê bibêjê jî lê wê mirov wê bi hiş û xwedî wîna xweya bijartî a azad bê.

Li vir wê, di wê beşa xabate xwe de wê, li ser temenê hebûnê wê bixwezê herê temenekê bingihînê û xwe bigihênê temenekê fahmkirinê bi wê re. Li ser wê temenê wê hebûna zindî û ya ne zindî wê ji hev cihê bikê. Û wê li ser ya zindî re wê, ew wê jî wê di rengekê de wê ji hev cihê bikê ku wê, yên dihizirin û yên nahizirkirin. Minaq weke heywanan. Lê di wê temenê de wê fêrsa ku wê başî û nebaşîyê ji me re wê ji hev bide cihêkirin wê çî bê wê li ser wê jî wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibênê wê li wê bihizirê û wê, hizrên xwe wê werênê ser ziman. Di wê temenê de jî wê weke ku em kifşdikin wê di rengekê de wê zanînê û ankû aqil wê bi temen û bicih bikê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê dema ku ew dixwezê wê werênê ser ziman û wê yên zindî û ne zindî ji hev cihê bikê wê bahsa yên ku ew bi li gorî ku ew fermana tevgerên xwe ji derve wê bistênin û yên ku wê ji xwe bistênin wê li ser wan bisekinê. Wê di wê temenê de wê, weke ku mirov wê dibînin wê di serê origenes de wê ew wê weke mereqekê wê derkeve li pêş ku wê, ev heywanên, minaq weke pîrepind ku ew çawa tevne xwe çêdikê, mori çawa di ahengekê de dijîn û ava dikin ew wê xwedî sawerîyek bi xiyalkirinê bin û ankû na. Wê li ser wê bisekinê. Ya ku wê fêrsê kirinê bi wan didê kirin wê dixwezê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Li aliyekê din wê di wê temenê de wê çawa wê fêrse ji hev cihêkirina başî û nebaşîyê wê hebê wê li wê bihizirê. Di hin şiroveyên xwe de wê, di wê temenê de wê, weke ku wê bixwezê balê bikişênê li ser ajoya hebûnê a ku ew bi wê dijê. Di wê temenê de wê, Origenes wê aqil wê rednekê. Heta ku wê di çalakiya mirov de wê, ji hev cihêkirina başî û nebaşîyê wê weke bi aqilkirinên me bin wê werênê ser ziman. Lê ew li fêrsekê di nava wê aqilê de lêdigerihê ku ew wê, weke aliyekê ku wê, di

wê temenê de wê, ew wê aqilê jî wê bi wê rengê wê reng û awa û mêyl û aliyên wê yên ku ew bi wê ve bihizirê wê bixwezê ku ew wê kifşbikê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê têngîna fêrsê wê origenes wê, li wê bihizirê ku wê mirov wê, bi teybetî wê xwediyê fêrsek bijartinê bê. Wê di wê temenê de wê, ew wê, di awayekê de wê, ji aqil cihê wê di renekê de wê weke ku mirov wê fahmdikê wê dixwezê de wê hilde li dest. Minaq wê dema ku wê bahsa aqil bikê wê bi gotina aqil ji me re tiştên ku ew ji derve dihên wê bidina nîşandin ku ew ne di nava hêze me de bin. Lê bi awayekê ew çawa wê bikarhanîna wan wê di destê me de bin. Bi wê sayê mirov wê, fahmbikê ku mirov wê çawa wê bikê û wê fahmbikê. Di mirov de wê mijar fêrsa bijartinê wê weke ku mirov wê dibînê wê, Origenes wê di wê rewşê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide dîyarkirin. Lê ew wê hêza azadîyê ew ne di wê hizrê de ya ku ew di xwezayê xwe de ew xwediyê wê ya bê. Wê weke ku wê çawa wê, bahsa gîyane mirov û afirandina gerdûnê ku wê ji aliyê xwûdê ve wê bibê ew li wê dihizirê ku wê ew fêrs jî wê bi nîyetek baş wê ji xwûdê wê li lê wê were baxşkirin. Ew fêrs wê weke di encama başîya xwûdayî de wê, di mirov de wê bibê. Weki din wê di dewama wê de wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê mirov wê çawa wê fêrsê wê bikarhanê wê di destê mirov de bê. Wê yan wê bi awayekê nebaş wê bikarbênê û wê, şaş bikarbênê û yan jî wê bi başî wê bikarbênê û wê bi wê re wê, bigihijê başî û xilasîyê.

Li gorî Origenes ku ew di pirtûka xwe ya rêgezan de dihênê ser ziman wê başî û qancî wê, di xwûdê, îsa û gîyane pîroz de wê, ne weke encamakê lê wê weke weke çavkaniye hertiştê wê, bi cewherê hebûnê a xwûdê, îsa û gîyane pîroz û ankû 'sêyeka teslisê' re wê, dikarê wê fahmbikê. Ev wê weke xosletekê wê yê bingihîn bê. Zindiyên din wê, dema ku ew wê biqasî ku wê ji wê payê bigirin wê karibin sûdbigirin. Li vir wê, Origenes wê li ser mijare cewherê wê, hinekî wê bisekinê û wê, di mirovan de wê, ew wê, nexwezê ku ew bêjê ku wê ew xwediyê wê, xwezayê bin. Li gorî wê di xwezayê de wê tenê wê karibê hêza kirina başî û nebaşîyê wê were fahmkirin. Heta ku ew dema ku wê bahsa gîyane îsa bixwe jî bikê wê li ser wê temenê wê ew wê bahsê bikê û wê werênê ser ziman. Wê farqê nekê navê. Di wê temenê de wê li şûna wê têngîna bijartinê wê weke aliyekê wê hilde li dest û wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Li ser wê bijartinê wê ew di îsa de wê weke bûya weke xwezayê wê, wê werênê ser ziman. Lê di wê temenê de wê, li pêşîya wê têngîna xwezayî wê, têngîna bijartinê wê bicih bikê. Li

ser wê temenê wê dema ku wê bahsa îsa wê bikê wê bêjê ew jî wê weke xwediyê gîyanek mirovî bê, bi aqil û gîyanî. Lê ev ew neketiya nava hêsta gûnahê.

Li ser temenê wan yê xwezayî ê aqil wî dema ku wê bihizirê wê li gorî origenes wê, farişta jî wê ji mirovan wê ne cihê bin. Heta ku wê li gorî wê, şaytan jî wê bi wê rengê bê û wê bi wîna xwe ya azad wê ji xwûdê wê xwe dûr bigirê re wê werênê ser ziman.

Di dewama wêd e wê mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê Origenes wê li ser wê temenê wê pirsê bipirsê û wê li wê bihizirê ku xwûdê ber çî mirov bi aqil û gîyan afirand. Di wê temenê de wê, weke ku me li jor hanî ser ziman wê sedema pêşî wê bi başîya xwûdê ve wê girêbide. Ji aliyê din ve jî wê li ser wê temenê wê bihizirê û wê werênê ser ziman ku wê, afrînêr wê, dema ku wê mirov wê, di çalaki û kirinên xwe de wê bikê wê, ew wê başiyê li xwe bikê mal, di wîna xwe de wê bigirê û bixwestina ku ew li wê xwedî derkevin re wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê mijare bi başî û nebaşî bi karhanîna azadîyê wê li ser wê bisekinê. Wê di wê temenê de wê weke hebûnek ku ew xwediyê wîna azad bê ku wê di encama wê de wê, ew wê azadîyê xirab bikarbênê wê, dîsa wê weke encamekê wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê bîrê ser ziman ku mirov wê, di wê kirina xwe de wê, xwediyê bîrkirina xwe bê û wê li ser wê re wê dîsa wê bigihijê bijartina xwe ya azad ku ew jinûve bi wê hilbijêrê. Di wê temenê de wê kesê ku ew di destpêkê de ji wê dûrketî ku ew karibê li wê vegehî wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê bi temenekî tînî û gîyan ku wê çawa wê bi fêrsa xwe wê bilind bibê û ankû wê bikeve wê, di encama wê de wê bibê.

Origenes wê di dewama wê de wê mijare hebûnê wê li ser gîyanê û hebûna cismî û ankû bûjenî re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de em dikarin di dewama wê de wê têgîna bûjenê wê di wê çerçoveyê de çend gotinan li ser wê re wê bibêjin. Li gorî Origenes wê bo temenê jîyankirina gîyanê a li jîyanê û ankû dînyayê wê ew wê di awayekê de wê hebê. Lê li vir wê, di awayekê de wê, mijare bûjenê wê, di wê temenê de wê bi erk û armanca wê hebûnê wê hebê ku ew sedema wê xilas bû wê êdî wê, ew hebûna bûjenî ji wê li rastîya xwe ya berê a nebûnê wê vegehî.. Di wê temenê de wê ew wê bi wê re wê werênê ser ziman. Têgîna bûjenê ku wê di nava felsefeyên xwezayî ên weke bi felsefeya filosofên weke demokrit, epikur û hwd re wê bi xosletên xwe yên fîzîkî wê bide domandin û di rengekê de wê, bi aristo re jî wê, bi

têgînek ku wê ji wê çavkaniya xwe wê bigirê wê, bide domandin û di dewama wê de wê bi felsefeyên platon û platinus û hwd re wê, bi xosletekî gnostikî û metafîzîkî wê xwe bide domandin wê, di nava hizrên Origenes de wê, li ser wê aliyê metafîzîkî û gnostikî re wê bi temen û çerçoveyek teolojikî re wê bê hanîn li ser ziman.

Di mijare gîyanê de wê, Origenes wê dema ku wê têgîna gîyanê wê hilde li dest wê, li gorî wî weke tozek ku ew xwediyê rêgeza tevgerî bê wê werênê ser ziman. Lê wê dema ku mirov wê têgîna gîyanê a origenes binerê wê kifşbikê ku wê di awayekê de wê, weke ku wê li ser antropolojiya Aziz paul re wê, bihizirê û wê, di nava tîn û gîyanê de wê, bi wê temenê wê cihêbûnekê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di mijare têgîna gîyanê de wê weke ku mirov wê di nava hizrên origenes de wê kifşbikê wê, her tiştê ku ew wê xwedi tevger/jîyan bê wê, li gorî wî wê xwediyê gîyanê bê. Di her tiştê de wê, li gîyanê wê bigerihê wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê origenes wê, têgînên berê xwe ên li ser gîyanê wê weke ku wê di berçav de wê derbas bikê û wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê, di ahiîta kevn de wê weke ku wê bi musa û hizrên wî re wê were ser ziman wê, di temenekê weke ku em di nava êzdayiyan de çavkaniya wê dibînin wê agir wê, weke gîyane xwûdê wê di rengekê de wê weke ku wê were pênasekirin û wê were ser ziman. Musa di dema xwe de wê, di êgir de wê, weke ku wê êzdayi wê bikin wê, têkiliyê bi xwûdê re wê dênê û wê biaxifê.

Di nava hizrên Origenes de wê, di wê temenê de wê, têgînek gîyanî wê hebê. Lê Origenes wê, di wê temenê de wê, dema ku ew li wê dihizirê wê, di çerçoveya hinek nîqaşên li ser gîyanê ên berê wî ku wê werina kirin wê bi kirpêndinên wan re wê têgîna xwe ya gîyanê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê minaq wê, di nava tîn û gîyanê de wê cihêbûnê wê di dawîyê de wê wê bixwezê ku ew dênê. Yanî ew gîyanê wê weke hebûnekê ku ew ne tenê weke bi hizir û hizirkirinê heya wê pênasebikê ji aliyê xwe ve û wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku em dizanin ku wê di nava zerdeştiyan de wê, di awayekê de wê, hizirkirinên li ser gîyanê û ankû têgîna 'gîyane bi aqil' ku wê li wê bihizirin û wê salixbikin wê di wê temenê de wê piştre wê ji gelek hizirkirinên bi wê re wê bê peyxam ku wê gîyan û hizir ji hev cihê were kirin. Di wê temenê de wê, gîyan wê, di rengekê de wê, di wê de hebûna hiş wê, di wê temenê

de wê, weke aliyekê ku wê li wê were lê hizirkirin. Mitrayiyan şîroveyên wan wê hinekî ên di derbarê jîyanê de wê zêlaltir bin ku ew gîyanê û aqil ji hev cihê şîrove dikin û wê dema ku wê bahsa xwûdê bikin wê, weke bi gîyan û beden bi hebûn wê, şîrovebikin û wê werênina ser ziman. Di wê warê de wê, çendî ku wê hebûna gîyanê wê bi xwûdê re wê di wê temenê de wê hewl were salixkirin ku ew were fahmkirin wê di dewama wê de wê ew bedenê xwûdê wê çawa dikarê wê fahmbikê û pênasebikê wê, li ser wê bihizirin û wê bixwezin ku wê fahmbikin.

Di wê temenê de wê di serdemên navîn de wê, dema ku wê filosofên weke spinoza wê, gerdûnê weke xwûdê wê bixwezê di temenekê fîzîkî de wê pênasebikê wê, hinekî wê ji wê temenê wê bigihijê çavkaniyekê. Di dewama wê de wê, di nava felsefeyê de wê, wê di demên kevnera de wê hebûna gîyanê wê, di wê temenê de wê bê mijare hizirkirinê. Di nava felsefeyê de wê, dikarê wê hizirkirinên wê bi çend awayan werênê ser ziman. Yek weke aqilekê wê fahmbikê. Du wê, weke hebûnek bi aqil a bi serê xwe wê fahmdikê. Sê wê, weke hebûnek di bedenê de ku ew bi hebûna jîyane di laş de re wê werênê ser ziman. Çar wê, di rengekê de wê, bi rewşa jîyane di bedenê de wê, dervî hebûna hiş û aqil wê werênê ser ziman. Mirov wê, ji ber ku ew bêhişa û ankû bi hiş a wê nejî. Wê jîyankirin wê rewşek dervî wê bê. Ber ku ew dijî wê bigihijê li hiş û wê, zanînê. Di wê temenê de wê, di temenê zanîn û hiş de wê, hebê.

Di awayekê de wê, origenes wê di hizirkirinên xwe yê hizirkirina li gîyanê de wê, di temenekê xwezayî û ankû bi hebûnek bûjenî wê şîrovekirin wê, nekê. Di awayekê de wê, rengekê hizirkirinê ê ku em dikarin bi gnostikan re jî wê fahmbikin wê di wê temenê de wê bi wê re wê di wê rengê de wê bihizirê û wê fahmbikê. Di nava gnostikan de wê, hizirkirinên bi ji hev cihê kirina bûjen û hiş wê hebê. Ankû mediyetê û menewiyetê. Di wê temenê de wê, ew wê, di wê temenê de wê, bihizirin ku wê dema ku mirov li aliyê mediyetê xwe hoya wê, heya mirov ji ya menewî dūrkeve. Lê ev hizra gnostikan wê piştê wê, dervî wan wê bi awayekê wê weke ku ew aliyê bûjenê xirab dibînin wê were şîrovekirin. Lê di rastiyeke de mirov nikarê wê di wê temenê de wê fahmbikê.

Di awayekê de wê, di nava felsefeya baweriyê de wê, piştê wê, weke ku wê di demên serdema navîn de wê bi zêdeyî wê ew ji hev cihêkirin wê bi wan re wê bibê. Wê aliyê mediyetê de wê weke aliyekê 'xirab' wê were pênasekirin. Di wê çerçoveyê de wê, li ser wê were sekin in. Ev wê, di nava baweriyên serdema navîn de wê bicih bibê. Lê Origenes wê di awayekê de wê, di rengê hizirkirinên xwe de wê, di wê temenê de wê li

dijî wê derkeve ku mirov nebaşîyê û ankû xirabîyê bi temenekê bûjenî a di wê temenê de wê fahmbikê. Li gorî Origenes wê, weke ku wê di nava platonvanên nû de jî wê were ser ziman wê, tozek û ankû tişteke ku wê di wê temenê de wê bi xirabî wê were pênasikirin bi xirabî wê nebê. Di wê temenê de wê, li ser temenekê objeyî/bûjenî wê fahmkirina wê, derkeve. Wê di dewama wê de wê, wê, di nava təkiliya gîyan û tînê û ankû aqil de wê, di wê temenê de wê êdî wê bixwezê ku ew li wê bihizirê û xwe di dewama wê de li ser wê re bigihênê li şêwa û temenekê fahmkirinê. Ew li ser aqil re wê dema ku ew êdî wê bi wê bihizirê wê, di wê temenê de wê, di nava aqil de wê, rengên kirinê û encamên wê di rengekê de wê, bi wê re wê li wê bihizirê. Mînaq rewşên weke bi tégînî di aqil de ên weke nexwestinê, tembelyê û hwd re wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, li ser temenekê wîna bi hişmendîyê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê, şîroveyên ku wê origenes wê di wê rengê de wê di dewama wê de wê bikê wê, bi ber aliyekê rewîstî ve wê di nava gotinên başî û nebaşîyê de ku wê bikê wê bi ber wê ve wê bide birin. Mînaq gotinên weke “xirabbûn wê ji başîyê dûrbikê” û hwd re wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di dewama wê de wê, di wê temenê de wê, di nava başî û nebaşîyê de wê, bixwezê li ser temenekê hizirkirinê wê fahmbikê.

Mijare aqil û gîyanê di nava wê de wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi wê re wê bihizirê. Gotinên weke gîyane xwe paqijkirinê û hwd wê, weke gotinna bi morfolojiya fahmkirinê ku mirov li wan bihizirê wê, karibê bi rehetî wê, bi wan re wê fahmbikê ku wê çawa wê, ew weke başî nebaşî weke tégîna hişmendî bi aqil û rengên wê yên fahmkirinê û hwd re wê, werina dîtî û fahmkirin. Li ser wê temenê wê Origenes di dewama hizirkirinê xwe de wê, weke ku wê piştî wî di serdema navîn de wê gelek filosof-oldar wê hildina li dest wê, tégîna ‘dûnya hêstan’, ‘dûnya menewî’, ‘dûnya madiyetê’ û hwd wê, di wê temenê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî Origenes wê ev ne xirab bikin û wê karibin bibina temenê gihiştina fahmkirina xwûdê û di wê temenê a nêzbûnê. Li ser wê temenê wê ev alî wê li gorî wî wê weke aliyna fêrbûnê bin û di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê xwûdê gîyan afirandiya bo ku ew fêrbikê û fêrbibê. Pêvajoyên fêrbûnê bijî. Gîyan çavkaniya wê li gorî wî xwûdê bê û wê piştî mirina bedenê wê tamasa wê cardin wê bi çavkaniya wê re û ankû bi xwûdê û gîyane xwûdê re wê bibê. Wê li ser wê re wê li wê vegerin wê êdî wê bibê. Li ser wê temenê

wê, di nava hizrên origenes de wê têtînek bi vîna azad re wê were ser ziman û ew di wê temenê de wê li wê hizirê. Têtîna wîna azad a origenes wê, di rengekê de wê, dema ku mirov şîroveyên wî yên li ser gîyanê dixwênê wê bale mirov biikişênê. Di wê temenê de ew di rengekê de wê, li wê bihizirê ku wê, di jîyanê de wê, ji pêş ve wê, kifşkirinek li pêşîya wê û jîyankirina wê nebê. Mirov bixwe û biryar û bijartinên xwe wê, dide dîyarkirin û wê piştîre wê li ser encamên wê re wê bi wê kirinê re wê bi başî û nebaşî wê rû bi rû bimênê.

Di mijare gîyanê de wê, origenes wê bi wê bawer bikê ku wê hemû gîyan wê, çavkaniya wan wê xwûdê bê û wê, di wê temenê de wê, di ya dawî de wê, li rastîya xwe û ankû çavkaniya xwe ve wê vegerihin. Lê ew di wê temenê de wê, wê, di temenê de wê, pêvajoyên jîyanê û azmûnê wê, bi zanînê re wê, bibê û wê, di wê demê de wê, hemû gîyan wê, herina wê çavkaniyê.

Li gorî Origenes ku wê, bi hizrên xwe re wê, werênê ser ziman wê têtîna başkirina gîyanan û hwd wê, di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û ew wê, bi têtînek demkî a dirêj û kin re wê şîrove dikê. Minaq wê, hinek gîyan wê, başkirina wan wê li gorî wî karibê demek dirêj bi xwe re bikişênê.

Li vir mijare gîyanê di bedenê de jîyankirina wê wê çawa wê pêwîst bê û ankû ne pêwîst bê wê li ser wê bisekinê. Di dewama wê de wê, ji aliyekê din ve jî wê, dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, têtîna bûyina bedenê û di wê de bi cihbûna gîyanê wê, di nava manîyan de wê, bi têtînek weke beden wê bi elementên li dînyayê bi hev girtina wan û tevlihevbûna wan re wê, bibê. Di wê temeênê de wê gîyan wê di wê de wê bicih bibê û wê bijî. Lê maniyî wê, dihênina ser ziman ku wê, weke aliyê xirab wê di awayekê de wê, bedenê wê werênina ser ziman. Lê tevî wê jî wê bêî rohnîyê ku wê wê bi gîyanê re wê, di rengekê de wê pênamebikin re wê, werênina ser ziman wê, bêî wê nikaribê bijî.

Di wê temenê de wê bi hizrên origenes û berî Clemens û heta Aziz Paul wê têtînek di wê temenê de wê were lê hizirkirin. Ew jî wê di wê temenê de wê, bedenê fîzîkî û bedenê tînî ku wê bahsa wê were kiriin û wê li wê were lê hizirkirin. Origenes wê, têtîna 'bedenê tînî' wê li ser wê temenê wê li wê bihizirê û wê, çawa wê dikarê wê bi gîyanê re wê fahmbikê wê li wê bihizirê.

Hebûna bedenê tînî wê, di rengekê de wê, weke xwediyê darêjkek heyînî bê li gorî wî. Di wê temenê de wê rewşa bedenê fîzîkî ku wê çawa wê xwe jinûve wê karibê biafirênê û ankû weke şîniyek li ser rûyê ardê

dibê ku wê li wê bihizirê wê, bi wê re wê, di wê rengê de wê bedenê tînî wê li wê bihizirê. Origenes wê, di wê temenê de wê bo ku ew bedenê tînî wê şîrovebikê wê, minaq hêst û êşkişandinê û hwd wê bide. Çendî ku wê di nava hizir de wê ev wê weke 'hêstna' wê werina ser ziman ew wê, li dijî wê derkeve û wê, weke tînê' wê, pênasebikê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku ew şîroveyna li ser aziz paul dikê wê minaq wê, di jîyane li pêşaroja wan de wê, weke ya 'li bendê wan bê wê, nanê jîyanê bê û ankû wê weke ku wê bi gotin dikê wê, 'qedeha zanetiyê' û an jî 'xwarina rastteqîniyê û ankû jî ''xwarina zanetiyê' bê. Di wê temenê de wê bi gotinkiriinên ku ew di wê rengê de ew dikê wê di awayekê de wê weke aliyekê wê yê ku ew bi wê re li wê dihizirê bê. Di wê temenê de wê, di temenekê aramî, xweşî û şabûna di xwe de wê, di temenekê rewîstî de wê bi wê temenê wê şîrovebikê. Di wê rengê şîrovekirinên xwe de wê, mirov dibînê ku ew ji têgihên di wê warê de ku wê di nava hizrên platon de wê werina ser ziman wê ji wan jî wê sûdbigirê di wê dema ku ew hizrên xwe di wê warê de dihênê ser ziman.

Origenes wê, mirov dibînê ku wê mijare zanînê wê bi temenekê tînî ku ew şîrove dikê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ew li ser wê re wê, li ser xwezaya bi aqilbûnê wê bi wê re wê bixwezê bihizirê û di çerçoveya gotinek bi wê rengê de wê, li wê bihizirê. Li gorî origenes wê, xwezaye biaqilbûnê wê ew jî wê bi tînî wê bigihêjê xwûdê. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê ew wê, werênê ser ziman. Di têgîna Origenes a hebûnê de wê, di wê temenê de wê, weke têgînek felsefeyî ku ew bi zanînê li wê dihizirê wê, li ser temenekê eksistensialisti de wê, şêwayekê fahmkirinê wê di awayekê hûmanistî de wê bide mirov. Di wê temenê de wê, têgîna hebûnîparêzîyê a origenes wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê bale mirov wê bikişênê li ser xwe. Di wê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, hebûnê bi awayekê bi aqilî wê kifşkirinên di wê de ku ew dixwezê bikê wê, di rengekê gnostikî a weke ku em bi maniyan re dibînin wê, di wê de wê, kûrbibê û wê, bixwezê ku wê fahmbikê. Çendî ku wê Origenes wê xwediyê têgînek metafizîkî jî bê lê wê, di wê temenê de wê, têgînek gnostikî a hebûna şenber wê, di rengekê de wê, çawa wê di wê de wê kûrbibê û wê weke temenekê rastteqîn ê ku ew di wê de bi kifşkirinan di wê de kûrbibê wê bibînê û wê di wê rengê û awayekê werênê ser ziman.

Ne tenê di nava hizrên Origenes de wê, her wusa wê filosof-oldarên demê ên weke Clemenés û heta zaneyên weke Gregorios û hwd wê, di wê temenê de wê, di dîmenekê de wê, têgînekê wê li ser wê temenê û wê

rengêwê bi xwe re wê bide me. Gregorios wê hinekî din wê di hizrên xwe de wê li ser temenekê gnostikî wê bimeşê û wê di wê temenê de wê, gotinên weke 'xwûdê hizreka' wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di nava wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê, têgînên wê hizrê wê bi wîn û temenî afirineriya hemû tiştî wê pênamebikê û wê werênê ser ziman.

Gregorios û şîroveya wî ya bi xwûdê, gîyan, aqil û ankû tînê re

Di aslê xwe de di dewama hizrên origenes de hanîna ser ziman hizrên Gregorios wê, di rengekê de wê, di wê çerçoveyê de wê, di demên serdema navîn de wê, çawa wê bi hizra xwûda wê were lê hizirkirin û wê di wê temenê de wê mirov wê çawa wê bixwezê xwe bigihênê li hizrekê bi xwûdê wê, rengê hizirkirina wê ya dema serdema navîn wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Ber vê yekê wê, ev minaqên ku em bi hizrên wan re dihênina ser ziman wê, di rengekê de wê, rengê hizirkirina demê û çerçoveya di wê de a kûrbûnê jî wê di reng û awayekê de wê bi xwe re wê bide dîyarkirin. Weke ku wê çawa wê, filosofên olî ên weke Augustinus wê bi hizrên maniyên wê dîmenekê hizirkirinê wê werênê ser ziman di dewama wê de wê, Filosof-oldarên weke Gregorios jî wê li ser rengekê wê bi heman rengê dikarê li ser mitrayîyan û ankû êzdayîyan re werênê ser ziman. Ew bi gotinên weke 'gîyan xwûdê li ser avê re dimeşê' wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, bi temenekê tînî ku ew cûhane sehan û ya aqilî ku ew jî hev cihê dikê wê bi wê re wê, hizrên xwe wê bi temen bikê û wê, di dewama wê de wê weke ya wê temen çêkirin wê agir wê werênê ser ziman.

Ew dema ku wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê minaq heft azmanan wê bide û wê bi wê re wê, hizrên xwe wê bi wê re wê salixbikê û wê werênê ser ziman. Minaq wê, di hemû tiştê de wê, li ser azmanê pêşî re wê, bènê ser ziman. di azmanê duyem de jî wê, hebûna hebûnên aqilî û sehî wê, bi wan re wê pênamebikê û wê werênê ser ziman. Ew di awayekê din de jî wê, dema ku wê were azmanê sêyem wê weke di wê de wê gelek tiştên ku em nikarin bi gotinan werênina ser ziman weke bihûştê û 'hêzên neafirandî' û hwd wê, hebin. Di wê temenê de wê di temenekê tînî de wê bihizirê û wê, dema ku wê bi zinditiya xwe re wê mirov şîrovebikê wê, weke bi hebûna xwe ya zindiyî re wê, di azmanê pêşî û bi hebûna xwe ya aqilî û tînî re wê, di azmanê duyem de wê, werênê ser ziman. Wê weke zindiyê yekanê ku ew dikarê di wê temenê

de wê, werênê ser ziman wê, lê bihizirê. Di wê temenê de wê, hebûna mirov wê li gorî Gregorios wê, weke hebûnek pirr zêde baş û tekûz ku wê, mirov li xwe heyran bihêlê wê li wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Wê ew wê mirov wê, ji cûhane sehan li cihan aqil ku ew wê weke zindi û ankû gîyane bi bîaqil a ku ew dikarê bilind bibê wê, li wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, bilindbûna mirov wê, di temenê gihiştina aqilê xwûdayî de wê, weke ku mirov di nava hizrên origenes de dixwezênê wê di awayekê de wê, bi wê rengê wê were pênasekirin û wê were hanîn li ser ziman.

Di awayekê de wê, Gregorios wê, mirov wê, heta azman û ankû qatê sêyem ku ew bilind bibê û hemû xwşikatiyên bihûştî jî bibînê wê weke zindi û ankû giyane bi aqil a xwediyê wê sîyenê bê wê, li lê bihizirê û wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Di awayekê de wê, Gregorios wê hizrên xwe wê di wê temenê de wê li ser hebûna cihana sehan û ya aqil wê, di wê temenê de ku wê, weke temenekê bi pîvan a ku mirov wê, fahmbikê bê wê li wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, gelek aliyên hizrî ên ku me bi hizrên origenes re hanîn li ser ziman wê, bi hizrên wî re jî wê bibê. Gregorios wê, di renekê de wê bi hizrên wî re wê weke ku wê wê were şîrovekirin wê, piştî wê li ser temenekê bi şîrovekirina ahîta kevn re jî wê, were dîyarkirin bi hizrên wî re. Ew li ser wê temenê hebûna mirov li ser du ast û pîvan û ankû merheleyan şîrove dikê û wê, dihênê ser ziman. Ya pêşî weke ku me li jor hanî ser ziman wê bi aqilbûnê û hwd re wê, werênê ser ziman.

Gregorios wê, dema ku wê minaq wê têngîna ahîta kevn a weke 'destana afirandinê' wê şîrovebikê wê weke pêvajoyên hebûna mirov re wê, bixwezê di renekê de wê pênasebikê û wê werênê ser ziman. Wê weke pêvajoya afirandina mirov a bi aqil re wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman. di têngîna Gregorios de wê, bi zêdeyî wê weke ku mirov wê dibînê wê aqilbûn wê, di temenekê realisti de wê, di nava hizrên wî de wê derkeve li pêş. Li gorî wî, mirov pêşî weke hebûnek bi aqil pêşî di qata azmanê yekem de pêşî ew hatiya afirandin û piştî di qata azmanê duyem de afirandîna wî bûya. Li ser wê temenê wê dema ku wê hebûna mirov wê şîrovebikê bi aliyê maddî û menewî re wê, li ser wê temenê wê werênê ser ziman ku wê, ber vê yekê û rewşa rengê afirandina mirov li qata azmanê yekem re wê, êdî wê, weke hebûnek tînî a aqil wê pêşkeve. Wê, di wê temenê de wê, weke hebûnek dervî hebûna maddî û ankû

bûjenî wê bûyina wî wê di wê temenê de wê çerçove û temenê wê bi bingihê wê re wê biafirê.

Di çerçoveya pêvajoyên afirandinê de wê, gotinên weke 'di roja şeşem de wê, di afirandina mirov (adam) de wê, bigihê hebûna sehî.' Li gorî wî hebûna afirandina mirov a pêşî wê, wê di awayekê dema ku wê xwûdê ew afirandiya wê weke xwe û bi şibîna xwe re wê biafirênê re wê, di rengekê de wê pênamebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî wî hebûna wî ya sehî bi afirandina wê re wê wê rewşa afirandinê a duyem wê biafirênê. Li ser wê temenê wê li ser rewşa afirandina xwe ya duyem de wê bi cihane sehî re wê, têkilîyek bi aqilî re wê, ew wê dênê û wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê, dema ku wê bahsa wê bikê wê, bi gotina 'ketina li dunyê' re wê, bi darêjkgirtinê re wê, di awayekê de wê, bibê.

Di awayekê din de wê, dema ku wê Gregorios wê li ser afirandina mirov û mirov û armanca mirov wê bisekinê wê, di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, weke kopya xwûdê ku wê dema ku wê li neynikê nerî ku ew xwe di wê de ew bibênê re wê werênê ser ziman.

Wê dema ku em li nava têtîna **Gregorios** dinerê wê dibîne wê weke ku me bi navê têtîna wîna azad a origenes dît wê bi wî re jî wê di rengekê de wê hebê û wê di wê temenê de hebûna mirov wê, li ser wê temenê wê mafê bijartina xwe wê li ser wê temenê hebûna xwe ya azad wê bidest bixê. Di dewama wê de wê, mirov dikarê wê bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê dema ku wê bi wê re wê bahsa têtîna başî û nebaşîyê wê bikê jî wê, di wê temenê de wê, bi bijartinê xwe wê, rûyê xwe ji aliyê xwûdê vegûhartinê re wê, ew wê, pênamebikê û wê, di wê temenê de wê, pêşketina nebaşîyê wê bixwezê ku ew şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Gregorios jî wê, li ser têtîna nebaşîyê wê hinekî rawastihê û wê weke ku wê mirov wê bi reng û awayekê di nava felsefeya platon, platinus û heta origenes ku mirov dibîne wê, xirabî û nebaşîyê wê, bi temenekê fizîkî-bûjenî re wê, şîrove nekê re wê, ew jî wê bi wê rengê wê werênê ser ziman. Gregorios wê, di wê temenê de wê, mijare xirabiyê wê bi ketina gîyanê re wê dema ku ew şîrove dikê wê, bi wê re wê, werênê ser ziman ku wê li dînyê wê bi bedenbûn û jîyankirina wê, bi hinek awa û armanca wê bibê. Ew têtînen weke ajo, hêst, seh û hwd weke aliyekê xirab dibîne û wê li ser wê re wê, weke girêdanên di jîyanê de ku mirov wê bijî wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê li ser bingihê bi aqilê dîtbar û yê ne dîtbar re wê, dema ku wê bixwezê rewşê fahmbikê wê, vegûharênên di jîyanê de wê

tenê wê bi jîyane mirov û kirinên mirov re wê werênê ser ziman. Ew wê bi xwe re dikê. Lê ew wê gûharînê nikarê wê bi xwûdê û têtîgîn û toza wê re wê bikê. Wê nikaribê wê xwezayê wê bigûharênê. Di wê temenê de wê, dema ku ew xirabî û nebaşîyê şîrove dikê wê, ew wê, di wê rengê de wê, weke 'lewitinek ku ew dikeve ser gîyane xwûdê de weke sehekê' wê şîrove dikê û wê dihênê ser ziman. Lê di awayekê din de jî wê, hizrên gregorios jî wê di rengekê de wê, weke ku mirov wê, dikarê wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, bi gotina wê çî bibê ku ew xwûdê dizanê lê ew destûrê didiyê de ku ew bibê re wê dema ku ew dihênê ser ziman wê, di awayekê de wê, têtîgînek baxtewarî wê, di wê rengê de wê, bixwezê wê werênê ser ziman. Ya ku wê di hizrên wî de wê ji ya filosofên weke origenes wê cihê bibê jî wê di wê nûqteyê de bê. Di nava hizrên Origenes de wê, kifşkirinek û ankû zanînek ji pêş ve wê pênasekiriina wê di awayekê de wê zêde mirov di nava hizrên wî de rastlê newê ku ew dihênê ser ziman.

Gregorios wê, weke ku wê origenes wê werênê ser ziman ku wê di dawîya dawî de wê, hemû gîyan wê weke 'li aslê xwe wê vegehihin' wê hemû gîyan wê ya xwûdê wê vegehihin wê di wê rengê de wê têtîgînek gîyanî wê bi xwe re wê, werênê ser ziman. Origenes wê dema ku ew wê dihênê ser ziman wê li ser hinek temen û rêgezna bi têtîgîna xilasbûnê ku ew dihênê ser ziman re wê, dihênê ser ziman. Li gorî wî mirov ji aliyê xwûdê ve hatina afirandin û wê cardin wê li xwûdê wê vegehihin.

Wê dema ku wê gregorios wê, cihane sehan wê şîrovebikê wê, bi çî sedemê ew heya û gîyan çawa ketiya wê de wê, di fahmkiriin û hanîna wê ya ser ziman de wê, zêde ne keve zorê. Lê ew dixwezê rewşa bûjenî û ankû cismî wê fahmbikê û wê, di wê temenê de wê, ew çawa wê ji xwûdê wê were wê di wê de wê, weke ku wê, bikeve rewşek zor a fahmkirinê de. Mijare bûjenê û ankû hebûna cismî wê, di wê rewşê de wê, weke rewşek ku wê çawa wê were fahmkirin ew wê, weke ku wê diixwezê wê bi teybetî wê fahmbikê û ew dixwezê wê li ser têtîgînek aqilî a darazî re wê sedema wê bûyin û hebûna wê fahmbikê. Ew wê, dixwezê li ser temen û rewşa gîyanê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, hê di dema platon û heta dema platonvanên nû weke platinus wê, di wê temenê de wê mijare cismê wê, weke mijarek ku wê serê mirovan wê bi xwe re wê mijul bikê û wê li ser wê aqil wê were meşandin ku wê çawa wê were fahmkirin. Wê di temenekê dervî cismê de fahmkirina hebûna gîyanê û wê, rewşa wê, ya heyî wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê, li wê were lê hizirkirin. Lê di

awayekê din de jî wê dervî wê cismê wê, beremberê wê têngîna tîne wê weke têngînek aqilî wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, mirov dibînê ku wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin.

Di wê temenê de wê, hebûna cismî wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke ku em di nava platonvanên nû de wê dibînê ku ew di temenekê têngîni ku wê piştî wê, weke bi hizrên weke nominalismê re wê bi gotinî wê were fahmkirin re wê di şewayekê ne dûrî wê de wê were hildan li dest. Minaq rewşên weke sivikî, giranî, niceli, nîteli, û hwd wê, weke rewşa ku ew tenê bi gotinî wan dikarê fahmbikê wê fahmbikin. Wê, di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê, hewldanên fahmkirina rewşa bûjenî û ankû cismî wê bi aqilî wê li ser temenekê çawa wê, were fahmkirin wê were dîtin ku wê di nava hizrên platonvanên nû de wê, xwe bide dîyarkirin. Wê ew wê pirr zêde wê li ser wê aqilmeşandinekê wê bikin. Wekî din heman rewş wê weke ku wê bi gregorios re jî wê di heman rengê de wê were dîtin ku wê hebûna cismî û bûjenî wê bi fîzîkî ku mirov wê dikarê destlêde, rajiyê, û hwd wê çawa wê fahmbikê wê li ser wê bihizirê û wê, di encama wê hizirkirina xwe de wê, weke 'hizrekê' û ankû 'weke gotinekê' wê, dii rengekê de wê, li wê bihizirê û wê, werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê, hinekî jî wê çavkaniya wê, hizrê wê weke ku mirov wê, di nava hizrên gregorios de dibînê ku ew çawherê xwûde jî wê bi têngînek aqil û ankû hizrî wê werênê ser ziman wê, di wê temenê û rengê de wê li wê hebûna bûjenî, cismî û fîzîkî wê li wê bihizirê. Gotinên weke yên cismî, bûjenî û fîzîkî wê weke gotinna ku wê di rewşa hebûna heyî de wê, ji aliyê xwe ve wê, hinek wateyên cihê wê bi xwe re wê bidina me. Gregorios wê, bixwezê ku ew li ser wan aliyan re ew hinekê kûrbibê û wê fahmbikê. Wê di wê çerçoveyê de wê, mijare fahmkirina bûjenê wê, weke aliyekê zor di nava felsefeya serdema kevnera û hizirkirinên wê yên di wê warê de wê, bi awayekê zorê wê xwe bide dîyarkirin. Di dewama wê de wê, mirov dibînê ku wê, dema ku mirov wê, hebûna wê, ya cismî wê weke hizrekê wê, fahmbikê wê, çawa wê ew dervî me wê hebê? Yan jî wê rewşên wê yên weke cismî, bûjenî û fîzîkî wê çawa wê bibin û wê çawa wê karibin ew li ser wê re wê werina fahmkirin wê, li ser wê bihizirê. Ku ew çendî weke xosletna wê hebûna heyî wê werina dîtin jî lê wê ew întîba di aqil de wê bi wî re wê çêbibê ku wê dervî wê têngîna hebûnê û bi aqil derkkirina wê weke hebûnekê wê, li wê bihizirê. Di nava felsefeya origenes de jî wê, ev alî wê hilde li dest.

Lê wê weke ku em dibînin ew wê, çavkaniya wî têgîna tîne' ku wê di nava hizrên aziz paul de wê were ser ziman bê û wê, di nava hizrên aziz paul de wê, di rengê de wê, têgîna tîne wê, dema ku ew şîrove dikê wê bi awayekê fenomenolojikî wê bi du aliyan di zikhev de wê, di dîmenekê de wê şîrovebikê. Ew jî wê, di rengê de wê weke hebûna bûjenî bi fîzîkî ku ew heya û wê di wê temenê de wê xwediyê biriqîna xwe ya ji xwe bê. Wê, ev herdû ali wê bi wê hebûna cismî re wê di wê têgîna tîne a ku ew dihênê ser ziman de wê bi têgînek fîzîkî a dîyar û heyî re ku wê xwe li mejiyê mirov bide wê di mejiyê wî de wê hebê û wê li wê bihizirê. Ber vê yekê wê, têgîna tîne a aziz paul wê di zane min de wê, di wê temenê de wê hinek aliyên wê yên ku wê, hê di bin nepeniyê de mana û ew ne hatina fahmkirin wê hebin.

Di wê çerçoveyê de wê, weke ku wê were dîtin ku wê têgîna tîne wê piştre wê weke ku wê were ser ziman wê, di rengê de wê di çerçoveya rewşek aqilî û hişmendî a ji rewşa fîzîkî û bûjenî dîr wê, bi têgînekê di hundurê mejiyê mirov de ku ew bi aqilî heya re wê bi wê li wê bihizirê wê were ser ziman. Ev şubjekirina wê, ji aliyekê ve wê, weke ku wê bê sedema wê ku wê aliyê wê têgîne ê bûjenî, fîzîkî û cismî ku wê aziz paul wê di wê de wê li wê bihizirê wê weke ku wê, di rengê de wê, weke ji nedîtî ve wê were û ankû wê, di awayekê de wê, tenê wê bi aliyê şubjeyî ve wê hanîna ser ziman wê weke 'hizrekê' wê bi fenomenî hizirkirina wê re wê, di rengê de wê bi wê re wê, li wê were lê hizirkirin.

Di wê temenê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê, têgîna tîne wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê weke ku wê ji wê têgîna şubjeyî a ku ew bi wê dihê fahmkirin 'her tiştê weke hizrekê' bi şubjeyî wê, dervî wê, bi têgînekê di wê temenê de wê di nava kombinasyona du aliyan de wê, di rengê de wê weke k uwê pêwîst bê ku ew jinûve were fahmkirin. Têgîna tîne wê di wê temenê de wê, weke têgînek ku wê di nava hizrên platonvanên nû de jî bê, di nava hizrên aziz paul de jî bê, di nava hizrên origenes û berî wî ên Clemens de jî bê wê, di awayekê hizrî ku wê beremberê herdû aliyên objeyî û şubjeyî wê were wê di rengê de wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin. Gregorios wê, aliyê wê weke ew dibîne û li ser wê dudilî dibê ku wê ew wê çawa wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ew mijare hebûna cismî, bûjenî û bi fîzîkî ku ew dema ku ew dixwezê di çerçoveya têgîna xwe ya tîne de wê werênê ser ziman wê, li ser wê temenê wê bixwezê ku ew van aliyan di wê de wan bi hizir têbigihê û fahmbikê û derxê li têgihîştinê. Di wê temenê de wê, ev alî wê dema ku ew tenê weke bi têgînek hizrî re werina

fahmkirin ew weke ku wê ne têr dibînê. Di wê temenê de wê, têtîna tînê wê weke têtînek dervî hizir û aqil wê weke hebûnek ku wê li ser beden û gîyanê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê sêyem wê tefkirbikê û wê di wê çerçoveyekê de wê bi çerçoveyek berfireh a hizirî wê, şîrove û fahmbikê.

Di wê dema destpêkê de a serdema navîn de wê, di aslê xwe de wê, têtîna bûjenê a di felsefeya xwezayê a di demên kevnera de wê bê xwestin ku ew di hundurê têtîna tînê de wê bigihênina li çareseriyê û ew wê di wê temenê de wê bi şîroveyên ku ew bi wê re bikin ku wê çawa wê beremberê wê were ew wê dixwezînin ku wê pêşbixin. Di wê temenê de wê, têtîna tînê wê, di wê rengê de wê, weke têtînek hem hizirî û hem ne hizirî, hem bi hebûnê û hem ne bi hebûnê û hwd re wê, di awayekê fenomenolojîkî de wê, were dîtin ku wê li wê were lê hizirkirin. Di wê çerçoveyê de wê, şîrovekirinê ku wê bi wê re wê werina kirin wê, di wê temenê de wê, di pêvajoye bûyina hebûnê, rewşa wê ya bi cismî, bi fîzîkî û hwd ku ew heya wê bi wê re wê çawa wê bê gihandin li rewşek fahmkirinê û bi wê bê ghiştin li têtîhiştinek ku ew di wê de were fahmkirin û were hanîn li ser zîman bi awayekê têr û hwd re wê, li wê were lê hizirkirin. Ber vê yekê wê têtîna tînê wê di wê temenê de wê, li gorî wê têtînê û rengê fahmkirina wê ya ku wê ji nava hizirên azîz Paul û filosofên olî ên di şopa wî de û li ser wê temenê hizirkirina wî bi rengê wê hizirkirina wî ku ew dihizirin wê, di hizirkirina wan de wê, aliyekê şubjeyî û aliyê objeyî wê, di wê temenê de wê, di mejiyê wan de wê hebê ku ew bi wê dihizirin. Di wê temenê de wê, çawa wê ew cîsm, bûjen û fîzîk wê bê xistin hundurê wê tînê û wê, di wê de wê li wê were lê hizirkirin wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Li vir xistina hundurê wê tînê û ankû derxistina dervî wê, divîyabû ku ew bûba wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov dikarê wê li wê bihizirê bê. Lê wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê li wê bihizirê ku wê, wê ev ahenge bi herdu gotinên şubjeyî objeyî ku wê di wê de wê hebê wê, di wê temenê de wê, di wê demê de wê rengê fahmkirina navaroka têtîna tînê wê bi xwe re wê di rengê de wê weke ku wê di rengê û awayekê de wê bide dîyarkirin.

Ya ku mirov wê dibînê wê di şîroveyên xwe yê bi têtîna tînê re wê Weke filosofên berî xwe wê, Gregorios jî wê di rengê de wê, di rewşa fahmkirina rewşa bûjenê û hwd de wê bikê zorê de wê, dîsa wê ev nûqte bê. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bixwezê ku ew hemû aliyên fahmkirinê li leyha aliyê şubjeyî û hizirî wê fahmbikê û wê werênê ser

ziman. Di wê temenê de wê, di şîroveyên xwe yên ku ew dikê de jî wê çendî ku wê di rengekê û awayekê de wê ew wê, bikê jî lê wê, di şîroveyên xwe de wê weke ku ew jî wê têr nebînê wê hisiyetekê wê bi xwe re wê bide mirov.

Ev hisiyet wê pêşî wê bi wî re wê çêbibê. Di dewama wê de ew wê li hizrên xwe yên ku ew dihênê ser ziman dide biriqandin. Piştê di dewama wê de wê, dixwezê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Gregorios di aslê xwe de wê dibînê ku wê, ev alî wê di nava hizrên platonvanên nû de jî wê weke aliyekê ku ew di wê de dikevina zorê de ku ew bi şîroveyên xwe wê bi awayekê têr wê werênina ser ziman. Ber vê yekê ew wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê bixwezê ku ew hinekî li ser wê nûqtayê bihizirê û aqilmeşandinê bikê. Lê aqilmeşandin jî wê, di wê temenê de wê, di awayekê de wê, çawa wê encamê wê bi xwe re wê werênê wê, ew jî wê weke aliyekê din ê bi pirs wê xwe di mejiyê wî de wê weke ku wê bide dîyarkirin. Gregorios wê, di wê çerçoveyê de wê dema ku ew nîqaşên xwe li ser temenê têtîna tîne dimeşênê wê bi hizirkirinê weke piştî mirinê wê, bi gîyanê re wê beden jî wê bivejê ku wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê bi morfolojikî wê têtînekê wê di xwe de wê bihawênê. Ew dixwezê di wê têtînê de wê, direwşa bedenê û bûjenê de wê, di wê têtîna 'jinûve vejina bedenê' weke gîyanê ku ew li wê dihizirê wê, di wê de wê dikarê wê bi serekê û hesanî wê li ser du temenan bi felsefeyî wê fahmbikê. Yek wê li ser temenekê vegûhar û têtîna wê re wê, bi têtîhiştinek dewrûdayimiyê wê dikarê wê fahmbikê. Ya din jî wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê duyem jî wê, di dewama wê de wê, weke aliyekê din ê bûjenî û fîzîkî ku wê di xwe de wê, bi awayekê tînî wê bi kirpênê û wê li ser temenekê objeyî wê bi têtînek îdeayî û hwd re wê bixwezê ku ew wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê, ew têtîna objeyî û îdeayî wê ji wê aliyê ve wê, di wê temenê de wê, di awayekê darêjkî de wê, di hev de wê, weke ku wê bijîn û wê rewşek bûjenî wê bi xwe re wê biafirênin wê di rengê hizirkirina gregorios de wê xwe di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Platonvanên nû wê, di awayekê de wan rêyek din wan di dawîyê de di hizrên xwe de weke ku wan kifşkir. Wan hebûna bûjenî wê dervî me wê weke hebûnekê ku ew heyî wê herê bikin. Yan jî ew ku wê bi tememî herê nekin jî wê di dîmen û întibayek bi wê rengê de wê bihizirin û ankû

wê înfûbayek bi hizirkirinê wê bi xwe re wê di reng û awayekê de wê bidina dîyarkirin.

Lê ew şîroveyên wan ên ku ew li ser wê temenê objeyî ku ew bi têngîna navaroka têngîna tînê re wê pêşdixin wê di rengê de wê, ew jî wê, ji gelek aliyên ve wê, weke ku wê çawa wê filosofên olî ên weke gregorios jî wê li ser xwe wê bide hizirandin wê, di wê de wê aliyên bi pêwîstîya li wê hizirkirinê ku wê hebin re wê xwe bide dîyarkirin. Hinek şewayên hizirkirinê ên weke yên bi gregorios re wê werina dîtin ên weke li ser temenê xwe paqijkirinê weke ji zawacê û zêdebûnê xwe dîrkirinê, ji hazên sehî xwe dîrkirinê, ji aliyê rewîstî ve jî xwe ji tiştên ku wê bi dunyayê ve wê girêbide ku ew xwe dîrbikê û hwd wê, ne dîrî maniyên wê bihizirê. Ev wê weke aliyên ku wê tamitamîna wê di nava maniyên de wê, di rengê de wê, werina kirin û ser ziman bin. Ew li ser wê temenê wê dema ku wê bi awayekê morfolojikî wê bahsa têngîna azmanê yek û duyem wê bikê wê di wê têngîna de wê werênê ser ziman ku wê qata pêşî wê bîne ser sînor û qata duyem wê temenê ketina tîmasê û ankû tamaskirinê de wê, di awayekê de wê, bi wê re wê, çêbikê wê werênê ser ziman. Li gorî wî jî gihiştina qata sêyem wê weke gihiştina qata sêyem a astbilind ku wê di wê de wê, weke gihiştina pîroziyekê jî wê were şîrovekirin wê bi wê re wê were hanîn li ser ziman. Di wê dema ku wê gihiştina qata sêyem de wê, gihiştina rewşek xwûdawendî wê bibê. Lê di wê rewşê de wê li gorî wî aqil wê têrê nekê û wê di wê rewşê de wê, îsa wê bikeve dewrê de wê weke temenê xilasbûnê û tekûzbûnê wê, bibê.

Di wê temenê de wê, dema ku mirov li ser hizirên Gregorios dihizirê wê dibîne ku wê di awayekê de wê weke ku wê aliyekê din wê li ser temenê felsefeyî wê bi tînê re wê bi wî û felsefeya wê re wê xwe bide dîyarkirin. Ew jî wê di wê temenê de wê, ew bê ku wê, çawa wê, gihiştina rastîyê, başî û ya ast bilind bê. Wê, di wê temenê de wê ji têngîna gregorios wê, di awayekê de wê weke ku mirov wê, dibîne wê, di wê temenê de wê, mijare aliyên çawa jîyankirinê û xwe bi sînorkirinê û tiştên ku ew li jîyanê wê hebin wê çawa wê, mirov bi bandûrbikin ku ew dihênê ser ziman wê, ji aliyekê din ve wê balê mirov wê bikişênê li ser çerçoveya pirsên çawa jîyankirinê bo ku mirov bigihijê wê asta ku ew bahsa wê bikê. Di wê rewşê de wê hizirên Augustinus wê dema ku mirov li wan dinerê wê, di wê temenê de wê, li ser temenekê rewîstî wê bi zêdeyî wê dîmenekê berfireh wê, di şîroveyîn wî yên weke 'li xwe mikur hatinê' ku ew weke bi xiteba li xwûdê re ew dikê re wê, were ser ziman. Ji wê nûqteyê wê dema ku mirov wê hinekî di wê temenê de wê li wê dinerê

wê, têngînekê û çerçoveyek fahmkirinê wê bi xwe re wê di rengekê de wê bide dîyarkirin.

Augustinus û bi bawerî û li xwe mikurhatinê û ankû lêpîrsîna hundurînî

Augustinus wê, dema ku wê mirov di dewama wê Gregorios de wê li wî bihizirê wê dikarê bi wî re wê werênê ser ziman ku ew mijare felsefeyê wê, di temenekê gnostikî de wê, pêşketinekê wê bi xwe re wê çêbikê. Rêwîtiya Augustinus ji herêmên dûr heta herêmên anartolia û ji wê heta mesopotamiya li nava maniyan wê di rengekê de wê, demek dirêj wê bikişênî. Augustinus wê demek dirêj wê di nava maniyan de wê bimênê û wê hizrên wan wê, fêr bibê. di aslê xwe de wê, ya ku wê, Augustinus wê, li ser têngînên wî yên bawerî û hwd re wê, bigihênê têrzanînekê jî wê fêrbûnên wî yê ji nava maniyan ku ew ser deh salan re wê demek dirêj wê bi wê re wê bi fêrbûna wê re di nava maniyan de wê derbas bikê re wê bibê. Ew wê, di wê temenê de wê, têngînek baş wê li ser temenê fêrbûnê wê bikê. Rengekê skolastistiskî ê a bi fêrbûnê li ser temenekê teolojikî wê, di nava maniyan de wê rûniştî wê hebê û wê, dema ku wê Augustinus wê, li wê bihizirê wê, di wê de wê, gelek tiştan wê kifşbikê. Fêrbûna li ser temenê teolojiyê re wê ne tenê bi rêya li hev rûniştinê a weke bi waazan û hwd re wê bibê. Wê wekî din wê bi awayên din ên bi rengê fêrbûna bi şêwayê perwerdeyî a li ser têngîhên pîroz û hwd re ku wê bibê wê, weke kevneşopîyekê ji dema mitrayîyan heta wê demê wê di nava wan de jî wê bi awayekê kevneşopîyî wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin. Augustinus wê gelek tiştan wê ji wê fêrbikê. Li ser wê temenê wê modelek bawerîyê û civakî wê di zikhev de wê, çerçoveya wê bi têngînên xwe re wê werênê ser ziman. Augustinus wê, di rengekê de wê weke ku wê di 'li xwe mikur hatin'ên xwe de wê werênê ser ziman wê çawa wê çawa wê, mirov karibê têbigihê û wê sînorê wê çî bê wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê dema ku ew di nava maniyan de ya wê, di wê demê de wê bi çerçoveyek berfireh wê, pêşkeve û wê piştê wê, hizrên felsefeyên din ên weke yên platonvanên nû û hwd wê, fêrî wan bibê û wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Di nava maniyan de wê, temenê gerdûnê li ser du rêgezên bi başî û nebaşîyê, 'tari û rohnîyê', û hwd re wê, ava bê. Di wê temenê de wê, ew di awayekê zelal de wê, weke xwûdê û ankû ne xwûdê wê newê pênasekirin. Lê piştî ku augustinus wê bi hizrên filosofên din ên li ser temenê weke yên platonvana wê bihizirê wê, hizrên xwe wê di rengekê de wê bi yên wan

re jî wê, di reng û awayekê de wê, pêşbixê û wê, di wê temenê de wê, bidest şîrovekirin û fahmkirina wan rêgezên gerdûnî bi tememî û zelalî weke xwûdayî wê şîrovebikê û wê di wê temenê de wê xwe bigihênê têtînek yekxwûdayî bi wê re. Çerçoveya maniyên wê zêde berfireh û kûr û pirrdîmenî bê ku mirov wê fahmbikê. Her çendî ku wê weke ku em bi zerdeştîyê re wê dibînin wê bi 'cêwîyan' re wê, başî û nebaşî û ankû dualiteya du gîyanên vajî hev wê were salixkirin wê li ser wan wê di temenekê monistî de wê bi demê û ankû zerwanî re wê, yekxwûdayîyek jî wê temenê wê yê salixkirinê wê bi wê re wê hebê ku ew were salixkirin. Ber vê yekê wê, di wê temenê de wê, temenê Augustinus ê bi fêrbûnê wê piştî wê ji wê aliyê ve wê, bi fêrbûnên wî re wê, were dîtin ku wê li ser wê temenê wê pêşkeve û wê derkeve li pêş.

Augustinus ku wê bigihijê têtînek tînî a xwûdayî wê, di wê temenê de wê temenê wî yê hizrî bi tînî wê bi hizrên platonvanên nû re jî wê, xort bibê. Di wê çerçoveyê de wê di aslê xwe de wê hizrên platonvanên nû û filosofên demê ên olî û hwd wê, di wê çerçoveyê wê şibînen hev û cihêbûnên ji hev ku wê di nava wan de wê hebin wê ew wê, wan kifşbikê û wê, di wê temenê de wê, hizrên xwe wê werênê ser ziman. Augustinus wê, ne xwediyê hizrek zêde tundî bê ku wê di wê temenê de wê, tenê wê aliyekê wê di rengekê de wê, bi xwe re wê, di wê temenê de wê hilibijêrê wê werênê ser ziman. Ew li ser çerçoveyek fahmkirinê wê li wê dihizirê û wê, dixwezê ku ew bigihijê li wê.

Di nava hizrên platonvanên nû de wê, di demên wan ên destpêkê de wê hizrên cihê wê li ser hebûna îsa û herêkirina wî ya weke lawê xwûdê wê, hizrên wan ên cihê wê hebin. Ew di wê temenê de wê, di rengekê de wê, bi gûmanê wê li wê nêz bibin. Ber ku ew li ser temenekê felsefeyî û îdeayî û hwd re ew dihizirin û ew di wê mêylê de na ku ew bi tînî îdeayên xwe fahmbikin. Ya ku wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê çerçoveyek berfireh wê, biafirênê û wê, di wê temenê de wê wan jî wê di rengekê de wê bigihênê li nûqteyekê wê di aslê xwe de wê, augustinus bê.

Di awayekê de wê şîroveyên platonvanên nû ên gnostikî ku ew di rengekê de wê, werênina ser ziman wê, zêde ji yên ku wê augustinus fêrbûya wê ne cihê bin. Ber vê yekê wê li ser wê temenê û xilasîyê û başîyê di nava jîyanê de wê, gihandinek li hev wê temenê wê biafirênê. Augustinus wê di wê temenê wê têtîna xweşbînîyê wê mirov dibîne ku wê di nava hizirkirinên cihê û hev de wê, derxê li pêş. Di wê temenê de wê, têtîna wî ya bi xweşbînî ku ew dihênê ser ziman wê, di dîmenekê de

wê, çerçoveya wî ya hizirkirinê jî wê rengê wê bide dîyarkirin. Şîroveyên li ser menewiyetê û hwd ên augustinus wê, di rengê de wê, dema ku mirov li wan dinerê wê, rengê hizirkirinê a weke bi fêrbûnên wê yên ji nava maniyan wê dîmenekê wê bide me. Mînaq wê dema ku ew gotinên weke ji nava aziz paul a bo romiyan nivîsiya ku ew dixwênê wê bi wê gotinên bi rengê 'bi şaşabûn, û serxoşbûn û bêrewîstîyên zayendî û safahatê xwe negirin. Xwe li hasûdî û çavnebariyê neberdin. Mesih isa li xwe bikin. Dilxweşîyê şanê bedene xwe nedin bo ku ew nekeve nava şehwetê.' û hwd de.

Di wê temenê de wê gotinên Augustinus ku ew di wê rengê de wê li ser gotinên Aziz paul re wê werênê ser ziman wê di rengê de wê, bi hizirên xwe û hizirkirinên xwe re di hevkeyeke de jî wê, di awayekê de wê weke ku wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê li ser temenekê menewî jîyankirinê wê hertimî wê di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê mijare ji rewşên madîyetê û hwd dîrketinê wê werênê ser ziman. Ji aliyekê din ve wê mirov dikarê li sr wê gotin û têngîna bi rengê ji ya madîyetê dîrketinê ku wê bi wê re wê werê hanîin ser ziman wê bibêjê ku wê, hebûna maddî û ankû bûjenîtiya wê di wê rengê de wê, di awayekê de wê were salixkirin, çendî ku wê bi ne başî jî wê were salixkirin. Têgînek bûjenî wê di wê temenê de ku wê derkeve li pêş, di nava hizrên demê ên felsefeyî de wê, di wê rengê de wê, dîmenekê wê di nava hizrên platonvanên nû û yên Augustinus de jî wê di reng û awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê were dîtin. Di aslê xwe de wê, dema ku mirov wê bahsa rewşa jîyane Augustinus wê bikê wê di aslê xwe de wê, jîyane wî ya rewşenî û ankû bi zanetî wê piştî wan demên wî yên ku ew bi salan bi maniyan re derbas dikê re wê bibê û wê dest pê bikê. Ya ku wê piştî wê Augustinus wê bi zêdeyî wê derxê li pêş wê li ser temenê parastina wî ya xiristîyanîyetê bê. Di wê demê de ku wê roman wê bi ber rûxînê ve wê çî wê komek ji nava romiyan wê bi wê bawer bikê ku wê sedema rûxîna roma wê bi ji xwûdayan dîrketin û windabûna baweriyên wan bê. Ew wê sedemê jî wê bi pêşketina xiristîyanîyetê a di wê demê de ku wê hin bi hin wê bibê ve wê, girêbidin. Augustinus wê, li dijê wan îdîayan wê derkeve û wê hizrên xwe li ser wê temenê wê werênê ser ziman. Wê hinek hizrên wê li ser temenê bersivdayina li wan hizrên di wê rengê de ku wê li ser wê re wê werina ser ziman jî bin.

Wê weke ku wê çawa wê piştî mani re wê, were kirin ku wê axiftin û gotinên wî piştî wê ji aliyê aligirên wî ve wê bîn rijandin li ser rûpel û

bên nivîsîn wê bi wê rengê wê piştî Augustinus wê, gelek axiftin, waaz û ragihandinên ku wî weke wî kirina wê bên nivîsandin û wê, werina ser ziman. Di nava wan de wê bi rengên danûstandinên (polemikên)´ weke li ser Ariuşî, donatiusî û hwd jî bin. Ev kom wê ji aliyê dêra qatolik ve wê weke ´ji rê derketî´ wê werina ragihandin ji ber hizrên wan ên weke bi rengê ´weke bêî ku wê lutfaxwûdê wê hebê wê bi serê xwe wê mirov wê karibê bigihijê xilasîyê û di dewama wê de ku wê, werênina ser ziman ku wê, mirov wê xwediyê sîyan û karîna bijartina başîyê û ankû ji hev cihêkirina başî û nebaşîyê ya bê.

Wê dema ku mirov wê bahsa augustinus bikê wê di awayekê de wêbi zêdeyî wê bandûra wî ji dema wî û li piştê wê bi zêdeyî wê li ser temenê hizrên wî re wê, were dîtîn. Dinava manîyan de wê, bi hizirkirinên weke li hundurê xwe û ankû di hundurê xwe mirov wê, çî bijî wê li hemberî bawerîya xwe wê weke nîşanaka jidilbûnê ku wê bi li xwe mikur hatinê ku wê werinê ser ziman wê, di augustinus re wê, di rengekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê weke kevneşopîyekê wê, di nava xiristiyanîyetê de wê êdî wê bicih bibê. Di wê demê de wê, bandûra filosofên weke Epiktetos, seneca, marcus aurelius û hwd wê, bibê. Lê wê, di temenê destpêka demek nû de wê, bandûra augustinus wê di temenê bawerîya nû de wê xwe di awayekê de wê bide dîyarkirin.

Ji nava wilqasî felsefeyên hatina ser ziman û pêşveçûnên bi hizrî wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ew wê bawerîya nû di wê temenê de wê, derxê li pêş. Li gorî wê dema ku mirov li nava hizrên Augustinus dinerê wê, mijare gîyanê wê di rengekê de wê li ser hinek şîroveyên wî yên ku ew li ser sokrat, platon, aristo û hinek din filosofên girêkî û hwd re wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman. li gorî wî, di nava hizrên van filosof û yên weke wan de wê, têgîna gîyanê ku wê weke rengekê aqilî wê were hanîn li ser ziman wê ne dîyar bê. Li gorî Augustinus wê, ji aqil zêdetirî û ankû cihêtirî wê, wîn bê, zanîn a, xwestek a û hwd bê. Lê li gorî wî di nava hizrên wan de wê bi zêdeyî wê têgîna gîyanê wê ne bi dîyarîyekê wê were dîtîn û fahmkirin.

Di çerçoveya hizrên Augustinus de wê weke ku mirov dikarê kifşbikê wê aliyekê din ê giring wê xwe di wê demê de wê, bide dîyarkirin. Wê di wê çerçoveyê de fahmkirina temenê bêrîyan, bîrkirinên me wê çavkaniya wan wê çî bê, her wusa wê, tiştên ku ew li bîra me na û yên ku ew di serê me de na lê ku ew ne di bîra me de na wê, di awayekê de wê, weke ku mirov jî ´li xwe mikurhatin´ên wî fahmdikê wê, di wan de wê di rengekê de wê bixwezê ku ew fahmbikê. Di wê çerçoveyê de wê, di xatek din a

tînî û ankû aqilî de wê li ser wê xate hişkirinê a bi jîyankirinê re wê bi şûn ve çûyinê û wê fahmkirinê wê di wê temenê de wê, li wê hizirê. Wê serboriyan wê weke temenekê fêrbûnê wê, di wê çerçoveyê de wê bi awayekê objektiv wê weke ku mirov kifşdikê wê derxê li holê. Di wê rengê de wê, hizirkirinên augustinus ên ku ew di wê warê de dikê wê di askê xwe de wê, di awayekê de wê, li ser fahmkirina mirov bi aliyê wî û ankû wê yên hundurîn û hwd re ku wê çawa bê wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê bi wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê, dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê, di renekê de wê, xwe di awayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin. Di tişt û bîrkirinên di bin hişê me de wê çavkaniya wan wê çi bê wê, di renekê de wê weke ku wê bixwezê dakeve li temenê wan wê dîmenekê di nava hizirkirinên xwe de wê, bide me. Di wê rengê de wê, augustinus wê felsefeyê wê ji têtînek razber wê, weke ku wê bixwezê bigihênê li aliyekê şenber a bi wê hizirkirinê û li ser wê temenê bi aqilmeşandinên xwe re ew ku ew bigihijê fahmkirinên di derbarê keseyetê de. Di têtîna keseyetî de wê, di wê rengê de wê, di wê demê de wê, weke ku mirov dikarê bi gotinek gelemperî wê werênê ser ziman wê bi xwe kifşkirin û hişmendiya wê re wê, pêşkeve. Di wê rengê de wê, augustinus wê, li ser wê temenê wê, di renekê û awayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Augustinus wê, aqilmeşandinê wê weke modelekê wê di wê temenê de wê bi felsefeyî wê derxê li pêş. Di dewama wê de wê, hevgiretînekê di nava felsefeya demên kevnera ên girêkî û hizra xiristiyanîyetê de wê, bide çêkirin.

Wê dema ku mirov li nivîsandinên ku wê weke nivîsandinên augustinus in ku mirov li wan dinerê wê dibînê ku wê weke ku wê, di awayekê de wê, di çerçoveyek dîrokî de wê, bi şîrovekirinê xwe gihandina awayekê hevgiretî ê hanîna li ser ziman jî. Di wê temenê de wê li ser temen û çerçoveya fahmkirina dîrokê û hwd re wê, têtînekê wê di wê temenê de wê bînenê ser ziman. Di aslê xwe de wê felsefeya augustinus ku mirov wê şîrovebikê wê weke ku mirov li xwe mikurhatinên wî binerê û ser wan re şîrovebikê wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, li ser temenekê bi afirandina keseyetê û felsefeya wê ya civakî û hwd re ku wê çawa wê li dînyê wê bi wê re wê birastînî were jîyankirin wê, çerçoveya wê biafirênê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, bi hizrên xwe re

wê, di mijare hizirkirina zêhnî de wê, di wê temenê de wê, di çerçoveyek hizrî de wê, hizrên wî karibin werina dîtin û fahmkirin.

Di wê temenê de wê, li ser şêwayê hizirkirinê ê bi rengê hizirkirina wî ya li aliyê xwe yê hundurînî ku ew bi wê dihênê ser ziman re wê, şêwa û di rengê metodolojikî de wê, bi têgînek felsefeyî wê, di dema xwe de wê, werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de em dema ku em li hizrên wî dinerin em weke metodolojiyê wê dihênin ser ziman, ber ku wê piştî wî ew wê weke şêwayekê wê, di nava dêrê de wê rûnihê û wê di wê temenê de wê weke temenekê gihiştina fahmkirinê, zanînê û zelaliyê û hwd wê were dîtin û bikarhanîn. Ev jî wê, weke aliyekê afrîner a bi hizir û hişmendiyê a keseyetiyê ku wê ji wê demê û pê de wê, di nava jîyanê de pêşkeve bê.

Di wê temenê de wê, hizrên Augustinus wê, di rengê de wê, ji zêde û ankû kêma hanîna ziman zêdetirî û giringtirî wê ev şêwayên hizirkirinê û kifşkirina wan a ku ew bi wî re wê derkeve li pêş bê. Wê, di wê rengê de wê, di aslê xwe de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku mirov wê karibê wê, di rengê de wê, werênê ser ziman bê.

Têgîna xweşbînîya aqilî a ku ew derdixê li pêş wê hizrên platon û aziz paul ku wê di awayekê de wê di hev girtinekê de wê werina fahmkirin wê temenê wê biafirênê. Wekî din wê pêvajoya hizirkirinê ji platon û heta platonvanên nû wê, di awayekê de wê, li ser wê temenê wê, bixwezê li ser temenekê bi fahmkirinê û hwd re wê nêzî hev bikê di fahmkirin û nêzîkatî û nerînê de. Heta dema Augustinus jî wê, weke ku em bi hizrên Aziz paul, Clemens, origenes, Gregorios û hwd wê bi gelek filosofên olî û hwd re wê were dîtin ku wê li ser cihêbûnê û bersivdayina di temenê xwe parastinê de wê, hizrên xwe wê werênê ser ziman. Augustinus wê li ser wan dem û pêvajoyên hizirkirinê re wê weke demek nû a bi destpêkî bê. Wê, bi hizrên wî re wê çerçoveyek bi sazûmanî a xiristiyaniyetê wê bi dêrê re wê pêşkeve û wê, di wê temenê de wê, keda hizrên augustinus mirov nikarê ti carê red û inkar bikê.

Li vir wê dema ku mirov wê li hizrên augustinus wê binerê wê minaq wê di beşa heştem a pirtûka 'welatê xwûdê' de wê, li ser mijarên felsefeyê ên demên kevnera û girêkî jî wê bisekinê. Di wê temenê de wê, di çerçoveya wê augustinus wê bi metodolojikî wê pêşbixê wê li şûna wê li gorî hizra filosofan wê fahmkirina xiristiyaniyetê wê, li gorî xiristiyaniyetê wê ew çawa dikarin werina fahmkirin wê, derxê li pêş. Ev wê, di şêwayê fahmkirinê de wê weke nêzîkatîyek nû bê ku wê hin bi hin wê li ser hizrên augustinus û hwd re wê, di rengê û awayekê de wê

weke ku mirov wê dibînê wê derkeve li pêş. Di aslê xwe de wê, gotina 'welatê xwûdê' ku wê di nava maniyan de wê bi temen û bicih û sazûman wê, xwediyê şîroveyek tekûz jî bê wê, bi navê pirtûka augustinus re wê, têgînek û rengê fahmkirinê wê bi wê re wê bi berdewamî wê bi xwe re wê werênê ser ziman. Ev gotin wê, bi hizirkirina li navaroka wê û fahmkirina wê ya hin bi hin ku wê bê kirin re wê êdî wê li ser wê re wê bi wê rengê wê hizirkirin û awayê hizirkirinê wê li gorî wê bê hizirkirin û wê bê hanîn li ser ziman. Di wê temenê de wê, augustinus wê, bi wê gotina ku ew ji maniyan deyndikê re wê, dûnya xiristiyanîyetê û xwûdayê wê, di wê temenê de wê çawa wê bibê wê, biafirênê û wê, xiristiyanîyetê ku wê weke baweriyek gelemperî û gerdûnî û wê bi wê re wê pêşbixê re wê, karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di nava hizrên augustinus de wê, dema ku mirov hinekî din kûr dibê wê dibînê ku ew li ser tenenekê gnostikî wê kûr bibê. Wê têgînên xwe ên li ser başî û nebaşiyê wê dema ku wê, bahsa hizrên cicero ên 'di xabate wî ya 'li ser sînorên başî û nebaşiyê' re wê, di dîmenekê wê bikirpênê. Di aslê xwe de wê, Augustinus wê, di rengê de wê mijare bûjenê û ankû dûnya bûjenî wê, li ser wê bisekinê wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di şîroveyan xwe yê li ser dûnya bûjenî de wê, ji hizrên epikurîyan jî wê weke ku wê sûdbigirê wê dîmenekê bide me. Heta ku wê, dîmenekê nêzî hizrên wan wê bi xwe re wê, di awayekê de wê bide nîşandin. Bi gotinên weke 'ku gîyane nemir nebûba wê, teoriya aqilî wê ya epikurîyan ba' ku wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, weke ku wê bi wê rengê wê bixwezê têgînekê di mejiyê mirov de bide çêkirin. Weki din wê, di nava hizrên wî de wê, nêzîkatîya wî ya li stoayîyan û septikan ku wê bide nîşandin wê di dewama wê de bale mirov wê bikişênê. Wê di nêzîkatîyek fahmker de bê. Wê li wan wê ne xwediyê dijberîyekê bê. Di aslê xwe de wê, dema ku wê yelpezeyê ku mirov di çerçoveya nêzîkatîya augustinus de wê li wê dihizirê wê dibînê ku ew li ser temenekê rasyonalî wê, bixwezê ku ew weke ku wê çawa wê, bi gîyan beden û gîyanê wê, di wê rengê de wê hebûna jîyane fîzîkî û ya ne fîzîkî û ankû ne dûnyayî wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke ku wê hilde li dest.

Di pirtûka wî ya *welatê xwûdê* de wê di beşa heştem de wê balê bikişênê li ser teoriya stoayî a bi navê 'sedema towî' û wê di wê temenê de wê di rengê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Di rengê ku wê, Augustinus wê hilde li dest wê li gorî wî ti farq di nava platonvaniyê û stoayiyê de wê weke ku wê zêde nebê wê li wê bihizirê û

wê werênê ser ziman. Lê di awayekê de wê çendî ku wê, hizrên stoayîyan wê hinekî wê baş jî wê bibînê lê wê, di rengekê de wê, di nava hizrên wî de wê dema ku mirov hinekî ji wê aliyê ve lê dinerê wê dibînê ku ew weke nêzîkatîyek nelevker wê dibînê. Minaq wê hizrên Stoayîyan ên bi rengê wê 'di gerdûnê de hebûna aqilê xwûdê û bandûra wê ku wê bikin û wê li aliyekê din din wê weke bi xwesteka xwe dawî li jîyane xwe hanînê ku ew weke 'rast dibînin' jî wê ji wî re wê, weke ne rast wê were. Di wê temenê de wê nêzîkatîya stoayîyan a li hêst, dilperî û hwd a di hundurê mirov de wê çawa bê wê, di wê demê de wê, ew wê weke di dîmenekê ji nedîtî ve ku wê werin wê dibînê. Ev wê li ser wê têngîna augustinus ku ew bi wê li hundurê dihizirê û ew wê, weke çavkaniyek xwe pêşxistinê jî wê dibînê ku wê weke di di nava hizrên xwe 'di mikur hatinê de' ku wê werênê ser ziman wê bi wan re wê ne dii dîmenekê levker de wê bibînê.

Augustinus wê, ji manîyan wê qût nebê. Ew kengî digihijê wê têrbûnê ew êdî wê, bi wê re wê weke ku wê maniyî wê dikin wê, derkevin nava gel ew jî wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, derkeve li pêş. Augustinus wê li ser rastiyên ku ew ji wan fêr dibê û bawer dikê re wê nêz bibê. Di wê temenê de wê, dema ku wê di 'welatê xwûdê de wê, gotinên weke 'ti carî heft ku wê lêzêde sê ku wê bikê deh weke ku ew neyê zanin wê, mirov aqilê xwe winda nekê' ku wê bênê ser ziman wê, di rengekê de wê, ne tenê wê, di dîmenekê de wê zanîna xwe ya li ser matematikê wê dîmenekê de wê bênê ser ziman lê wê, di wê di dewama wê de wê, ya ku ew dihê zanin ku ew mirov çawa li wê serwer a wê, bi wê re wê, dixwezê weke ku wê bikirpênê. Wekî din di wê têngîna û hinek têngînên din ên weke jî wê, ji wan wê, di rengekê de wê, weke bi zimanek pirsîner ku ew wan gotinan dikê wê, di ber wê re wê weke ku wê bi têngînekê bi rastîya hiş û kûrbûnê di fahmkirinê û bi wê re bi pêde çuyinê jî wê weke ku ew wê, di wê temenê de wê, bixwezê wê bikirpênê wê têngînekê wê weke ku wê di mejiyê mirov de wê çêbikê. Di nava rûpelên welartê xwûdê de wê, li ser temenekê epistemolojikî û fenomenolojikî wê, gotina gûmanê bi têngînek gnostikî wê weke ku mirov dibînê wê, dem bi dem wê bi lêbikê û wê werênê ser ziman. Ew li ser wê temenê wê dema ku ew wê gotinê wê dihênê ser ziman wê, di temenekê metafîzîkî wê weke li ser ya nayê zanin de ku mirov çawa wê xwe bigihênê zanîna wê û di awayekê din de jî wê tişta ku mirov wê zanibê wê, aliyên wê yên din jî ên ku wê, mirov karibê ji wê têbigihê û fahmbikê wê hebin. Ew wê, dîmenekê fahmkirinê wê di wê temenê de wê di çerçoveya wê têngîna manîyan a bi rengê tiştek ku mirov ew fahmkir wê ew fahmkirina me wê

ne ew tişt hemû tişt bê wê, di wê de wê tiştên din ên ku mirov têbigihê wê hebin wê, di wê de wê, fahmkirina ku me kir wê tenê wê aliyek bê û wê dema ku mirov li wê serwer bû mirov wê karibê xwe bigihênê aliyên din û bi wê re pêde herê bigihijê zanînen din bi wê re wê, li ser wê re wê ew wê, di rengê de wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Minaq wê weke ji hebûna xwûdê wê gûmanê nekê. Wê ji qancî û başîya wê gûmanê wê nekê. Weke aliyê ku ew li gorî wê nayê fahmkirin wê xwûdayek wusa mazin wê çawa dibê ku ew destûrê ji xirabi û nebaşîyê re dide ku ew dibê bê. Ev alî û gelek aliyên din ên weke wê bi pirsên gnostikî wê, di rengê û awayekê de ku wê, bi wê re wê bihizirê bê.

Lê wê dema ku mirov li nava hizrên Augustinus dinerê wê weke ku em piştê bi descartes û hwd re dibînin li ser mijare lêpîrsîna li ser zanîne û zanîna zelal û ankû çavkaniya wê re wê di awayekê de augustinus wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, lêpîrsîna li ser pîrsgirêka zanîne û fahmkirina bi zanîne re wê, li wê bihizirê û wê, hinek hizrên wî yên ku wê di wê temenê de wê karibin li ser temenekê rasyonel ku wê di wê çerçoveyê de wê werina fahmkirin wê di awayekê de wê, bi hizrên wî re wê were dîtin. Di dewama wê de wê li ser temenê aqilmeşandinê, sedem û encamê û bi teybetî li ser temenekê rasyonali re wê argûmana piştrastkirinê a bi zanîne re wê, li ser wê bihizirê. Çi rast û divê ku çawa rast were dîtin û ankû di nava ya rast û ne rast de mirov çawa di awayekê de wê dikarê ji hev cihê wê bikê wê di wê temenê de wê li ser temenekê lêpîrsîna birhanî wê bikeve nava lêpîrsînekê de. Augustinus wê dema ku wê bahsa têngîna gerdûnê wê bikê wê ji awayekê nebûnê bûyina wê li şûna wê weke hebûnek ku ew li hişê dijê û bi mejiyê me re dikeve têkiliyekê û temasekê didênê re wê, werênê ser ziman.

Li ser filosofên demên kevnera û hizrên wan de wê minaq li ser hizrên aristo wê hizrên xwe wê hinekî wê werênê ser ziman. Lê ew reng danê dîyarkirin ku ew wê kîjan wê di nava hizrên wî de wê giring bibîne û ankû wê nebîne. Ji xwe kesekê ku ew di nava manîyan de wê, mazin bûbê wê bêgûman wê, ji têngîna xwûdayî, gerdûnê, sermedî û ne sermedî, rewîsta mirov, ramyarî û hwd wê, karibê ne wekhev bihizirê. Di nava felsefeya manîyan de wê ev alî wê, bi awayekê teybet wê, werina hildan li dest û wê, di wê temenê de wê di rengê de wê weke ku mirov wê, dikarê wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku wê hizrên Augustinus ên di wê warê de li wan binerê wê, di rengê de wê weke ku mirov wê dibênê wê, di awayekê de wê, hizrên platonîyan û ankû platonvanên nû ku wê di dewama hev de û wê di

rengê de wê di zikhev de wê, hilde li dest. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê, weke ku wê, di nava nivîsên wî de dibînê wê weke ku wê di wan de jî wê, çavkaniya wî platinus, porfirius, Apuleius û hwd bin. Weke ku em ji nava pirtûka wî ya bi navê 'welatê xwûdê' wê fahmdikê Wê di nava rûpelên pirtûka xwe wê, cih bi cih wê li ser hizrên wan platonvanên nû wê bihizirê û wê ji wan wê weke ku wê hizrên xwe yên di wê warê de wê werênê ser ziman. Di wê pirtûka xwe de wê, di awayekê de wê, li platoniyên jî wê hinekî wê hizrên xwe wê li ser têngînên weke yên hêstên serbilindî' ku ew wê weke di xwe de wê bijîn re wê li wan bigirê. Di wê temenê de wê, di nava nivîsên augustinus de wê ew wê were dîtî ku ew di rengê de wê, li ser temenekê têngînî re wê bixwezê ku ew wê fahmbikê. Augustinus wê li gorî xiristiyanîyê wê, di rengê de wê, bidest şîrovekirina wan û hizrên wan wê bikê. Li gorî wî platonî wê weke ku ew hinekî hizrên wan weke nêzî wê dibînê wê, di pirtûka xwe ya 'welatê xwûdê' de wê bi gotina 'weke armancê dibînî û rêya diçê ermancê dibînî' re wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, di nava felsefeya platon de wê, gotinek xwûdayî a zêde şenber wê newê dîtî. Lê di rengê de wê li ser îdeyên wî re wê, şîroveyên ku ew dikê wê di rengê de wê, platonvanên nû wê xwe bigihênina şîroveyek xwûdayî a zêde zelal ku ew bi wê re dihizirin. Wekî din wê, di wê temenê de wê hinek gotinên ku ew kêma zêde derbas dibin di nava felsefeya wî de ên weke 'hêjkirina xwûdê' û hwd wê, di wê temenê de wê, ew bale wî bikişênin û wê bixwezê ku ew hinek şîroveyên xwe li ser wan re di rengê de li ser wan pêşbixê û werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di serdema navîn de wê gotinên weke ku wê li ser felsefeya serdema navîn û ankû demên dawî ên felsefeyê re wê bi gotina felsefeyê re wê di rengê weke 'felsefe hêjkirina zanetiyê ya' ku wê werina ser ziman wê hinekî jî wê, di wê demê de wê weke têngîna ku wê temenê wan wê bê afirandin û wê werê hanîn li ser ziman bin. Augustinus wê vê gotinê wê ji aliyê xwe ve wê, bi rengê weke 'felsefe bi gotinî ku ew hêjkirina zanetiyê ya. Ku zanîn afrînerê her tiştê xwûdê bê wê, filosof wê weke hêjkerê xwûdê bin' re wê, werênê ser ziman. di wê gotinê de wê tiştêkê din jî wê bale mirov wê bi hizrên Augustinus re wê bikişênê. Ew jî wê ew bê ku ew 'xwûdê weke weke zanînê' bibînê wê, di nava têngîna wî de wê, di wê rengê de wê, derkeve li pêş.

Li vir wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov li ser wê re li felsefeya augustinus dinerê wê dibînê ku ew mijare xwûdê di nava felsefeya platon de wê, li ser felsefeya platonvanên nû re wê, di rengê de wê bixwezê

werênê ser ziman. Wê jî wê di wê rengê de wê, weke 'yên di rêya wî (platon) de ku wê, herin wê ber çî wê xwûdê taqlidbikin û weke xwe şibandina wî û bi gotinekê xwe li hêjkiirina wî xwestina ku ew bigihênin? Li gorî Augustinus wê sedema wê ew bê ku wê, di felsefeyê de wê, li ser temenekê sermedî wê, hebûna teqez a tînî, xwûdayek afrîner wê kifşdikê. Di wê temenê de wê felsefe wê, bi gihiştina têtînek xwûdayî re wê, hebûna xwe wê bide domandin. Li ser wê temenê wê dema ku wê, felsefeya platon wê şîrovebikê wê çawa wê fizîkê, mantiq û rewîstê wê hilde li dest û wê li ser wan re wê xwe bigihênê rastteqîniyê, başî û ya bingihînî û hwd wê, bi wê re wê li wê bihizirê.

Di mijare lêgerîna li xwûdê de wê, di wê temenê de wê, ji wê temenê hizirkiriinê wê Augustinus wê bigihêjê têtîna xwûdê a di xwe de heyî û bi rastteqîn. Li ser wê temenê wê sedema (cause) wê, çavkaniya (source) wê û hênceta (raison) wê, li wê bihizirê û wê bixwezê werênê ser ziman.

Wê di temenekê hebûnî de wê, platonî wê hebûnê wê bi hebûnê, rastîyê û başîyê re wê, di hevîyekiyekê de ku wê werîna ser ziman wê piştî wê, ev wê, hevîyekî wê bi rengê hebûn, jîyan û aqil re wê, bi berdewamî wê li wê were lê hizirkirin û wê were hanîn li ser ziman. Di regekê şîroveyî de wê, weke ku mirov wê ji nava têtîna Augustinus wê fahmbikê wê, hebûnê, jîyanê û aqil ku wê di xwe de wê yek û heman tişt bê wê, di wê temenê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê mirov dibînê ku wê Augustinus wê hizrên platonvanên nû wê di awayekê de wê hilde li dest û wê, di wan de wê, bixwezê hinekî din di fahmkirina wan de kûr bibê. Bi wê yekê gotinên platonvanên nû ên weke xwûdê dînya ji baûşî, dilpakî û hêjkirina xwe afirandîya. Di dewama wê de wê, weke ku wê di nava manîyan de wê were dîtin ku wê aqil wê weke temen û rêgezê xwûdayî a afrîner wê bibînin wê di wê temenê de wê, bixwezê wê, bi temen û şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê aliyekê din wê, gotina 'xwûdê bûyina mirov' ku wê weke têtînekî wê li ser îsa û hwd re wê, ku wê were ser ziman wê di wê rengê de wê hinek hizrên ku wê werina kirpendin wê werina dîtin. Di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê têtîliya mirov û xwûdê wê li ser awa û temenekê wê hertimî wê bi wê temenê û rengê wê were lêpîrsîn û wê weke mijarek felsefeyî wê were hildan li dest. Di gotina 'mîrovbûna xwûdê' de wê, di wê temenê de wê, li ser îsa re wê, ku wê weke xwûdê bûya mirov û ankû ketiya rengê mirov wê, di regekê de wê werênê ser ziman. Di nava hizrên platonvanên nû de wê, weke ne herêkirina xwûdê ku ew xwe kiriya rengê mirov de weke îsa û ankû îsa lawê xwûdê ya wê,

di wê temenê de wê, weke nûqteyek ku Augustinus wê weke nûqteya fahmkirin û ne fahmkirina xiristiyaniyetê jî wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Di wê demê de wê, weke ku wê di nava pirtûka wî ya 'welatê xwûdê' de wê were ser ziman wê, ketina rengê mirov a xwûdê ku wê bo xilasiya mirov bê wê weke rêyek têkiliya bi xwûdê re jî wê bi wê re wê bibê wê werênê ser ziman. Wê îsa wê, di wê temenê de wê di nava mirov û xwûdê de wê, weke têkiliya navbeynkar wê, şîrovebikê û wê li ser wê temenê wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, dema ku wê werênê ser ziman wê bi gotina 'ku wê hemû dilxweşi û şahî wê ji jê bê xwûdê ketina rengê mirov de wê, rêya ghiştina li lê û bi ber xwûdawendiyekê re mazinbûna mirov wê, temenê wê biafirênê. Augustinus wê bi gotina 'bi xwûdatîya xwe dikê yek' re wê werênê ser ziman. Augustinus wê li ser xosletên wê yê navbeynkar wê bisekinê û wê, bi gotina 'yên navbeynkar hem ji xwûdê û hem jî ji mirov dibê ku ew xwediyê hinek tiştina bê. Ku tenê bi aliyê mirovî ve bê wê aliyê xwe yê xwûdayî wê, ji wê dîrkeve. Bi heman rengê ku ew bi tememî weke xwûdê bê wê ji mirov dîrkeve. Di herdu rewşan de jî wê nikaribê bibê navbeynkar. Li ser wê temenê di dewama wê de ku wê bahsa îsa wê bikê wê, di wê temenê de 'ku wê weke mirovekê gûnahkar û bimir û bi di nava rastteqîniya nemir a xwûdê de wê, têkiliyekê wê navbeynkarî wê dênê.'

Augustinus wê dema ku wê felsefeyê wê şîrovebikê wê weke ku mirov wê dibînê ew li gorî bawerîya xwe wê, çawa wê, rast wê bibê û wê nêzî wê were ser ziman wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê, temenekê hizirkirinê wê ji aliyê xwe ve wê biafirênê. Wê dema ku mirov wê ji wê aliyê ve wê, li rengê têngîna augustinus dinerê wê dema ku ew hizrên platonvanên nû minaq şîrovedikê wê di awayekê de wê li ser wê rewşa xwûdayî û têkiliya wî ya mirovan re wê di rengekê de wê şîrovebikê û wê bi wê re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, li gorî wê çawa wê werê ser ziman wê bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê dema ku wê hizrên platonvanên nû wê şîrovebikê wê çawa wê li gorî pergale teslisê' a xiristiyaniyetê wê were fahmkirin û ankû hatiya hanîn ser ziman wê li wê binerê. Di nava hizrên platonvanên nû de wê weke ku wê li wê bigerihê. Minaq wê dema ku wê hizrên porfirius wê şîrovebikê wê ji wê aliyê ve wê, bi kemesîyekê wê şîrovebikê. Li gorî wî porfirius wê aqiliyê platonvanên nû ên mazin bê û wî herî hindik xwûdê û law û ankû kûr weke bi aqiliya wê re wê, şîrovekirîya. Lê wî têngîna 'gîyane pîroz' şîrove nekiriya. Di dewama wê

de wê dema ku wê bahsa hizrên platonius wê bikê wê di wê temenê de ku ew bahsa gîyanê dikê wê di wê temenê de wê, li rex rêgeza aqilî wê gîyanê wê weke aliyê sêyem wê, bi rêgezî wê di awayekê de wê weke ku wê şîrovebikê wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, dema ku wê, hizrên platinus wê şîrovebikê wê, bi şîroveya wan ya gerdûnê re wê, nêzî ya xiristiyanîyetê wê bibînê. Platinus wê gerdûnê wê weke berhema xwûdê û xwûdê wê weke sedema wê bibînê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê ji aliyekê din ve jî wê təkiliya xwûdê û gerdûnê li ser temenê destpêk û dawîyê a bi demê re li şûna wê, bi têtîna û temenekê gerdûnî û hebûnî re wê ew wê, təkiliyê wê dixweşê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Di nava têtîna gerdûnî a augustinus de wê, çendî ku wê weke ku maniyî wê bawerbikin ku wê gerdûn wê, bi xwe wê ne sermed bê lê wê bi têtînek demî a sermedî wê, şîrovekirina wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê din ê ku em bi hizirkirina wî re wê şîrovebikin û wê werênina ser ziman bê. Di wê temenê de wê augustinus wê xwediyê têtînek gerdûnî û demî a ji hev cihê bê. Têtîna afirandina gerdûnî a ji aliyê xwûdê ve wê, di wê temenê de wê, weke aliyê ku ew li wê dihizirê û wê dixwezê ku ew wê werênê ser ziman bê. Augustinus wê, dema ku wê, şîroveyên xwe wê li ser platonvanên nû û hizrên wan re wê li gorî baweriya xwe wê bikê wê ji aliyekê din ve wê di zikhev de wê têtîna gîyanî a platon ku ew wê di acibênê wê, di rengekê de wê cih bi cih wê li wê bikirpênê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, têtîna gîyanê wê, di wê çerçoveyê de wê bale augustinus wê bikişênê. Di nava rêgezên maniyên de wê, xwûdê, aqil û gîyane pîroz wê, weke sê aliyên salixkirî wê, ji mêj ve wê weke ku wê hebin wê, augustinus wê li ser wê re fêrbûnên ku ew dikê wê di wê warê de wê, di temen û awayekê serwer de ku ew dihizirê wê, bi wê re wê, çerçoveya hizirkirinên wî biafirênê.

Wê dema ku mirov wê, li rewşa hizirkirina augustinus dinerê wê, têtîna fêrbûnê wê, di awayekê de wê, derxê li pêş. Ew di rengekê de wê, mijare felsefeyê wê, hilde li dest. Lê wê di nava wê de wê, dema ku ew dixwezê wê were dîtin ku ew xwediyê perspektifekê ya ku ew li gorî wê ew wê şîrove dikê. Di wê temenê de wê mijare gîyanê wê dema ku ew dihilde li dest wê çendî ku wê têtîna rengê şîrovekirina gîyanê a platon wê, di awayekê de wê, rast bibînê jî lê rengê şîroveyê de ew di rengekê de wê bi kêmesî dibînê. Di wê temenê de wê, di wê rewşê de wê, wê heviyekiya ku wê di nava bedenê û gîyanê de wê, were çêkirin û ankû wê gîyan wê weke tozekê di bedenê de wê, bi wê rengê wê were ser ziman

ew wê li gorî xwe wê rast nabînê. Ew gîyanê li ser bedenê re wê, di rengekê de wê şîrove dikê û wê, dihênê ser ziman. Wekî din ew di rengekê din de wê weke ku em ji şîroveyên wî yên di 'welatê xwûdê' de wê dibînê ku ew tenê xwûdê jî wê weke gîyanê şîrovekiriinê jî wê, di rengekê de wê weke ku wê, wê herênê wê dîmenekê wê, bide nîşandin, ku wê çendî wê di wê rengê de wê zêde gotinên şenber wê, di wê warê de wê zêde newênê ser ziman jî.

Li gorî augustinus wê, gîyan wê bo xwûdê wê weke afrînerîyek ku ew çêdikê bê. Wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Ber vê yekê wê, di rengê ku ew wê dihênê ser ziman de wê, di awayekê de wê, çendî ku wê gîyanê wê bi têgînek li astajor jî wê werênê ser ziman jî wê di rengekê din de wê, weke afirandinek ji xwûdê ku ew bûya wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Di nava têgîna platonvanên nû de wê, têgîna gîyanê wê dema ku wê şîrovebikin wê di rengekê de wê, baweriyên weke 'gîyane mirovekê bikeve bedenê mirovekê din û ankû zindiyekê din de' wê werênina ser ziman. Li hemberî wê, augustinus wê, bi gotina 'Gîyanek ku wê, li bedena xwe vegeşîna wê, carekê bawerkirina li wê, wilqasî li wergerîna li bedenên din bawerkirina bi wê wê ne rasttir bê?' re wê, werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku ew hizrên platonvanên nû ên li ser gîyanê wê rexne bikê wê, di rengekê de wê, bi wê re wê têgînên platon ên gîyan bi bedenê re bibê yek û ankû bikeve heviyekiyekê de wê li ser wê temenê wê, rexneyê li wê jî wê di awayekê de wê weke ku wê li wê bigirê.

Wê temenê ku wê augustinus wê rexneyê li wê bikê wê li ser wê temenê bê ku wê weke ku wê 'beden wê weke ku wê xirab wê were dîtî' wê di aslê xwe de wê li wê nûqteyê wê rexneya xwe wê lêbigirê. Li gorî wî weke gîyanê jî wê beden jî wê xwediyê xwezayê û çerçoveyek hebûnî a bi başî ku ew di wê temenê de fahmbikê bê. Di wê temenê de wê di rengê şîrovekirina augustinus a gîyanê û bedenê li ser temen û xwezayên wan bi cihê weke hebûnên cihê wê, di rengekê têgîna dûalîteya maniyê a nava gîyan û bedenê de ku ew dikê de bê. Wê di wê rengê de wê întûbayek xort wê bi xwe re û bi hizirkirina xwe re wê bide çêkirin û dîyarkirin. Di wê temenê de wê rengê hizra augustius a li ser gîyanê ku ew li ser ya rengê şîrove platon re wê werênê ser ziman wê di wê temenê de bê ku wê gîyan weke ku wê platon wê biparêzê wê baş û nemir nebê. Di çerçoveya xwezayê wê de jî wê, xirab û bimir nebê. Di wê temenê de wê dema ku wê li ser temenê 'mîrovê pêşî' û ankû 'bi adam' re wê

werenê ser ziman wê gûnaha adam wê bi bedenî wî re wê nebê wê bi bijartina wî û kirina wî re wê bi sînor wê di renekê de wê di wê çerçoveyê de bo ku ew têngîna xwe ya gîyanê bi birhan bikê wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Wê di deverê din a 'welatê xwûdê' de wê şîroveyek bi wê rengê wê li ser wê nûqteyê wê bikê û wê bibêjê ku wê bêgûman wê gîyan wê di astekbilindtir de bê. Lê wê dema ku wê, adam ji ber gûnahê xwe wê were rexnekirin û ji bihûştê wê were avêtin wê, ew wê, ya ku bi sûc were dîtin wê gîyan bixwe bê. Lê wê jî wê bi gîyanê wê re wê şîrove nekê û wê bi bijartina ku ew hatî kirin re wê bikê û wê, di wê temenê de wê ew wê jî wê, bi têngîni wê dervî gîyanê wê tabî şîroveyê wê bikê. Ji aliyekê din ve jî wê dema ku wê rexnegirtinên xwe wê, wê li platon wê bigirê wê, di wê temenê de wê, werênê ser ziman ku wê 'platon wê di timaiosê de wê, bènê ser ziman ku dûnya ji aliye xwûdê ve bi awayekê tekûz û baş hatiya afirandin.' Li ser wê gotina platon wê, augustinus wê bènê ser ziman ku wê demê di wê dûnyayê de wê, xwûdê ber çî wê gîyan ku ew wergerihê li gîyanê wê weke cezayekê wê bibînê re wê, li ser wê bisekinê û wê bi pirs wê ew li ser wê re wê werênê ser ziman.

Dema ku wê augustinus wê mijare gîyanê wê hilde li dest wê, gîyanê wê weke hebûnek dervî bedenê wê bènê ser ziman. di awayekê de wê, dema ku wê, li ser encamên me yên bi kirinê û ankû bi rewşên weke berpirsîyarîyê û an jî kû wê bahsa gûnehê û hwd wê bikê wê li ser gîyanê re wê bi encamên wê re wê hilde li dest.

Di wê temenê de wê, di gîyanê de wê rewşa fahmkirinê wê çî bê wê li ser wê nûqteyê wê êdî wê augustinus wê mijare baweriyê û hwd wê di wê de wê hilde li dest. Li gorî ku mirov ji têngînên wî yên di 'welatê xwûdê' de ku ew dihênê ser ziman wê, di wê çerçoveyê de wê mijare fahmkirinê wê, li ser gîyanê re wê hilde li dest. Wekî din augustinus li gorî wî bawerîkirin di zanîne de derbas dibê. Îman jî wê di rengê wateyê de wê, xwe di awayê de wê bide dîyarkirin. Ew di wê temenê de wê, di awayekê de wê mijare baweriyê û zanîne wê dema ku wê hilde li dest wê li gorî wî di her zanîne û zanebûna mirovî de wê, yaqînkirin û di wê yaqînkirinê de wê bawerî wê, di awayekê de wê hebê. Wê dema ku mirov wê qinyata xwe wê bi tiştê weke bi têngîni wê werênê wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê weke ku mirov wê bi wê bawerbikê wê, li wê bihizirê. Di aslê xwe de wê, di awayekê din de jî wê mirov dikarê wê di dewama wê de wê bi wê bihizirê ku ew tékiliya bawerî û zanîne wê di

temenekê de wê, li ser têgihîştina di zanîne û fahmkirina wê de wê di awayekê de wê weke ku wê bibîne wê werêne ser ziman.

Di çerçoveya têngîna pirtûka wî ya 'welatê xwûdê' de wê weke ku mirov wê dibîne ew têngîna baweriyê wê bi reng û têngînek gelemperî wê hilde li dest û wê heta ku wê weke ne tenê bi olê re bi sînor bê ku mirov wê fahmbikê wê werêne ser ziman. Li ser wê temenê wê ji olê derbas bikê wê di têngîna fahmkiriina baweriyê xwe de. Ber vê yekê ew di temenê gotina baweriyê de wê ji aliyê xwe ve wê, ne tenê gotina olê wê bi cih bikê, wê bi wê re wê gotina fahmkirin bi zanîne re wê bi temen bikê. Li ser wê temenê ew baweriyê wê bi çerçoveyek lêhatinî a bi fahmkirinê re wê li ser têngîna rasyonalityê ku wê lê were re wê bixwezê ku wê fahmbikê. Di baweriyê de wê têngîna rasyonalityê wê dema ku ew bi cih dikê wê gotina rasyonalityê wê li ser fahmkirin û di wê de zanîne û bi wê re jî li ser çerçoveya lêhatiniya jîyanî wê fahmbikê û wê werêne ser ziman.

Di wê temenê de wê gotina bawerkirinê a augustinus wê di rengekê de wê, xwediyê hinek xosletên bi zanîne ên ku mirov wê fahmbikê bê. Ew di her zanîne, fahmkirinê, têgihîştinê, derkkirinê, lê bihişbûnê û hwd de wê, di awayekê de wê bi yaqinkirinê bê, qinyat hanîne bê, û ankû qanaatkirinê û hwd bê wê li têngînek baweriyî wê bigerihê. Di wê temenê de wê, di gotina baweriyê augustinus de wê têngîna rastinî wê, weke aliyekê ku wê li ser temenekê fahmkirinek rasyonal a jîyanî ku mirov wê dikarê wê fahmbikê bê. Di aslê xwe de wê, dema ku ew li ser wê temenê wê gotina baweriyê wê hilde li dest wê weke xosletekê fahmkirina mirov û bi hişmendiyê di jîyane xwe de jîyankirinê wê bibîne. Di nava jîyane mirov de wê, di wê temenê de wê, baweriyê wê di cewherê hemû fêrbûnên me yê ku em bi wan qinyat, qanaat û hwd dihênin de wê, weke cewherê rastinî a ku mirov wê karibê fahmbikê bê wê li wê bihizirê û wê werêne ser ziman. Gotina baweriyê a augustinus wê li ser wê temenê wê, di wê temenê de wê bi temen û çerçoveyek zanîne wê derkeve li pêş. Augustinus wê ber çî wê pêwîstî bi wê bibîne ku ew gotina baweriyê çerçoveya wê bi zanîne û felsefeyî wê fahmbikê? Ew di wê temenê de wê, bi zanîna mirov wê bixwezê ku ew di wê temenê de wê li ser temenekê baweriyê wê fahmbikê. Ber vê yekê ew bi fahmkirinek dûnyayî a rasyonal wê dixwezê wê şîrove bikê û wê werêne ser ziman. Di çerçoveya gotina wî ya baweriyê de wê, mirov wê bigihijê zanîne, fahmkirinê û bi wê lêtêgihîştinê. Di dewama wê de wê rastdîtin û hwd wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê, di wê temenê de wê, fahmbikê wê

hilde li dest û wê werênê ser ziman. Dema ku ew di renekê de weke ku bi zanebûn û fahmkirinê ku wê weke di baweriyê de wê derbasbûnê wê, lê bihizirê wê, li ser wê temenê wê, bi temenê zanînê û bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê li ser wê temenê de wê, ya ku wê gotina wî ya baweriyê û famkirinê wê di heviyekiyekê de wê bikê ku ew were fahmkirin jî wê ev bê. Bıqasî ku mirov bawerdikê fahmbikê û bıqasî fahmdikê bawerbikê wê li ser wê temenê wê, weke aliyekê fahmkirina wî ya bi ahenge bawerî û zanînê û fahmkirinê re ku wê derkeve li pêş bê.

Li vir mijare salixkirina baweriyê wê, di renekê de wê mirov dibînê ku wê, Augustinus wê li ser aqil û pênasekirin û bi wê re û ankû di wê de bi hêstên rast dîtînê û ankû weke rast dîtînê û bi wê bawerkirina ku ew rasta û hwd re wê, di renekê de wê, werênê ser ziman. Augustinus wê hîsdikê ku ew gotina baweriyê li ser temenekê aqilî û bi fahmkirina bi aqil re wê, salixbikê. Dema ku ew bi gotina 'bawer dikim ku ez fahmbikim' wê ne tenê wê li ser temenê baweriyê wê bi lêv dikê. Wê dema ku mirov li rengê salixkirinên wî yên di wê warê de ku mirov li wan dinerê wê dibînê û fahmdikê ku ew li ser temenê di zanînê de bi wê qinyat hanîna ku ew rast û hwd re wê, di wê temenê de wê, bi wê re wê werênê ser ziman. Minaq em tiştekê di kirinê de dibînin ku ew ew pêkhatiya û yan jî em dizanin ku ew pêkhatiya. Li ser wê temenê em xwediyê wê rastiyê na. Ew rastîya ku ew di mejiyê me de bi aqil diafirê wê, li gorî Augustinus wê di wê de wê hinekî wê bawerkirin wê di wê temenê de wê li ser wê dîtina bi aqil û bi wê bawerkirina ku ew bûya û ankû ew tişt ew heya re wê di wê de wê hebê.

Ber vê yekê wê mijare baweriyê wê, di wê temenê de wê, di rengê ku wê, mirov ji nava goitnên augustinus wê fahmdikê wê, gotinek baweriyê ku wê li ser temenê aqil û ankû aqilzaniyê re ku mirov di wê de di renekê de wê kûr bibê wê, di wê temenê de wê, fahmbikê wê, werênê ser ziman. Di wê têngîna augustinus de wê gotina 'bıqasî bawerkirinê fahmkirin û bıqasî fahmkirinê bawerkirin' wê di renekê de wê, di heviyekiyeka bi nava gotina baweriyê û fahmkirinê a li ser wê temenê re wê, di renekê de wê dikarê wê fahmbikê. Bi awayekê epistemolojikî em dibînin ku wê gotina baweriyê wê li ser temenekê zanînê wê di wê rengê û awayê de wê weke ku mirov dibînê wê bê hildan li dest.

Di mijare gotina baweriyê û fahmkirinê de wê, di wê demê de wê li gorî wê têngîna wê weke ku wê augustinus wê li wê bihizirê wê bıqasî di baweriyê de fahmkirinê hebê wê wilqasî di fahmkirinê de jî wê bawerî

wê hebê. Di wê rengê de wê di reng û awayekê de wê, weke ku wê were ser ziman.

Augustinus wê xosleta rengê hizirkirina wî ya bi gotina baweriyê wê mirov dibînê ku ew di temenekê zanînê de wê dixwezê wê hilde li dest û wê fahmbikê. Li gorî wî û wê rengê ku ew bi wê dihizirê û mirov ji wê fahmdikê bawerî nebê wê pêbawerkirina bi zanînan jî wê nebê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê li wê bihizirê. Ew di wê temenê de wê di gotina fahmkirinê de wê, di hundurê wê de ku wê gotina baweriyê wê bicih bikê wê li aliyê wê yê din wê ne bêbaweriyê wê bicih bikê. Wê li şûna wê gotina gûmanê a li ser tiştê ku ew çî ya û hwd re wê, di renekê de wê, bicih bikê. Di wê temenê de wê, di renekê de wê, dema ku wê bahsa têngîna pêbawerkirin wê bikê wê, li ser wê temneê wê mijare fahmkirina bi gotina baweriyê re wê, di ya ku mirov wê dizanê de wê êmin bibê û ankû di wê de wê zanibê ku ew heya û bûya û hwd re wê, li ser wê temenê wê bi wê re wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, li gorî wî her gotinên me yên bi fahmkirinê ku em bi wan weke rastini dibînin û ankû weke rast ku em dizanin hena wê, di wê de wê hinekî wê bawerî wê, li ser wê temenê bawerkirinê wê hebê. Di wê temenê de wê li ser temenekê mantiqî ku em li gotina baweriyê a augustinus li wê bihizirin wê dikarin di dewama wê de wê bi wê re wê werênina ser ziman ku wê, weke têngînek ku wê, ne tenê wê bi baweriyê re wê were fahmkirin û wê were ser ziman. Wê bi wê re wê bi fahmkirinê û rastiniya wê re wê, di reng û awayekê de wê, were hanîn li ser ziman. Di zanînekê de wê piştrastkirina ku mirov di wê de bi fahmkirinê dikê li ser temenê rastîniya wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku mirov wê bikirpênê bê. Ev jî wê di zaniyê û ankû wê zanîna ku em digihîjinê de wê di wê de wê mirov wê ji aliyekê ve wê bigihêjênê li renekê fahmkirinê. Di fahmkirina mirov de wê li gorî wê têngîna wê pêbawerkirin nebûna wê nikaribê wê bi wê re wê tesdikkikê ku ew zanîn heya û ankû nîn a. Di wê zanîyê de wê, tesdikkirin wê bi gotineka din wê renekê dinê ê di wê fahmkirina wê fahmkirinê de ku wê, rengê wê yê fahmkirinê wê di wê çerçoveya gotina baweriyê de wê di renekê de wê, bide dîyarkirin jî bê.

Augustinus wê mirov dibînê ku ew li ser wê temenê wê gotina baweriyê wê bi ya zanîyê re wê, li ser wê temenê wê bi wê bikeve nava hewldana fahmkirinekê de. Li ser wê temenê wê mirov dibînê ku wê augustinus wê di renekê de wê, bikeve nava renekê hizirkirinê ê lêpîrsîner li ser awayên hizirkirin, dîtin û felsefeyên ku ew dihên ser ziman. Wê di wê temenê de wê, ji wê bixwezê ku ew bigihîjê wê têngîna gotina baweriyê.

Li ser wê temenê wê çendî ku wê di rengekê de wê weke her hizirkirin wê ne bawerkirin bê ku wê bi wê rengê wê li wê bihizirê lê wê di rengekê din de jî wê weke her hizirkirin wê di rengekê û awayê bixwe re wê, awayekê pêbawerkirinê wê di xwe de wê bihawênê ku mirov wê fahmbikê bê. Li ser wê temenê wê ji aliyekê ve wê kirdeya dîtinê wê di temenekê rastini de wê di gotina fahmkirinê re wê bi têngîna baweriyê re wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê têngînên weke matematikê, mantiqê, û ankû zanînen bi bi cerbî ku mirov wan bidest bikê re wê dema ku wê li wê bihizirê wê, di awayekê de wê, weke piştî wê, tesdikkirinê re wê bi kirde û lêkera fahmkirina wê re wê li rengê fahmkirina bi baweriyê wê di wê de wê li wê bigerihê.

Weke ku mirov wê dibînê ew di zanîne de wê, mijare baweriyê wê weke têngînek morfolojikî a bi kirdeyî ku mirov wê di temenekê lêkeriya bi kirdeyî wê fahmdikê re wê, bi wê re wê li wê bihizirê. Di nava zanîne de wê, di awayekê de wê dema ku wê zanînen azmûnî, cerbî û hwd wê bihizirê wê, di wê temenê de wê çendî ku mirov dikarê wê zanîna ku me bi dest xist wê piştrastbikê? Yan jî wê çawa û wê çi di wê de wê bide nîşandin ku wê, ew rast bê û ankû ne rast bê. Wê dema ku me ew piştrastkîrî kir wê, bi wê re wê êdî wê, di dîmenekê de wê hizra ku wê di serê mirov de wê çêbibê ku mirov rast dibînê. Mirov di awayekê de wê êdî wê weke ku wê bi wê bawer bê ku ew rast a. Li ser wê temenê wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê giring wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê augustinus wê li ser wê temneê wê zanînen ku ew dikarin werina piştrastkîrî û yên ku ew nikarin werina piştrastkîrî wê li ser wê temenê wê di rengekê de wê bikê mijare hizirkirinê û wê hinekê wê li ser wan re wê bi têngîna fahmkirinê re wê di zanîna wê de wê bi gotina baweriyê re wê li wê bihizirê.

Mînaq tiştê ku me dît bi çavê xwe û ankû bi me bi gûhê xwe bihîst wê, piştrastkirina wê çawa wê bibê. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, li ser temenê piştrastkîrî û di wê zanîna wê de gihiştina baweriyê rastitiyê wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê, di wê de wê li wê bihizirê bê. Augustinus wê dema ku mirov hinekî di wê hizirkirina wî de kûr dibê wê dibînê ku ew weke ku ew tiştê ku em wê dibînin wê çendî wê weke ku em wê dibînin bê û ankû wê ji wê zêdetirî wê di wê de wê çi zanî wê hebin ku wê weke ku wê berê wê gnostik wê lêpirsîneka bi fahmkirinê wê bikin ew wê di rengekê de wê li ser fahmkirina baweriyê re wê, di nava wê zanîne de wê li wê dihizirê. Di wê

temenê de wê, gotina 'piştrastkirinê' kirinê wê weke ku mirov wê dibînê li ser wê temenê wê augustinus wê li ser wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê, bixwezê ku ew gotina baweriyê wê, di wê temenê de wê hinekî wê, li ser wê temenê wê fahmikê û wê derxê li têgihîştinê. Tiştê ku me derkkir em çendî ku dikarin wê piştrastbikin ku ew rast a? Yan jî wê tiştê ku me rast dît wê, çendî wê, di wê temenê de wê, karibê weke rast were dîtîn bê û wê çî di temenê wê 'rast dîtina me' de bê wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di awayekê de wê, dîtina me wê, piştrastkirina wê wê çawa wê bi derfet bê wê li ser wê temenê wê di mejiyê Augustinus de wê weke aliyekê wê yê ku ew bi wê dihizirê bê. Augustinus wê ne xwezê ku ew ji aliyekê ve ji rastîtiya jîyanê dîrkeve. Lê wê bi wê re jî wê di nava jîyanê de wê bi aqil wê çawa û wê çî wê çawa wê fahmbikê wê li ser wê rawastihê. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê bixwezê ku ew wê, fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, mijare gotina fahmkirinê û zanînê wê, di wê temenê de wê weke temenekê bi wê kûrbûn ku wê bibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, dema ku wê augustinus wê li ser têkiliya bawerî û fahmkirinê wê bihizirê wê ew wê minaqê jî wê di rengê de wê bide di 'welatê xwûdê' de. Ew jî wê di wê temenê de ku wê, minaq wê zanînek di derbarê tiştê ku em wê, piştrast bikin wê weke ji xwe bi wê tiştê tevlikirinê wê werênê ser ziman. Wê dema ku ew hat dîtîn wê, di rengê de wê, weke ku wê, êdî wê bawerkirin wê were kirin ku ew rast bê. Lê di rewşa baweriyê de wê dema ku ew li wê dihizirê wê li gorî wê hinekî ji wê cihêtir bê. Minaq tiştê ku mirov wê nedîtî, derknekirî û hwd re wê, ew wê, çawa wê, bê ku ew birhanek ji wê hebûna wê re hebê ku ew bawerbikê ku ew heya wê li ser wê temenê wê di rengê de wê, li wê bihizirê.

Di wê temenê de wê, têkiliya baweriyê û birhanê wê, di wê temenê de wê hinekî wê cihê wê bi hevdû re wê hebê di têngîna fahmkirinê de. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, minaq wê xwûdê newê zanîn ku ew heya û ankû nîn a, lê wê, li ser wê re wê, bê bawerkirin ku ew heya. Di wê temenê de wê, bawerî wê, rengê hizirkirina wê, di wê temenê de wê, di şewayekê de wê weke ku wê xwe ne sipêrê birhanek şenber ku ew bi wê re wê bi wê bawerbikê ku ew heya. Lê dikare xwe bi sipêrê wê jî. Di wê temenê de wê, li wir wê ew bo wê ne giring bê. Di wê rewşê de wê, ya giring wê ew bê ku ew li wê bihizirê û wê bawerbikê ku ew heya û ankû nîn a.

Di wê temenê de wê têngîna baweriyê wê berê wê ne bi aliyekê ve wê bê. Wê dema ku me minaq minaq hebûn û nebûna xwûdê da wê, di wê temenê de wê, ne hebûn wê were zanîn û ne jî nebûn wê were zanîn. Di wê temenê de wê, karibê bi herdû aliyên jî wê bawerbikê ku ew heya û ankû nîn a.

Ev wê rengê baweriyê ê bi epistemolojikî ê li ser fahmkirinê re ku wê di reng û awayekê de wê mirov wê fahmbikê bê. Minaq di demên berê filosof û ankû pêxemberekê weke zerdeşt ku ew jîya ya, di derbarê wî de zanîne ne bi derkkiirinek sehî, ne jî di derkkirinek razber hizirkirineka aqilî de wê karibê bidest bixê. An jî bi rêya ti zanistên xwezayî jî wê nikaribê ew were bidest xistin. Di wê temenê de wê di awayekê de wê pêwîstîya bihîstinekê wê di wê temenê de bo ku em bi wê bawerbikin ku ew heya wê hebê. Li gorî Augustinus wê zanîna di derbarê xwûdê de jî wê di awayekê de wê bi heman rengê û awayê bê. Di felsefeyê de wê bihîstinek wê pêwîstîya piştrastkirina wê wê hebê. Lê di baweriyê de wê, ew wê, di wê temenê de wê bê wê xwestina bi wê baweriyê wê di rengê de wê hebê. Di wê temenê de wê, ber vê yekê wê, gotina 'çavgirtî a bawerkirinê' wê hinekî jî wê di rengê xwe de wê bisipêrê wê temenê.

Em wusa dibînin ku wê ji wê aliyê ve wê Ev aliyê baweriyê bi fahmkirinê re wê bala Augustinus wê bikişênê û ew wê serî li ser wê aliyê wê biwastênê. Di wê temenê de wê, xwe sipartinên baweriyê wê çî bin û wê li çî wê karibê wê were fahmkirin wê bixwezê ku ew di wê temenê de wê, di rengê de wê derxê li derkê û wê fahmbikê.

Li ser wê temenê wê, dema ku wê bahsa aliyê baweriyê wê were kirin wê êdî wê 'ya ku ew dihê lêbawerkirin lê ku ew nayê fahmkirin' û hwd re wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê têngîliya baweriyê û fahmkirinê wê dema ku wê bi berdewamî wê li wê dihizirê wê di wê temenê de wê, di demên serdema navîn de wê, hin bi hin wê ji wê aliyê ve wê bibê mijare lêpîrsînê. Gnostikî wê hinekî din wê di wê nûqteyê de wê bi rasyonali wê, bihizirin û wê, ya ku ew nayê zanîn wê bixwezin ku wê, li ser têngîna hebûna heyî re wê, di rengê de wê fahmbikin û wê bi temenekê şenber wê derxina li têngîne. Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirin.

Di mijare ya dihê bawerkirin de wê, weke ya ku ew ti carî newê fahmkirin wê, ew întîba wê hertimî wê di awayekê de wê di meji de wê biafirê. Di wê temenê de wê Augustinus wê, têngîna baweriyê wê di wê nûqteyê de wê li ser baweriyê re wê bi dualiyan wê bikê ku wê fahmbikê.

Aliyê pêşî ya ku wê were lêbawerkirin lê ku ew ti carê newê fahmkirin û derxistin li têgihîştinê û ji aliyê din ve jî ya ku ew bi derfet a ku mirov wê bawerbikê û wê bi derfet bê ku mirov wê fahmbikê û hwd re wê, du nava du aliyan û ji hev cihêkirina bi hevdû aliyan re wê, dahûriya baweriyê wê bi têgînên xwe yên felsefeyî re wê bikê. Weke aliyekê din jî wê, aliyê ku wê pêşî wê bi wê bawer bikê û wê piştî re wê, bi demê re wê têbigihê wê, li ser wê bisekinê. Aliyê pêşî wê li ser temen û bingihê dîrokê wê werênê ser ziman. Aliyê duyem wê li ser temen û bingihê zanînen weke matematikê, mantiqê û hwd wê werênê ser ziman. Aliyê sêyem jî wê li ser bingihê oldar û bawermendan ku wê, di wê temenê de wê bibina xwediyê zanînekê û ku ew wê bi demê re wê fahmbikin re wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê dema ku mirov wê hinekê empatiyê bi wan gotinan re bikê wê dikarê di dewama wan de bibêjê. Di temenê têgîna bingihê dîrokî ku mirov wê hilde li dest wê, li ser temen û rewşên dîrokî ên ku ew di wê de bûna û li mirov ew li şûn xwe hiştina bin. Di wê temenê de wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê aliyên dîrokî wê, rewşên ku ew bûna wê, di wê de wê întîbayek ku wê li ser temenekê rastînî wê werê ser ziman wê bi mirov re wê bide çêkirin. Di wê rewşê de wê, di nava rûpelên dîrokê de wê, dema ku mirov wê binerê wê, gelek bûyar û rewşên ku wê rûbidin wê hebin. Wê hemû jî wê, di rengekê wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê, karibê weke aliyekê wan ê giring wê di serî de werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe bide dîyarkirin. Minaq wê bûyerek wê li ser çî temenê wê bibê di nava dîrokê de wê, weke aliyekê ku wê karibê were fahmkirin. Di wê temenê de wê, di nava dîrokê de wê, li ser temenekê dîtbarîya mirovî û ankû mirov wê dema ku wê dibînê wê, dihênê ser ziman. Wê di wê rengê de wê, ya ku ew hat hanîn li ser ziman wê, li ser wê temenê wê hinekê jî wê xwe di dewama wê de wê bi bişîpêre rewşa yên ku ew dîtinê û ku wê werênina ser ziman. Minaq piştî wê rewşa dîrokî û rûdana wê ku ew çawa bûya wê li wê rewşa wê ku wê ew kes wê werênê ser ziman bê. Wê di wê temenê de wê weke 'rastiyekê' wê were lê hizirkirin û nerîn. Di aslê xwe de wê, mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê rewşên dîrokî ên ku ew bûna wê, di wê temenê de wê, dema ku wê piştî wan ku ew di demek û ankû serdemek din de ew hatina ser ziman wê, li ser wê temenê wê weke aliyekê din ê ku wê, mijare rastînîya wê û rewşa bûyina wê ku mirov wê

zanibê ku ew bûya. Yan jî wê di regekê de wê bi wê zanebûnê re wê weke ku wê bawerbikê ku ew bûya.

Di rewşa dîrokê de wê mirov wê bi hizirên xwe re wê xwe bi sipêrê birhanên li ser bûyina rewşê û çawa bûyina wê. Di wê rewşê de wê, di regekê de wê bixwezê ku ew wê fahmbikê.

Lê di aslê xwe de wê rewşa bûyina bûyinekê û ankû bûyarekê ku wê dema ku wê di demek pirr berê de bûya û mirovekê roja me wê, dema ku ew xwand wê çawa wê bi wê zanîbê ku ew bi rastî bûya. Yan jî wê çawa wê kifşbikê ku ew bi çi rengê bûya? Di wê temenê de wê, ev wê weke aliyekê din bê. Ji nava nivîsarekê xwandin û ankû ji deverekê gûhdarkirin û ankû bihîstina wê bûyina wê rewşê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê ku wê, di wê temenê de wê, weke temenê xwe sipartina wê jî wê di awayekê de wê bi bawerî ku ew karibê bi wê re were ser ziman bê. Li vir wê, fektorên bi wê bawerkirinê ku ew rast a û ankû ne rast a û hwd wê, karibin ji hev cihê bin. Lê di regekê de wê, dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê mijarê de wê qanaatên mirov û hwd wê, di regekê de wê, di rewşa fahmkirina me de wê li ser wan rewşên qinyatî û hwd re wê weyn bileyizin. Di derfet nîna ku mirov wê di demê de wê, ji dema xwe wê derbas dema ku di wê de bûya û rewş bûya û herê wê û ew wê bi çavê xwe bixwe wê bibînê. Dema ku ew derfet nebê wê demê wê li ser gûhdarkirinan û ankû hanînên ser ziman ên ji wê demê û hwd wê, di temenekê de wê weke aliyna ku wê ji wan wê bikê ku ew wê fahmbikê ku ew çawa bûya û ankû li ser kîjan awayê, rewşê û hwd bûya ku ew wê fahmbikê. Di wê rewşê de wê, di wê rengê de wê bi şewayê li ser rewşa dîrokê re fahmkirina wê, di awayekê de wê, çendî ku wê weke aliyekê weke ji wê rewşê bûyinê hatîna hanîn ser ziman jî bin lê wê karibin di awayekê de weke hinek xiyalna jî rewş li berçav were dîtin. Li vir wê, her timî wê temenê lêpîrsînê li ser wê rewşê de wê karibê bibê. Ev wê, weke aliyekê bi gûmankirinê û ankû gûman nekirinê ve wê girêdayî wê weke alî û rewşekê bê ku mirov wê karibê bi wê rewşê wê fahmbikê bê.

Di hemû hanînên me yên li ser ziman ên ji demên berî me wê di demên me yên piştê de ku mirov li wan dihêsênê wê weke vegotinna li mirov wê werin ku ew ji awayekê rewşê bûya û lê ku em nizanin çawa bûya û ankû bûya û nebûya wê, bi wê re wê, ji wê were ser ziman. Di wê rengê de wê, ew ya hatî ser ziman wê çendî wê karibê wê rewşa bûyî ku ew bûbê wê weke wê werênê ser ziman? Di wê aslê xwe de wê, di wê rengê de wê, têgîna dîrokê wê, hinekî jî wê di wê temenê de wê li wê pêwîstiya

têgîna gûman ji rengê nivîsandinê a wê kirinê jî wê bi pêwîstî wê hebê. Ev wê weke ali û mijarek din bê. Lê li vir wê di wê temenê de wê, dema ku mirov ji rewşekê re mirov şahîdî nekiribê ku ew bûya û mirov wê dihêsenê û ankû gûdar dikê ji hinekan di derbarê de ku ew bûya? Wê çi wê ji me re wê bê temen ku em wê bawerbikin ku ew bûya? Wê ev wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku ew wê, li ser wê temenê wê, ku mirov wê li wê bihizirê bê. Augustinus wê, di renekê de wê, li ser wê rewşê wê bihizirê û wê bixwezê ku ew wê, di renekê de wê, fahmbikê. Di wê rewşê de wê, têgînek bawerîyî a zanînî wê bi awayekê wê pêşkeve wê, xwe bi wê rewşê re wê bide dîyarkirin. Rewşa bûyinê wê hertimî wî piştî bûyina wê di xwe de wê pêwîstîyêkê wê li ser wê rewşa bûyina xwe re wê bi wê re wê bibê û wê biafirê. Minaq ku em nikaribin wê rewşê weke nebûyi wê ji demê bibin wê, demê ew têgîna pêwîstînî wê bi wê re wê di renekê de wê bibê. Li vir wê weke kirdeyekê wê rewşa wê bûyinê wê di renekê de wê bi wê re wê bibê. Lê mijare wê, kesê ku ew ji wê rewşê û bûyerê re şahîdî nekirî ku ew wê dizanê ku ew bûya wê, ew zanîna wî hinekî jî wê di dîmenekê de wê weke di dîmenekê de wê weke bawerîyekê wê di xwe de wê bihawênê û Augustinus dixwezê xwe bigihênê wê dîmenê û wê fahmbikê di çerçoveya têgîna epistemolojiya gotina bawerîyê de.

Aliyê din ê duyem wê weke tiştên ku mirov bi wan bawer dikê û wê derfet wê hebê ku mirov wê wan bizanibê jî wê weke bi têgînên matematik û mantiqê û hwd re ku wê di renekê de wê karibê bi wê bihizirê wê di dîmenekê de wê bi wê re wê bihizirê. Di wê temenê de wê, rastîyê ku mirov bi wan bawerbikê kû ew bi derfet bê ku mirov wan têbigihê wê, di wê temenê de wê, li ser wê bisekinê. Li ser wê temenê wê rastiyên matematikî û mantiqî ku wê li wan wê bihizirê wê, weke aliyna bi wê fahmkirinê wê, li wê bihizirê bê.

Minaq di rewşa têgîna rastîyek matematikî de wê derfeta wê çendî wê hebê ku mirov wê bi wê re wê, fahmbikê? Yan jî ew rastîya ku ew bi wê were fahmkirin wê çendî wê karibê rastîyekê bi xwe re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di rewşa dîmenê duyem ê wê fahmkirinê de wê, rewşa fahmkirinê wê hinekê wê razber wê bimênê. Lê wê di awayekê de wê weke ku wê 'were pênasekirin' di dîmenekê de wê xwe bi wê re wê, di renekê de wê bide dîyar û nîşandin. Di wê temenê de wê, di wê çerçoveyê de wê aliyên wê yên fahmkirinê wê bi wê re wê li ser temenekê wê bi wê re wê xwe di renekê de wê bi wê re wê, bide dîyarkirin.

Di aliyê sêyem de wê, rastîniyên ku ew werina fahmkirin û ankû ew weke yên ku ew nayên fahmkirin û ankû weke bi demê re wê werina fahmkirin wê weke aliyê ku wê, bi demê re wê weke bi wan re wê were fahmkirin wê di wan de wê rastteqîniyek xwûdayî ku wê di wan de wê hebê wê bi wê ku ew kifşbikê.

Di aslê xwe de wê, di wê rewşê de wê mijare zanînê û têgihiştinê wê weke rewşek zêde tevlihev û di wê de wê, dema ku mirov dikê ku wê hinekî kûrbibê wê, bi zêdeyî wê gelek aliyên wê yên ku ew bi wê werina fahmkirin wê hebin. Di wê temenê de wê mijare fahmkirinê wê, di rengekê de wê, dema ku em tiştê dibêjin em dizanin wê, zanîna me wê, temenê wê çî biafirênê. Yan serboriyek, bihîstinek, gûhdarkirinekê û hwd bê. Wê di wê temenê de wê, çawa wê, karibê bihîstin û gûhdarkirinê wê teqez wê weke rastîyekê wê herêbikê, ji wê gûmanekê? Ya ku wê aliyê ya ku ew dihê bihêstin û ankû gûhdarkirin ku wê, mirov wê bi wê bide bawerkirin jî lê wê di dewama wê de wê, ew bawerkirina bi wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dewama wê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê bi wê re wê, bide dîyarkirin. Tenê gûhdarkirin û ankû bi devî û ankû bi nivîskî bi xwandinê bihîstin wê hertimî wê weke aliyekê gûmanê wê temenê wê biafirênê li wê ya ku em li wê bi yaqînî bi wê bawer dikin.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê, mijare di nava dîrokê de wê de wê hanîna ser ziman wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê li wê bihizirê bê. Di aslê xwe de wê mijare fahmkirinê wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê hinek aliyên ku mirov wan jî hev derhênê wê di xwe de wê bihawênê. Di wê rengê de wê dema ku em di nava dîrokê de wê, bahsa fahmkirinê dikin wê du intiba wê di mejiyê mirov de wê çêbibin. Yek wê weke ku wê li ser têngîna dîrokê re wê were salixkirin wê, têngîna weke rewşek bûyî û pêkhatî a di demekê bûhûrî de wê, werênê ser ziman bê. Ev di kijan demê de pêkhatibê jî ew pêkhatiya. Di wê rewşê de wê li ser wê aliyê yekem re wê aliyê din wê xwe bide dîyarkirina. Wê dema ku ew pêkhatibê û bi wê hebê wê demê ew rast a. Di wê temenê de wê, gihiştina li têngînek rastîtiyê wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê ew bê ku mirov wê mijare wê tişta ku ew di wê dema dîrokê de pêkhatî wê di demek pirr piştre ku wê bê ser ziman bê. Wê di wê dema ku ew were ser ziman de wê ti kesek wê ji wê dema ku ew di wê de pêkhatiya wê neji. Wê

herkesek wê bimirê. Wê di kesekê ku ew bi nerîn û çavê xwe ji wê re şahidî kiribê û ankû ew ji wê demê ku ew dijî wê nebê. Wê yan ew rewş wê di vegotinekê de wê bijî û yan jî wê di bihîstinekê û an jî kû wê di nivîsandinek ku ew bi navê dîrokî ew hatiya kirin de wê were ser ziman bê. Wê di wê rewşê de wê, dema ku ew ev rewş ew bi wê rengê ew hat ser ziman wê aliyekê din wê bi wê re wê xwe bide dîyarkirin. Ew jî wê ew bê ku ew kesê ku ew bi gotinî, nivîskî û ankû bi awayekê din ê ragihandinê wê hanî ser ziman wê, çendî ku wê karibê wê bêjê ku ew rast haniya ser ziman? Yan jî mirov çendî dikarê wê weke rastiyeke wê di wê temenê de wê herê bikê?

Di wê rengê de wê weke ku mirov wê di wê temenê de wê dikarê wê fahmbikê wê di vê çerçoveyê de wê pirs wê di mejiyê mirov de wê li ser ya ku ew weke bi navê dîrokê ew dihê ragihandin wê, ji aliyekê ve wê karibê wê gûmanê bide çekirin. Wê dema ku ez wê lêpîrsînê wê li ser wê nekim û wê bi rengê wê weke ku ew dihê gotin ez bi wê bawer bikim wê, di wê temenê de wê hingî wê ew ji fahmkirinek zanyarî û ankû zanînê wê derkeve.

Di wê rewşê de wê, dema ku mirov li nava hizrên Augustinus dinerê wê dibînê ku ew di reng û awayekê de wê, li ser wê tégîna baweriyê û têkiliya wê ya bi fahmkirinê a di wê de wê, weke ku wê ji aliyekê ve wê, bixwezê ku wê li wê bihizirê û ser wê re aqilmeşandinekê wê bikê. Mijare dîrokê wê, di wê temenê de wê, dema ku wê, bi wê re wê were ser ziman wê, tişt ku wê bi wê re wê were ser ziman wê weke ku wê, tişt bûya û ew rast a. Yan jî wê bê gotin ku mirov dikarê xwe bigihênê piştrastkirina wê. Çendî wê rast bê ku mirov bibêjê ku mirov wê karibê xwe bigihênê wê piştrastkirina wê çendê ku ew weke rewşek pêkhatî jî bê?

Kesekê ku ew ji kesekê din li rewşê dihizirê wê ji wî mirovê wê bi ya ku wê gotiya wê weke ku wê bawer bikê wê di wê temenê de wê, di temenekê de wê li wê bihizirê. Di mijare nivîsandin û ankû fahmkirina dîrokê li ser şêwayekê baweriyê re wê di wê temenê de wê, dîmenekê wê xwe di reng û awayekê de wê bide dîyarkirin.

Di dewama wê de wê jê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê mijare ragihandinê û bi wê ragihandinê wê bawerkirinê wê, di wê temenê de ku wê, minaq wê di demên hemdem de wê bibê wê, di wê rengê de wê di bin zanyaritiyê û ankû rasttîyê de wê dîmenekê bi bawerîyî a di wê temenê de wê, weke ku wê bê jînkirin. Her wusa wê dema ku wê bi rewşên weke bi ragihandinên (propagandayan) û hwd ku

wê werênê ser ziman wê di wê temenê de wê, di renekê de wê, dikarê werênê ser ziman. Ya rastî wê ev rewşên ragihandinê wê bin yên bi têtîgînên baweriyê ên ku wê di wê temenê de wê li ser wan re wê aqil were meşandin bê. Di serdema navîn de wê, rewşa hanîna ser ziman wê di wê temenê de wê, bikeve rewşek ragihandinê de. Wê di wê temenê de wê bi gotina 'çawa dikarim bidina bawerkirin' wê di wê temenê de wê weke gotinek ku wê di wê rengê û awayekê de wê rastîya wê di rengê de wê bi xwe re wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin.

Di aslê xwe de wê, mijare baweriyê ku wê augustinus wê werênê ser ziman wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê li ser aqil re wê werênê ser ziman. Di şewayekê de wê, têtîgînên aziz paul ê ew bi aqil re di çerçoveyekê rasyonel de wê bixwezê ku ew werênê ser ziman û bi aqil bi fahmkirina wê re wê derxê li pêş re wê, ew jî wê di renekê weke wê de wê, derxê li pêş. Têtîgîna baweriyê bi gotinî ku wê Augustinus wê hilde li dest wê hinek aliyên ku mirov wê bi kirpêne wê hebin. Minaq wê di wê temenê de wê çendî ku wê di awayekê de wê weke bi awayê aqil û ankû hizir re wê werênê ser ziman jî lê wê di renekê de wê, ji aliyekê ve wê weke xosletekê aqil jî wê bibînê û wê, di wê temenê de wê hilde li dest.

Di dewama wê de wê, mijare xosletê baweriyê wê çendî ku wê di wê temenê de wê, hilde li dest wê bi wê re wê, di renekê de wê, werênê ser ziman. Augustinus wê, di dewama wê de wê bi wê re wê, di reng û awayekê de wê bi wê re wê, hilde li dest. Dema ku mirov wê, tiştêkê nizanibê ku ew bûya û ankû ew heya û mirov tefkirbikê ku ew heya û ankû bûya wê, di wê temenê de wê zaneke bi mirov re wê çê bibê. Di wê zanê de wê mirov wê bihizirê û tefkirbikê ku ew bûya. Li ser gotinên weke 'ez bawer dikim ku ew rast a' û ankû 'ez di wê baweriyê de me ku ew bi wê rengê bûya' û hwd wê, di wê temenê de wê, weke têtîgîna epistemolojîkî ên ji gotinê ku wê xwe bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bidina dîyarkirin bin.

Di wê temenê de wê weke ku me li jor li deverekê hanî ser ziman Augustinus wê baweriyê wê li sê beşan wê beşbikê. Beşa pêşî ku ew nayê derkkirin. Ya duyem ku wê hem karibê were bawerkirin û derkkirin û ya sêyem wê, bi demê re ku wê were derkkirin û ankû fahmkiriin wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, li ser wê temenê wê têtîgîna baaweriyê wê, dema ku em li ser wê temenê wê hinekê di wê de wê kûr dibin wê têtîgîn û çerçoveya bi rêgez duyem a derkkirinê a li ser têtîgîna fahmkirina baweriyê û rêgezên wê yên weke bi matematik û

mantiqê û hwd re wê, temenê pêşxistina awayekê bi aqilê razber jî wê di wê temenê de wê bi xwe re wê di reng û awayekê de wê biafirênê.

Di wê temenê de wê, bawerî wê, dema ku wê di wê temneê de wê li wê were lê hizirkirin wê weke bi temenekê metafizîkî wê di wê çerçoveyê de wê li wê were lê hizirkirin. Maniyî wê wateyek gnostikî wê li gotina metafizîkê wê bikin. Wê bixwezin ku ew li ser wê temenê bi ya ku ew heyra re wê, kifşbikin û wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê, di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirin û wê, bixwezin ku ew werênina ser ziman.

Mani di nava hizrên xwe de wê, nêzîkatîya wî ya li ser şîrovekirina bi têngîna dîrokê re wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de wê, weke ku mirov di dîmenekê de wê weke ku wê bi augustinus re jî wê bibînê wê di renekê de wê, xwediyê şîroveyek razberî a di wê temenê de wê, di wê de wêbi bi rasonali a kûrbûnê jî bê. Maniyî wê, di rengê fahmkirina dîrokê de wê, di awayekê de wê weke ku wê ji nivîsarên wan wê were dîtî wê lêpîrsîna li ser ya zanîn û nezanînê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê bikin. Ev xosletê hizirkirîna wê dema ku wê Augustinus wê têngîna xwe ya baweriyê wê bixwezê li ser temenekê aqilî wê fahmbikê wê bi têngîna wî ya hizrî re wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke ku wê xwe bi wê re wê, di awayekê de wê bide dîyarkirin. Me li jor hinekî bahsa têngîna dîrokê û li ser ya ku mirov wê dizanê û ankû dikarê wê zanibê û çendî ku mirov wê dikarê wê zanibê wê hinekî li ser wê bihizirê. Di wê temenê de wê Augustinus wê li ser gotina baweriyê re û têtîkîya wê ya bi rengê hizir û zanînê û hwd re wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, dikarê wê di renekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare hizirkirîna a bi têngîna dîrokê re wê, li vir wê, çawa wê mirov karibê wê weke wê ku weke ku ew bûya wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê augustinus wê di wê rengê şîrovekirina ji demên berê ku ew bi vegotinî bê û ankû bi şewayekê din ve wê, hinekî jî wê, zankirin, tefkirkirin û hwd wê, bi wan re wê, xwe bide dîyarkirin. Vegotinên mani ên ku ew li ser demên berê ên dîrokê re wê, di renekê de wê werênê ser ziman wê di awayekê de wê, hinekî jî wê ji wê aliyê ve wê weke aliyekê bi teorikî ê lêpîrsîna bi fahmkirîna a jîyankirin, serborî û hwd ku mirov çendî dikarê wê bi rastîna bizanibê û ankû bibawerî wê zanibê û hwd re wê, weke aliyekê li lê hizirkirîna û bi wê hizirkirîna bê. Augustinus wê mijare baweriyê wê dema ku ew derdixê li pêş wê li ser wê temenê dîrokê re wê bi aliyê wê yê yên ku ew bûna re wê ji aliyekê ve

wê, li wê bihizirê. Ya ku mirov wê dizanê ku wê çawa wê xwe bisipêrê baweriyê wê ji aliyekê ve wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di wê çerçoveya gotina baweriyê ku wê ji mani û heta augustinus ku mirov wê dibînê wê ji temen û çerçoveyek bi bawerîya olî û hwd zêdetirî wê weke aliyekê wê yê zanînê ku ew bi epistemolojikî wê li wê dihizirin wê di renekê de wê bi wê re wê were dîtin. Di wê temenê û rengê de wê mijare baweriyê wê weke temenekê fahmkirinê zanînê wê, di wê temenê de wê, were hanîn li ser ziman. Wê dema ku em çend nifşan berê herin û di wê de bahsa rewşek bûyi bikin wê, çi wê ji me re di wê de wê bê birhan ku em wê bi wê piştrast bikin û wê bi wê bi awayekê yekser û qatî bînin ser ziman ku ew bûya. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê, ji hinek gotinan û pê de wê ti tişt wê, di destê mirov de wê nebê, di nava gotin û rewşên weke yên bûyinê de wê bi levkirinê re wê, di renekê de wê, xwe ghiştina wê qinyatê ku ew bûya wê, bi wê re wê qinyatê re wê temenê wê qanaatê wê bê afirandin ku ew bûya. Ew jî wê di wê awayekê zanînê re wê renekê baweriyê wê bi xwe re wê, di awayekê de wê biafirênê.

Di têtînek zanînê û zanînê de wê, dema ku mirov ji wê gûmanê nekê ku ew rast a wê, di wê nûqtayê de wê were çi wateyê? Wê di wê temenê de ji wê gûman nekirin wê çendî ku ew bi zanînê û zanyarî were ser ziman jî wê aliyekê morfolojikî ê bi gotina baweriyê re ku mirov wê dikarê wê fahmbikê wê bi xwe re wê di reng û awayekê de wê bi wê re wê, di wê temenê de wê biafirênê. Di wê rengê zanînê û ankû zanyariyê de wê, weke bi dîmenekê lênepirsîner wê, weke 'zanînek bi bawerî' wê dîmenekê de wê xwe di reng û awayekê de wê bide dîyarkirin.

Xosletê zanînê wê, weke ku em di nava gnostikan de wê dikarin kifşbikin wê, di awayekê de wê lêpirsînek ku ew bi wê re di wê de wê bi kûrbûnê bê û ankû kifşkirina bi aliyên wê yên din û hwd re bê ku ew xwe bigihênê çerçoveya wê ya fahmkirinê a bi zanînê bê. Zanîn wê, di renekê de wê li ser wê temenê de wê tenê wê awayekê wê yê fahmkirinê ku mirov wê xwe bi wê re bi sînor bihêlê wê nebê. Ew wê tenê wê weke xosletekê baweriyên û ankû rengê hizirkirina bi bawerîyan û hwd, bê.

Di mijare zanînê de wê, di wê temenê de wê di wê nûqtayê wê du ali wê weke du nûqtayên giring wê xwe bidina dîyarkirin. Yek wê weke nûqtaya hizirkirinê a ku wê di wê temenê wê zanîna heyî de wê bi wê re wê bi hizirkirinê û aliyên wê yên din jî wê kifşbikê bê. Wê ev wê weke aliyekê wê yê ku em pêşî wê kifşbikin bê. Aliyê din jî wê di dîmenê weke bûyî û rûdayî di nava dîrokê û hwd de wê, bi wê rengê wê weke û

ankû nêzî wê weke wê kifşkirina wê û wê hanîna li ser ziman bê. ev wê weke aliyê wê yê giring bê.

Di aslê xwe de wê mirov dikarê wê werênê ser ziman wê xosletê zanînê ê dîtbar wê, di wê temenê de wê çendî ku wê tişt wê weke ku ew bûya wê hebê jî lê wê di reng û awayekê de wê bi wê re wê ew wê were dîtîn ku wê di wê çerçoveya wê weke hevgirtinekê wê di wê de wê xwe bide dîyarkirn. Darêjka zanînê wê, li ser wê awayê wê yê hevgirti re wê, di awayekê de wê bibê. Lê her ku wê di alî, qat û beşek wê de kûrbûn bû wê, bi wê re wê, awayên din ên bi darêjkî wê bi derfet bê ku mirov wê, bi wê re wê kifşbikê. Ev wê, di awayekê de wê, di temenê gûharîna wê ya bi darêjkî de wê, bi wê re wê li wê bihizirê û wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê bê. Di temenekê darêjkî de wê dema ku em wê kifşdikin û wê dihênina ser ziman wê, bi wê darêjkiya wê di temenekê teqez û weke wê awayê mayinda wê, di wê temenê de wê mirov nikaribê wê li wê bihizirê bê. Darêjka zanînê wê di wê rengê de wê, di rengê ku ew heya de wê, mirov nikaribê wê bi wê awayê û dîmenê wyê heyî jî wê, weke awayekê teqez û mayinda wê herê bikê. Di wê temenê de wê, ev jî wê weke xosletekê wê yê fahmkirinê bê. Ku ev hebûba wê demê wê temenê kûrbûn û di wê de gihiştina rengên din ên fahmkirinê wê weke ku wê nebûba. Di zanênê de wê, ku em gotinekê wê hildina li dest wê dikarê wê ji aliyekê ve wê, bi morfolojikî wê bi wê re wê bi wê gihiştina aliyên din ên fahmkirinê wê bi wê re wê kifşbikê û wê werênê ser ziman û ji aliyê din ê wateyê û hwd ve wê, karibê wê weke bi wê bigihijê aliyê din ên fahmkirinê ku mirov bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, mijare wê darêjkê a bi awayên wê yên weke bi mayinda û ankû teqezî hizirkirin û ankû vajî wê bi wê re hizirkirin wê weke aliyên ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin bê. Platon wê di nava hizrên xwe de wê, li ser aliyê aqilê dîtbar ê ve gûhar re wê, aliyê din wê çawa wê hebê wê bixwezê xwe bigihênê awayna îdeayî ê fahmkirinê bi wê re. Di wê temenê de wê, têgînên xwe yên îdeayî wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Têgîna îdeayê a platon wê di wê temenê de wê weke têgînek ku wê li gîyanê wê were kîrin wê bi wê re wê bê gihandin fahmkirinek teqez re wê, êdî wê were fahmkirin. Piştî wê, dema ku wê platonvanên nû wê mijare gîyanê wê hildina li dest wê, rengê şîroveya wan ên gîyanî û rengê tefsirkirinên wan ên gîyanî ku mirov dinerê wê, dibînê ku wê di rengekê di wê temenê de ê gîyanî bê.

Di mijare gîyanê de wê, li ser wê temenê wê, di rengekê de wê bi wê re wê, êdî wê li wê were lê hizirkirin. Di dewama wê de wê mijare şîroveya

gihiştina gîyanê û wê di wê temenê de wê zanîna 'weke xwe dimnê' ku wê li wê were lê hizirkirin wê li ser wê temenê wê weke têtînek bi baweriyê wê were lê hizirkirin. Ev wê, êdî wê weke 'hebûnek' teqez a bi zanîna afirî û ser zanîna û hwd re ku ew heya wê, di reng û awayekê de wê êdî wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di wê temenê de wê mijare fahmkirina baweriyê wê, di aslê xwe de wê çendê ku wê weke têtînek bi serê xwe û wê weke 'dervî zanîna' wê weke dîmenekê zanîna wê were pênasekirin jî lê wê di wê temenê de wê, weke aliyekê ku ew bê zanîna wê nikaribê were fahmkirin û pêşketin jî wê ew jî wê, were dîtin. Aziz paul wê dema ku wê, bahsa gihiştina li baweriyê wê bikê wê, bi serê xwe wê pêşî wê weke têtînekê wê şîrovebikê. Piştê jî wê bi aqil gihiştina fahmkirina wê û ya xwûdê wê, di awayekê de wê, bi zanîna û aqil re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê bi weyna aqil û fahmkirina bi wê re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê, di rengê de wê, weke aliyekê wê yê ku ew bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Aziz paul wê tiştê wê di xwe de wê, bi wê re wê fahmkirina wê di aqilê xwe de wê derxê li pêş. Minaq wê, xwûdê ji xwe û ji xwûdê bi gavavêtinê wê hêjbikê. Mirov ji mirovan gavêbiavêjê û hêjê bikê û hwd re wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, tiştê bi xwe re wê, fahmkirina wê di temenekê de wê bi têtînek têtîna a zanîna re wê, bi çerçoveyek fahmkirinê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Agustinus wê dema ku wê bahsa rewşa baweriyê wê bikê wê di wê temenê de wê bi têtînek tîna a zanîna re wê, bixwezê ku wê fahmbikê. Wê were dîtin ku wê têtîna aziz paul wê ji aliyekê ve wê ji wê re wê bina peyxam. Wê dema ku wê bahsa Îsa bixwe jî wê bikê wê li ser wê temenê bi du dîmenan wê li lê bihizirê. Dîmene pêşî ê îsayê di dîrokê de bûyî û yê dervî dîrokê û ankû serdîrokê re ku ew bi gîyanî heya û di wê îsayê dîrokê de gihiştina hebûnê û bi cism bûya wê li lê bihizirê.

Di çerçoveya teorikî a têtîna baweriyê de wê, di wê yelpezeza li wê hizirkirîna de wê mirov dibîna ku wê mijare wê ya fahmkirinê wê li ser temenekê zanîna re wê, li wê were lê hizirkirin. Lê wê, aliyên têtîna ên weke 'zanîna teqez' ku wê bi wê re wê, li lê wê were lê hizirkirin wê bi wê re wê, di rengê de wê xwe bide dîyarkirin. Di mijare fahmkirina baweriyê de wê, di wê temenê de wê dîmenekê wê yê ku ew derdikeve li pêş di rengê dîtinê mirov a bi hişmendî de wê, dudîmeniya bi wê temenê ku wê aliyekê bi aqilê teqez û aliyê din aqilê dîtbar ê neteqez û hwd re ku wê were fahmkirin bê. Aziz paul wê di rengê de wê, dema ku wê bahsa aliyê aqilê teqez wê bikê wê bi xwûdê re wê, bi gotinên weke 'ku wî

xwestiba bi aqil bi tenê ku xwestiba ku em gihiştiba li lê wê pêxember weke îsa wê ne şandiba, wê bineterên pîroz ne bûba û wê, di nava jîyanê de wê hêvîya derkkirina me ya bi wî re wê nedaba çêkirin. Ev têngîna aziz paul wê di rengekê de wê, di aslê xwe de wê têngînek ku mirov bi wê di nava aqilê teqez û yê neteqez de wê çawa wê bi hev re û ji hev wê cihê wê karibê wê fahmbikê wê bi wê re wê weke dîmenekê wê xwe bi wê re wê, bide dîyarkirin û wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Aziz paul wê, dema ku wê bahsa bawerkirinê û ankû imanê wê bikê wê, di wê temenê de wê, bi gotina 'parastina imanê' û wê bi wê re wê di dewama wê de ku ew, tenê weke imanekê û ankû baweriyekê nemênê, piştî wergerihê li derkkirinekê, têngihiştinekê, derbirinekê ku wê derfeta wê zêde re wê hebê. Di dewama wê de wê balê bikişênê li ser rewşa fahmkirina biaqil a di dewama wê de. Di wê temenê de ku wê, ew wê wergerihê li awayekê jîyanî. Di wê temenê de wê ew bûyina bi derkkirin, têngihiştin û derbirinê re wê, bibê û mirov wê hêvî bikê.

Li ser wê temenê wê Augustinus wê dema ku wê di wê nûqtayê de wê hizrên xwe wê werênê ser ziman wê bi gotina "ya ku tu fahmdikê bi wê bawer bikê, bo fahmbikê bawerbikê û bawerî û fahmkirinê hêvîbikê" re wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, mijare zanînê wê di wê nûqtayê de wê weke ku em bi aziz paul û augustinus û hizrên wî re wê bibînê ku wê derkeve li pêş. Augustinus di 'welatê xwûdê' de wê, pirtûkên weke zanîn çî ya, gerdûn kengî bûya, çawa bûya, ber çî bûya û her wusa çawa hatiya û bûya wê, di rengekê de wê li ser wê bihizirê û wê bixwezê ku ew hizrên xwe werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, Augustinus wê dema ku ew wê dikê wê di awayekê gnostikî de wê dibînê ku ew aqilmeşandinekê dikê. Li ser wê temenê wê di dewama wê de wê li ser xwezayê, zanînê mirov û jîyanê û hwd wê hizrên wî yên ku ew wê bînenê ser ziman wê bibin. Li ser wê temenê wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê Augustinus wê weke ku wê di dema wî de wê mijare zanînê ku wê çawa wê bi epistemolojikî wê were hildan li dest wê, li ser wê û çavkaniya wê û sînore wê pirs wê werina pirsin wê were dîtin. Di awayekê de wê, dema ku mirov wê, di hizirê wê, Augustinus wê dibînê ku ew cihêbûnê di rengekê wê weke ku em di awyaekê de bi platonvanên demê re dibînê ku wê bikina nava zanîna sehî û ya aqilî de. Di xwe de wê mijare hebûna hişmendîyê, xêvî û ji wê xiyalkirinê û hwd jî wê di rengekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê, hilde li dest. Lê di wê temenê de wê bi epistemolojikî çendî ku wê di dîmenekê de wê weke nedûrî hizrên

platonavan wê werê dîtin jî lê mirov nîkarê bi zêdeyî di wê rengê ku ew dihênina ser ziman de zêde hizrên wî şîrovebîkê. Dema ku mirov navaroka pirtûka wê 'welatê xwûdê' dinerê wê, dîmenê epistemolojikî ê ku wê derkeve li pêş wê li ser temen û awayekê gnostîkê û awayekê lêpîrsîner a bi aqilmeşandinê ku wê weke maniyî wê bikin re wê di dîmenekê de wê were dîtin û ser ziman. Têgîna lêpîrsînerîya bi aqilmeşandinê re wê, li ser du temena wê were dîtin ku wê bikê. Yek wê li ser temenê fahmkirinê ya awayê zanînê û hwd a ku ew heya ku ew jî wê xwe digihênê têgînên weke yên baweriyê û hwd jî bê. Awayê din jî wê di wê de wê, bi awayekê aqilmeşandinê wê bi ber ya nedîyar ve wê bixwezê ku ew bi hizirkirin û aqilmeşandinê û hwd re ew xwe bigihênê awayna din ên aqilmeşandinê bê. Li ser wê temenê wê, di felsefeya augustinus de wê, dîmenekê teolojikî jî wê hebê. Lê dem bi dem wê ya ku wê rengê hizirkirina wî di awayekê derkî û dîmenî de wê weke ku wê derxê dervî wî dîmenî di awayên fahmkirinê de wê ew rengê şewayên hizirkirinê ê ku ew di wê temenê de bi wê dihizirê bê.

Di dîmenekê din de jî wê weke ku wê felsefe wê weke bê xistin xismeta fahmkirina teolojiya baweriyê û hwd de. Di wê rengê de wê dîmenekê ku ew dihê dîtin wê, di wê temenê de wê weke dîmenekê hizirkirinê a ku mirov wê dikarê bi wî û hizra wê re wê fahmbîkê. Lê Augustinus wê, di wê temneê de wê, dibînê ku wê, li ser wê temenê wê, mijare zanînê wê bi felsefeyî wê weke ku wê bi platonvanên demê û stoayîyan û hwd re wê were dîtin ew wê di rengekê de wê, li ser pîrs û temen û têgînên epistemolojikî re jî wê, di reng û awayekê de wê weke ku wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Ya ku wê, hizrên augustinus wê, hinekî jî wê, di dîmenekê de wê bi awayê felsefeyî wê di dîmenekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin li berçav jî wê di aslê xwe de wê ev alî bê. Di felsefeya Augustinus de wê weke ku em dibînin wê ya ku wê bi giringî wê derkeve li pêş wê, di dîmenê fahmkirinê de ku ew jî xwe gavê diavêjê û wê, şîrovekirin û aqilmeşandina xwe di zikhev de wê bi wê re wê bikê. Di wê temenê de wê dîmenekê mirovî ê ku ew xwe derbas dikê û bi ber xwûdabûnê ve diçê wê di rengekê de wê aqilekê ku mirov di wê temenê de bi wî û felsefeya wî re fahmbîkê wê derxê li pêş. Di têgîna mirovî a augustinus de wê, têgînek objeyî wê di awayekê de wê, were dîtin. Minaq gotînen weke 'mîrov çawa dibê ku ew xwe digihênê wan rastîyan zanîna xosletên wan? Tevî ku mirov dîzanê ku ew ne hebûnek ku ew xwediyê wan xosletan a. Her tiştê bi bûjenî ku ew li dora xwe dibînê wê weke wî bin. Ew wê, bikêmesî, bi qûsûr, û hebûnên ku ew di nava vegûharînê de

bin. Zanîna ku ew bi rêya uzwen xwe yê bihîstinê û dîtinê digirê jî wê bi heman xosletê bin. Wê demê wê çavkaniya wan rastiyan wê ne ew bûjen û ne jî wê ew mirov bin. Dervî mirov rastî hena û wê xwediyê wan xosletan bin. Wê demê ku wê weke çavkani wê wan biafirênê, bênê li holê û wê biafirênê wê û ku wan xosletên wan dide wan wê hebûnek din pêwîsta ku ew hebê. Li ser wê temenê wê, augustinus wê hebûnê wê di dîmenekê de êdî wê bi xwûdê wê pênamebikê.

Augustinus wê dema ku wê, mijare zanînê wê hilde li dest wê li ser wan sêyekên (testis) re wê, di rengekê bi aqilmeşandinê re wê, di rengekê de wê, werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê, rengê hizirkirina augustinus a epistemolojikî wê dema ku mirov wê li wê dinerê wê, di dîmenekê de wê jî ya pirr piştre ku wê descartes wê bi gotina 'ez dihizirim wê demê ez hema' re ku wê werênê ser ziman wê ew wê, bi xwe re wê, di rengekê de wê, bide hanîn li bîra mirov. Xosletekê din ê hizirkirina Augustinus wê ew bê ku ew ê wê pergalek sêyekan (testis)ê ku wê li awayên din jî wê depelênê. Minaq wê bi wê rengê mantiqê, fîzîk û rewîstê û hwd wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de di beşa pirtûka 'welatê xwûdê' a sêyemin de wê, ji wê aliyê ve wê bixwezê ku ew epistemolojîyek bizanînê wê biafirênê û wê werênê ser ziman.

Di awayekê din de jî wê, di rengê weke ' wê dema ku mirov bipirsê hebûn heya û ankû nîn a', 'ku me hebûna xwe ji xwûdê girtîya' û 'ku em rastîya zanîna xwe di wî de lêbigerihê' hwd re wê, di wê temenê de w, bi wê têngîna sêyekî wê ji aliyekê din ve wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, augustinus wê dema ku wê bahsa wê sêyekan wê bikê wê bi wê rengê wê werênê ser ziman ku 'em weke mirov pêjna hersê sêyekan di xwe de dibînin' re wê, têkiliyeka mirovî wê bi wê re w, di rengekê de wê dênê.

Augustinus wê dema ku wê werênê werênê ser ziman wê bi epistemolojikî wê bahsa hebûna rêyên derkkirina wê bikê û wê di wê temenê de wê li ser wê bisekinê. Minaq wê dema ku wê bahsa derkkirina rengan, bibihîstina dengan, hildan têtjan bi ziman û hwd wê, ew weke dervî me hena wê, bi wê rengê wê, di dîmenekê de wê pênamebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî wî xêva me wê dema ku wan derdkîkê wê wan di xwe de wê qaydbikê û wê biparêzê. Ev wê, weke aliyekê ku wê piştre wê li ser wê re wê, xwestina mirov û ankû dîtbarîya mirov a li tiştê wê bi wê re wê ji aliyekê ve wê bide dîyarkirin re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, augustinus wê bixwezê ku ew rastîya zanînê wê hinekî ji wê aliyê ve wê werênê ser ziman. Bi gotina ez dema ku bên xapandin wê

bawerîya min jî wê were xapandin´ ku ew dihênê ser ziman wê demê wê, di wê temenê de wê, bi wê li ser rewşa sehan ku ew çawa dikarin rewşê bibînîn wê bi wê re wê li wê bihizirê.

Di mijare seh û rêyên derkkiirnê û ewlehiya wan de wê, bixwezê ku ew li ser wê rengê û awa û temenê li wan bihizirê û wan hinekê fahmbikê. Di wê temenê de wê, dema ku em wê zanîna ku em bi rêya sehên xwe dikin wê çendî wê mirov karibê wê kifşbikê ku ew rast û ankû ne rast a. Yan jî wê regekê ku ew sor bê wê bi nerîna çavê me wê çawa wê, ew wê weke objeyek derkî wê, karibê were dîtin û derkkiirn wê li wê bihizirê. Wê di wê de wê, weke xwe wê sehên me wê karibin wê derkbikin wê, li ser wê re wê hinekê lêpîrsê. Di wê çerçoveyê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Augustinus wê rewşa xapandina mihtemel a bi rêya seh û derkên bi wan re wê, di wê temenê de wê, li ser temenê weke wê derkkirinê û ankû dîtinê û an jî weke wê ne derkkiirnê û ne dîtinê re wê bixwezê ku wê fahmbikê. Ev wê, weke ku mirov wê dîbînê ku wê di regekê epistemolojikî de wê weke mijarek ku wê rengê fahmkirina me wê di regekê de wê bi xwe re wê bide dîyarkirin wê li wê binerê û wê xwe bixwezê ku wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê li ser têtîna hebûnê û hebûna hebûnê ku wê bi argûmanî wê çawa wê hevgirtin û cihê bûn wê bi wê re wê bibê wê li ser wê re wê li wê bihizirê.

Augustinus wê, dema ku em li ser têtîna aqilmeşandinê re wê şibandinekê bi hizrên wî û yên hinek filosofên piştî ên weke descartes û hwd re bikê wê, dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Mînaq descartes wê dema ku wê aqilmeşandinê wê biikê wê bi gotina gihiştina zanînek baş û rast re wê werênê ser ziman. Augustinus wê li ser temenekê zanînê re wê, bi armanç gihiştina zanîna sêyekan weke gîyana pîroz, xwûdê û law û hwd re bê. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, aqilmeşandinê weke ku em weke aliyekê giringî bi hizrên wî re kifşdikin wê di wê temenê de wê, li ser temenekê wê bixwezê wê bide ronandin û wê werênê ser ziman.

Di wê dîmenê de wê, çendî ku wê ji aliyekê ve wê weke ku ew felsefeyê dikê xîsmeta teolojiyê de wê were dîtin jî lê wê dema ku em hinekê li ser wê dîmenê bi wê re kûr dibin û wê dixwezîn wê baştirin wê fahmbikin wê dibînîn ku wê di wê temenê de wê li ser têtîna rastîtiyê û realisma hebûnê a heyî re wê weke ku wê bixwezê ew di wê çerçoveyê de xwe **bigihênê** salixkirinekê û regekê fahmkirinê.

Felsefeya descartes wê di rengekê de wê bi temenekê objektîvî wê di wê temenê de wê, bi gotina 'xwûdê xwe naxapênê' û wê bi wê re wê, li ser têngîna 'ne xapandinê' re wê dema ku wê bi îdeayên matematîkê re wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman re wê, dîmenekê wê bi wê re wê bide me. Têngîna bûjenîpêarêzî a descartes wê, di aslê xwe de wê, di wê temenê de w, di rengekê de wê, xwediyê temenekê teolojikî a objektîv ku wê di rengê weke ku em berî wî di nava hizrên Augustinus de dibînin re wê rengekê fahmkirinê wê bi xwe re wê bide nîşandin. Ber vê yekê wê, li şûna wê, gotina 'metalyalismê' a ku ew wê li ser têngîna wî ya mekanîkî û bûjenîyî re ku wê were ser ziman wê di wê rengê de wê dîmenekê fahmkirinê ê îdeayî wê bi xwe re wê di awayekê de wê weke ku wê bide dîyarkirin.

Li ser wê temenê wê dema ku em rewşa aqılmeşandina augustinus li wê dihizirin wê, bi wî re wê kifşdikin ku ew têngîna felsefeya aqılmeşandinê têngîna epistemolojikî a li ser mirov ku wê bide rûnandin wê 'xwe kifşkirinê wê di mijare fahmkirinê de wê derxê li pêş. Di şewayê aqılmeşandinê ê Augustinus de wê ji hebûna xwûdê û şîroveya wê, çawa wê, bigihijê têngînek zanînê wê, di nava jîyanê de wê li wê bihizirê. Aliyên îdeayên matematîkê û mantiqê û hwd ku wê di demên serdema navîn de wê hin bi hin wê bi têngîn weke cebirê û hwd re wê derkevina li pêş wê, di aslê xwe de wê aliyekê wan ê di wê temenê de wê, bi têngîna zanîna teqez û ankû wê bi wê çawa wê bigihijê li wê û hwd ve wê girêdayî wê hebê. Di demên piştîre wê minaq descartes wê ji şîroveya xwe ya li ser xwûdê wê hema xwe bide qaviztandin li şîroveya matematîk û geometriyê. Li ser wê temenê wê, bi wan têngînên îdeayî re wê bixwezê ku ew wê bikê. Augustinus wê têngîna wî ya zanînê wê di wê temenê de wê çawa wê di awayekê de wêbi giştîya wê, çavkaniya wê re wê li wê bihizirê wê li wê bihizirê. Weki din wê di rengekê de wê ew wê jî wê di rengekê de wê, li wê bihizirê ku wê li ser zanîna dîtbar û awayê re wê, çawa wê temen û têngîna lêpirsîn û gûmankirinê wê çawa wê were fahmkirin ew wê bi lêpirsîna li ser rêyên girtinê ên sehan û hwd re wê ew wê bikê. Di wê temenê de wê, minaq reng wê bide. Wê di rengekê de wê dema ku em wê derkdikin wê ew rengê ku me derkkirî û ya ku ew di rastiyê de heyî wê çendî wê bi şibihê li hev wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê lêbipirsê. Li ser wê temenê re wê, di aslê xwe de wê bixwezê pêşî ew zanîna 'teqez' wê di rengek de wê kifşbikê. Lê di wê temenê de wê, mijare rêyên girtinê ên sehan wê çawa wê, karibê were fahmkirin wê, di wê temenê de wê, sehên me wê çendî wê weke rêyna bi ewla bin wê di

wê rengê de wê, di mejiyê Augustinus de wê, weke aliyna ku ew li ser wan bihizirê û wê fahmbikê. Ew di wê temenê de wê weke ku em ji beşa 'pirtûka wî ya 'welatê xwûdê' a sêyem wê fahmdikin ew wê, di wê rengê de wê, lêpîrsînekê wê li ser rêyên girtinê û ya ku ew hatî girtin weke zanînê û heviyekiya wan a weke ya ji wê hatigirtin weke çavkanî wê çawa bê wê bixwezê ku ew di wê temenê de wê, di wê rengê de wê li wê bihizirê û wê fahmbikê.

Augustinus wê mirov dibînê ku wê li ser awayê zanînê û di wê temenê de wê têkiliya wê ya ontolojîkî a bi ya rast û ya ku ew tefkir dikê û hwd re wê li wê bihizirê û wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bixwezê ku wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di awayekê de wê, maniyî wê mirov dibînê ku ew dema ku wê gîyane xwûdê wê şîrovebikin wê bi awayekê wê weke bi têgîna rohnîyê re wê şîrovebikin. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, dema ku wê bahsa girtina mirov li dînyayê weke girtîkirî jî wê di wê temenê de wê li ser têgîna rohnîyê re wê, werênê ser ziman. Augustinus wê, ew jî wê di wê şîroveyê de wê dema ku wê gîyane xwûdê wê şîrovebikê wê, bi gotina 'bi rohnîya ji gîyane xwûdê biriqînê re bi rohnibûnê' ku wê şîrovebikê wê ew wê bi awayekê morfolojîkî wê di wê temenê de wê, bi zanebûnbûnê jî wê di rengekê de wê, ew wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di awayekê de wê çendî ku wê weke ku em bi hizrên platonius re dibînin ku ew 'aqil û gîyanê weke 'ji yekê' derketina ku wê werênê ser ziman wê di heviyekiyekê de wê bi îdeayên xwûdayî re wê di rengekê de beremberê hev di yekitiyekiyekê de wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê platinus wê werênê ser ziman ku wê xwûdê di gîyane mirov de wê bijî. Di têgînên platon û platinus a ku ew di dînya îdeayan de wê, çerçoveya îdeayan wê bi bîaqil pêşketinê û bilind re wê, werênina ser ziman. Di awayekê de wê, bilindbûna mirov li wê asta bilind a xwûdayî ku wê bi aqilê xwe wê karibê bikê wê li gorî wê têgîna wan wê bi derfet bê. Bîaqil bilind wê, di wê temenê de wê weke aliyekê giring a ku ew bi wê dihizirin bê. Di nava têkiliya rohnîyê û dîtîna de wê, di temenekê fîzîkî de wê, were dîtîna ku wê têkiliyek fahmkirinê wê bi hizirên manîyan re wê hebê. Lê di wê temenê de wê, berî manî di nava hizrên Zerdeşt û heta ku wê ya mitrayîyan de wê, têkiliya uzwên me yên weke çav ên bi dîtîna ku wê çawa ku wê rohnî hebê wê bibînê û wê di wê temenê de wê xwediyê rewşek li hev hûnayî bin wê bi wê re wê li wê bê hizirkirin. Ev rengê hizirkiirinê wê bi hizrên platon û platonius re jî wê di rengekê de wê têkiliya dîtîna bi fîzîkî û ya hebûna rohnîyê wê li ser wê temenê wê bê

gihandin li şîroveyekê. Li gorî mani wê hebûnên bi aqilî wê weke hebûnên bi rastteqîn bin û wê, di wê temenê de wê, werê fahmkirin. Em dibînin ku wê di nava hizrên Augustinus de jî wê ew têngîna hebûnên bi aqil wê hebûnên bi rastteqînin wê weke pêjnek bi hizirkirina wî re jî wê di renekê de wê were ser ziman bê.

Li ser wê rewşa rohnîyê wê weke ku wê, di nava hizrên maniyan de wê were ser ziman û wê bi wê were bawerkirin ji rojê gihiştina li dînyê qatkên rohnîyê bin. Di wê temenê de wê şibandîna Augustinus a li ser qatkên rohnîyê re wê, di wê temenê de wê, bi têngîna mani a qatkên rohnîyê û ya platon a weke gîyan û təkiliya wê ya bi hizir û piştî wî platinus ku wê bi rohnîyê re wê şîrovebikê re wê, di renekê de wê, bixwezê bi wê çerçoveyek fahmkirinê biafirênê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê dema ku wê bahsa gîyane îsa bikê wê li ser wê şibandîna qatkên rohnîyê re wê di renekê de wê bahsa wê bikê û wê di dîmenekê weke bi teoriya 'mirovê pêşî' ê ku ew li dînyayê hatiya dilgirtin weke ji rohnîyê û hwd re wê, di renekê de wê şibandîna wê bikê. Lê wê şîroveyên ku ew di wê temenê de wê bikê wê, təkiliya bi mirov û rohnîyê û ankû rastteqîniyê re wê were danîn li ser wê temenê re wê di renekê de wê bixwezê ku ew dênê. Çawa ku rohni nebê mirov wê nebînê wê, di wê temenê de wê rohnîyê wê weke çavkaniya jîyanê wê di wê temenê de wê, di nava maniyan de wê were pênasekirin. Rohni wê di wê temenê de wê weke rêya gihiştina li rastteqîniyê û hwd re bi wê təkilidanîne û hwd re wê, werênê ser ziman. Augustinus wê li ser wê rewşê re wê şibandînek di wê temenê de wê bikê weke bi rengê' ku rohni nebê wê çawa wê çav bûjenê û hebûnên hena wê nebînê ku xwûdê nebê wê rastteqîniyê wê nebînê û negihijê li wê' re wê, di renekê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê, dema ku em têngîna xwûdê a augustinus wê li wê dinerê wê di awayekê hevgerî (sentezî) de wê, mirov dikarê li ser temenekê ku wê di dewama platon de wê bi hizrên platonvanên nû û maniyîyan û hwd re wê di awayekê de wê, bi hizrên wî re wê, were dîtin. Lê di wê temenê de wê, di awayekê de wê teoriya mani a rohnîyê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, derkeve li pêş. Di rewşa felsefeyê a dema platinus û augustinus de wê tiştek wê were dîtin ku em di çerçoveya felsefeyê de wê werênina ser ziman. Ew jî wê ew bê ku wê di demên felsefeya kevnera de wê têngîna negûharîne a bi aqilê teqez û ya gûharîner a bi aqilê dîtbar û hwd re wê, di awayekê de wê ji hev cihê wê zelalbûnek ontolojikî a di fahmkirina wan de wê bibê û wê li ser wê

temenê de wê, ew wê bibê û wê li ser wê re wê çawa wê ew wê bi têtikiliyên nava xwe û nava wan de wê bi wan re wê were hanîn li ser ziman wê bi wê re wê were dîtîn.

Hizra platonvanên nû wê, di rengekê de wê weke şewayekê hizirkirinê ê weke yê weke ya demek bûhûrîner a ji dema platon li dema derketina isewitîyê û ankû xiristiyanîyetê wê bi xwe re wê biafirênê. Di wê rengê de wê şîroveyanê gîyanê, xwûdê, têtikiliya gîyan û aqil û hwd ku wê lê bipirsîn û di rengekê de wê di wê temenê de şîroveyanê wan ên ku ew li ser wê têtîna yekitîyê bi kosmolojîkî û hwd dikin wê, temenê wê biafirênê. Di têtîna platonvanên nû de wê, gîyan û hizir wê di rengekê de wê bibê. Piştî jî wê bi derhanîna ji wê a li holê têtîna 'gîyane pîroz' û hwd ku wê di temenê têtîna teslis'ê a xiristiyanîyetî de wê temenê hizirkirinê wê biafirênê êdî wê weke ya teqez a sedema afirîna gerdûnê ku wê di temenê wê de wê were bi cihkirin re êdî wê were hanîn li ser ziman.

Şîroveya xwûdayî a sermedî, nevegûhar û teqez ku wê bi wê re wê were hanîn li ser ziman wê di wê rengê de wê temenê rengê şîroveya bi gotina xwûdê wê biafirênê. Di awayekê de wê, di demên felsefeya girêkê a destpêkê de weke ku wê bi parmenides û hwd re wê were ser ziman wê di rengekê de wê temenê rengên hizirkirinên bi wê rengê wê biafirênê. Piştî jî wê, di dewama wê de wê filosofên din jî wê werin û wê, ew wê têtîna têtîza navendî a destpêkê û hwd wê, şîrovebikin. Minaq haraklit wê di rengekê ku mirov dikarê di wê temenê de wê fahmbîkê wê têtîna xwe ya 'logosê' wê werênê ser ziman.

Di mijare hebûna xwûdê de wê, weke ku em dibînin di nava hizrên platonvanên nû de jî û wê, di nava hizrên augustinus de jî wê, li ser têtîna 'sedemê' re wê di rengekê de wê were lê hizirkirin. Hebûna xwûdê wê weke hebûna bêsedem û hebûna gerdûnê weke hebûnek pîrhebûnî a bi sedem wê, di wê temenê de wê, bi wê ahenge hizirkirinê re wê li wê were lê hizirkirin û wê were hanîn li ser ziman. Wê dema ku em li ser têtîna platon û heta platonvanên nû ku em di nava wan de wê weke nûqtetek cihê a li wê hizirkirinê wê kifşbikin û wê werênina ser ziman wê disa wê li ser nûqtîya îdeayan re bê. Di nava hizrên platon de wê, idea wê weke nevegûhar û li rex wê dûnya ku ew di afirê û ew di awayekê de wê hertimî wê di pêvajoya vegûharinê de ku wê beremberê wê werênê wê, têtîna 'xwezayê bêsedem û ya 'hebûnên bi afirîn ên bi sedem' re wê, di ahengekê de wê bi wê re wê xwe bigihênina rengekê hizirkirinê.

Ev hizra platonvanên nû wê, ji demên platon û heta demên platonvanên nû û augustinus jî wê di rengekê de wê, bê sedema hizirkirinek lêpîrsîner. Minaq wê, xwûdayekê bêsedem, teqez û nebivegûhar wê ber çi wê gerdûnek bi vegûhar, dîtbar û hwd wê biafirênê wê li ser wê were lê hizirkirin. Yan jî wê di wê temenê de wê rastiyê bi rastteqîniya wê çawa wê di nava van herdû nûqtayan de wê were fahmkirin wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirin. Augustinus jî wê weke ku mirov wê dibînê ev nûqte wê bale wî jî wê bikişênê. Di wê temenê de wê, di hizirkirinên xwe de wê, bixwezê wê nûqteyê wê bi temen bikê û wê bi fahmkirina xwe wê werênê ser ziman. Di aslê xwe de wê ev nûqte wê weke nûqteyek ku wê bi wê li ser rewşa bûyin û sedema hebûna bûyina gerdûnê ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin re wê, di wê temenê de wê bi wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê mijare gerdûnê wê bi hebûna xwûdê re wê weke bi cewherî wê xwediyê heman xosletan û awayê bê wê, di rengekê de wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê,, di awayekê de wê weke 'berhemek xwûdê ku wî afirandî' wê dema ku wê were şîrovekirin wê li ser wê temenê wê bi wê re wê, li wê were lê hizirkirin. Di mijare fahmkirina gerdûnê de wê, di demên serdema navîn de wê li ser wê temenê wê, bi zêdeyî wê şîroveyên cihê wê pêşkevin. Şîroveyên ku wê pêşkevin jî wê di wê temenê de wê têkiliya gerdûn û xwûdê di mijare afirandinê de wê çawa wê were fahmkirin wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Spinoza wê, dema ku wê mijare gerdûnê wê werênê ser ziman wê weke xwûdê bixwe wê di rengekê de wê şîrovebikê. Di wê temenê de wê, di şîroveyek ku wê weke ku wê piştî wê gelek zane û hizirvan wê şîrovebikin wê bi temenekê xwezayî wê, di wê nûqteyê de wê bikê.

Di wê temenê de wê, dema ku em şîroveyên li ser gerdûnê û têkiliya wê ya bi xwûdê re wê li wê bihizirê wê dikarê wê di bin çend serekan de wê werênê ser ziman. Ya pêşî ku wê xwûdê wê weke hebûnek û gerdûnê cihê wê weke hebûnekê wê şîrovebikê bê. Ya duyem ku wê weke bi aqil, zanetiyê, başiyê û hwd re wê, şîrovebikê. Aliyê din ê sêyem jî wê bi demê re wê, weke ku wê mirov bi xiristiyaniyetê re wê dikarê di rengekê de wê kifşbikê wê bi têngîna wîne, hêskirinê û hwd re ku wê bi têngî û gotinên darazî û hwd re wê, di temenekê şubjeyî de wê şîrovebikê re wê werê dîtin û ser ziman. Lê di wê temenê de wê, di mijare xiristiyaniyetê de wê, dema ku wê şîrovebikê wê çendî ku wê bahsa wîne wê were kirin wê di wê temenê de wê têngînek wîne ku mirov wê pêwîsta wê ji hinek aliyên ve wê pênaseibkê, şîrovebikê û wê bi salixkirinên wê re wê

werênê ser ziman re wê xwe di rengekê de wê, dikarê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Di dema ku mirov bahsa têtîna wîna bikê wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke ku mirov dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare wîna û serbestiyê wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku wê bi hevdu re wê karibê wê were şîrovekirin bê. Di wê temenê de wê, di şîroveya wîna de jî wê dikarê wê di xwe de wê bi hinek awa û şîroveyna cihê wê fahmbikê. Di şîroveyek tundrew de wê, bê gotin ku wê wînek ku ew hemû tiştê dide dîyarkirin û mirov nikarê bi xwe re bahse wê wîna bikê wê hebê. Lê li aliyekê din jî wê hizirkirinên weke ku mirov di jîyanê de wê weke zindiyekê bi aqil bûya xwediyê wîna xwe bi xwe bê wê bi mirov re wê li ser temeneê serbestiyek bi mirovî re wê werênê ser ziman. Di nava jîyanê de ku wê mirov wê çî bikê wê ew wê, mirov wê kifşbiikê û wê di wê temenê de wê, xwediyê wê wîna xwe ya dîyarkirinê bê. Lê wê dema ku wê çî bikê wê piştîre wê encamên wê bibin û wê berpirsîyarîyên wê li ser milê mirovê bi hiş bê.

Di wê temenê de wê ev wê, weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê bihizirê ku wê, mirov wê weke bi têtîna azadiyê re wê salixkirina wê di aslê xwe de wê, weke aliyekê wê yê ku wê, di wê temenê de wê bi têtînek felsefeyî wê were lê pirsîn bê. Di felsefeyê de wê, vajî têtîna rengên baweriyên ku ew bi wê bawer dikin ku wê ser mirov wê wînek dîyarker wê hebê wê, ew wê tenê wê bi mirov re wê bi sînor wê were dîtîna û wê, di wê rengê de wê bahsa ti wînan ser mirov re ku wê ew wê, bi baxt û pêwîstîna û hwd re wê bide dîyarkirin wê nebê.

Li vir wê têtîna zanîna û xwûdê wê ji aliyekê ve wê weke ku mirov wê dibîna wê derkeve li pêş. Xwûdê wê, li gorî Augustinus wê ser aqil re bê. Lê wê, weke wînek azad bê. Di dewama wê de wê weke platonvanên nû wê werênina ser ziman wê gerdûn wê bi awayekî pêwîstîna a li wê hoyand wê hebê û wê, were li holê. Li vir li ser asta jor wê hebûnê bi têtîna serbestiyê wê werênê ser ziman. Li vir wê, nêzîkatîya augustinus wê hinek cihêbûnekê wê di mijare wîna de wê bide dîyarkirin. Ew dema ku wê, hebûna mirovan wê weke biriqîna ji xwûdê wê werênê ser ziman wê hebûna wîna wî jî wê di mirov de wê di rengekê de wê weke ku wê xwe bide biriqandin. Li ser wê temneê bûna xwediyê wîna azad a mirov wê hinekî wê bi temenê wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê dema ku wê bahsa gerdûnê û hebûna wê ya fîzîkî û bûjenî wê bikê wê bi têtînek vegûhar wê bahsa wê bikê. Her tiştê ku ew hatî afirandin û heya wê, di wê temenê de wê, xwediyê pêvajoyek vegûhar di

xwe de û bi dora xwe re bê. Di wê temenê de wê têtîna afirandinê ku ew dihênê ser ziman wê bi aqil ve girêdayî wê werênê ser ziman. Minaq bi gotina ku ew weke xirabî xwûdê dikê û dibêjê 'ku te aqil ne afirandiba wê hûner wê çawa hebûba' re wê werênê ser ziman. Huner wê hinekî wê weke gotinek komplika a aqilî wê xwe bide dîyarkiirin. Di çerçoveya wê de wê hemû pêjn, fêrs, darêjk û hwd ku ew bi bûjenî û fîzîkî li ser awayê re wê bi şubjeyî û hwd re wê bibê û wê bi hiş bibê û hwd re wê, di wê temenê de wê bi wê re wê were hanîn li ser ziman. Di wê temenê de wê hûner wê di temen û awayê afirandinê ê bi heyînê de wê li wê were lêgerîn. Di aslê xwe de wê li vê nûqteyê wê mijare afirandina gerdûnê wê weke aliyekê din bê ku wê Augustinus wê li wê bihizirê. Wê di wê temenê de wê, li ser renekê ku ew li wê dihizirê wê, weke ku wê bi xwûdê re wê şîrovebikê wê werênê ser ziman. Bi rengê weke 'berî xwûdê ne hebûn û dem wê nebê' re wê, di wê temenê de wê di têtînek ku wê xwûdê wê dênina li pêşîya wê û dervî têtîna demê re wê di renekê de wê were hanîn li ser ziman. Ji vir Augustinus wê weke ku wê bixwezê herê û bi gihiştê wê têtîna 'rêgeza pêşî' û ankû 'destpêka pêşî' û hwd.

Di awayekê de wê, rêgez û têtîna xwûdê wê, weke bi têtînek teqez a ne vegûhar re wê werê hanîn li ser ziman. Wê di wê rengê de wê, di xatekê de wê werê hanîn li ser ziman. Lê her tiştî ku ew li gorî wê were afirandin wê weke tabîî rêgezêk gûharênê bê wê hanîn li ser ziman.

Li ser wê temenê wê dema ku wê bahsa zanîna xwûdê wê bikê wê, bi têtîna 'ew demê jî bi zanînek dervî demê dizanê. Her tiştê di nava nevegûheriyekê dibînê. Hemû tiştên ku ew hena wê ji wê têtîna teqez a sermedî wê, neravin. Tiştên ku ew hê nebûna, yên bûna û yên bûna û derbasbûna wê, ew jî ji wê neravin.'

Di nava zanîna augustinus de wê, tiştêkê din jî wê bale mirov wê bikişênê. Ew jî wê ew bê ku ew weke ku maniyî zanînê wê weke hikmetê dibînin ew jî wê, wusa dihênê ser ziman û wê, her tişt weke çavkaniya ew ew zanîn û hikmeta wê bê' wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê bi gotina 'di gerdûnê hemû pîvan, darêjk û sazûman ji wê dibin' re wê werênê ser ziman. Wê li gorî wê xwûdê wê hemû tiştê wê bi wê zanînê wê biafirênê. Ti tişt wê ne dervî wê zanînê bê. Di wê temenê de wê têtînek zanînî ku wê bi wê re wê weke cewher ku wê weke çavkaniya bûyinê wê ser ziman wê di wê temenê de wê were şîrovekirin û wê were hanîn li ser ziman.

Di dewama wê de wê, dema ku wê bahsa têtîna afirandina gerdûnê wê were kirin wê bi têtîna 'hemû tişt di çerçoveya plansaziyek xwûdayî de

wê bê hanîn li ser ziman. Li gorî wê hemû tişt wê bi plan bikê û wê piştre wê bê afirandin. Li ser wê temenê wê, têgîna 'sedema pêşî', 'sedema aktiv', 'sedema astî' û hwd re wê werênê ser ziman. Li ser destpêka gerdûnê û afirandina wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare gerdûnê wê, di destpêkê de wê çawa wê hebê wê, li ser wê were lê hizirkirin. Di nava felsefeya kevnera a mesopotamikî û ankû kurdistanî de wê weke ku em dibînin wê berî her tiştê wê bi 'rewşek bêtevger' ku wê hebê re wê werênê ser ziman. Ev têgîn wê di nava hizrên aristo de jî wê di rengekê de wê weke ku mirov wê dibînin wê di wê temenê û rengê de wê were ser ziman.

Li gorî Augustinus wê di ti kirinê de wê armanc wê weke nebê. Ber ku wê xwûdê wê ji xwe wê di destpêkê de wê, bi armançekê wê bikê. Li gorî wî xwûdê her tişt bi başî û dilmazinayiya xwe û ankû comertiya xwe çêkiriya. Li ser wê temenê wê her tişt wê bi hev re wê di nava ahengekê, levkirinekê û pîvanekê de wê hebê.'

Di nava maniyana, zerdeştî û mitrayîyan de wê têgîna gerdûnê û afirandina wê weke ku wê di xate yazdaniyê de wê were ser ziman wê li ser awayekê ku wê pêşî wê ard û azman wê, were afirandin. Piştre wê aqil wê weke hikmetê wê biafirê û wê bi wê re wê, awa û reng û sazûman wê li her tiştê wê bê dayîn. Di wê temenê de wê, dema ku mirov di dewama wê de dihizirê wê dibênê ku wê, ev rengê hizirkirinê wê di rengekê de wê, bi têgîna gerdûnê û afirandina wê de wê, di nava hizrên musa û piştre wê, heta dema xiristiyanîyê wê, di rengekê de wê li dora wê were lê hizirkirin. Di wê nûqteyê de wê, gotinên weke 'gerdûn ji xwe hebûya' ku wê di nava kurdan de wê li sr wê temenê wê werîna ser ziman wê, di rengekê de wê, di awayekê de wê, weke aliyekê wê ku ew di derbarê afirandina gerdûnê de wê weke karibê bibê temenê têgînek gerdûnî ku ew weke ji xwe hebûya bê. Lê li ser wê ji xwe hebûnê re wê, di awayekê de wê, piştre wê, rewş wê biafirin. Dem wê bibê. Di wê de wê afirandinên tiştan wê bibin. Wê di dewama wê de wê êdî wê ew pêşketin û afirandin wê, xwe di dema dema gerdûnê de wê bi berdewamî wê bide domandin. Çendî ku wê hizrek xwûdayî wê wê hebê jî lê wê bi zêdeyî wê li ser wê temenê afirandina gerdûnê de wê, bi zêdeyî wê bi wê rengê wê newê dîtîna ku ew wê kirpendina wê were zêde kirin. Di dewama wê de wê, dikarê wê werênê ser ziman ku wê li ser bûyîna gerdûnê wê di nava hizrên augustinus de wê weke ku wê were dîtîna wê, di awayekê de wê weke ku wê mirov di nava hizrên maniyana de dibînin weke 'rêgezên sedemî' re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman. Li ser

wê temenê wê, di destpêkê de wê, çawa wê rewşek wê hebê wê, di wê temenê de wê, bi girêdanek kosmolojikî re wê were hanîn li ser ziman. Têgîna 'nêr' û 'mê'yê' a bi gerdûnê re wê bi hev re wê di nava kombinyasyonê de wê li wê were lê hizirkirin wê di nava mitrayî û zerdeştîyê de wê, di rengekê de wê were dîtin ku wê li wê were lê hizirkirin û maniyê wê, di awayekê de wê, bi rengê şibandina toxm û ankû şitlekê ku ew hê pêşî weke nûqtetek piçûk a û di navenga zikê dayikê de ku wê zarok wê çawa wê bibê û mazin bê wê, bi şibandina wê re wê were hanîn li ser ziman wê di wê rengê de wê, şewayekê hanîna li ser ziman a bi destpêkî wê were dîtin.

Di aslê xwe de wê ev rewş wê di nava felsefeya girêkê de jî wê di rengekê de wê were dîtin ku wê bê temenekê hizirkirin. Anaxsimondros wê bi têgîna epeironê re werênê ser ziman. Dema ku wê anaxsigoras wê kirpêndina li her çar elemenên weke av, ax, agir û hewayê wê bikê wê, bixwezê bi rengekê rêgezî ê bi wê rengê wê werênê ser ziman. Di têgîna sedem û tevger û ankû hebûna pêşî a temenî de wê, heta demokrit û têgîna wî ya 'atomê' wê karibê ev rengê hizirkirinê li ser temenekê bi felsefeya xwezayê were birin. Maniyên heta ku wê, di rengekê de wê, weke ku wê mitrayî wê bikin wê balê bikişênina ser avzênê mirov û ankû sperme mirov. Wê di wê temenê de wê bi wê re wê, ew wê têgîna wê avzênê wê werênina ser ziman. Stoayiyê wê dema ku wê li wê bihizirin ew wê têgîna nêr û mê'yî wê li berçav wê bigirin û wê têgîna 'biçalakbûnê' û ya 'bêçalakbûnê' wê, ji hev cihê bikin û wê bi wê re wê, bixwezî ku ew şîroveya xwe ya gerdûnî a destpêkê bi wê re wê werênina ser ziman û wê, bidina fahmkirin. Aristo wê li ser têgîna bûjenê û darêjka wê re ku ew dihizirê ew wê rewşê bi têgîna hundurê bûjenê û derveyîya bûjenê û hwd re wê, bi têgînek temenî wê şîrovebikê û wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. Stoayî ku wê têgînek wê weke ku wê piştre wê awayekê wê bi platonvanên nû re jî wê were dîtin wê, di bûjenê de wê gîyane ku ew dixwezî bi lêgerîna xwe wê kifşbikin ew wê weke çavkaniya gerdûnê û bûyinê wê dixwezî wê şîrovebikin û wê werênina ser ziman. Ev têgîna toxmê û ankû avzênê pêşî ku wê bi wê re wê were lê hizirkirina wê di nava felsefeya hundurî de jî wê bi têgîna shakta û hwd re jî wê were dîtin. Di wê temenê de wê têkiliya mê'yî û nêrî wê di wê temenê de wê, bi wê teori û têgîna toxmê a pêşî re wê bixwezê ku ew wê werênina ser ziman.

Li vir wê weke aliyekê din ku wê eew hebûna ku ew pêşî wê weke şaneyekê bê û wê piştre wê mazin û li xwe zêde bibê û wê heta wê weke

zindiyekê mazin wê lê were wê temen û çavkaniya wê çi bê wê hertimî wê balê mirov wê bikişênê û wê li ser wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, di rengê de wê bi wê re wê, di awayekê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di wê temenê de wê, hizra tişt weke xwe namênê wê, di nava felsefeyên yazdanî ên weke mitrayî, zerdeşt û maniyî de wê, di rengê de wê weke ku mirov wê dibînê û hertimî wê weke aliyekê ku wê bê mijare lê hizirkirinê. Di wê temenê de wê li wê were lê hizirkirin. Li ser wê temenê wê dema ku wê li ser temenê têngîna 'nous'ê ku wê ji platon û heta platinus wê ew hizirkirina li ser wê avzene destpêkê wê were lê hizirkirin û ankû toxmê pêşî wê were lê hizirkirin wê bi wê re wê bê xwestin ku ew were fahmkirin û were ser ziman.

Li vir mirov aliyekê din wê dibînê ku wê di nava felsefeyên demên kevnera û piştê di serdema navîn de ku wê pêşkeve wê têngîna bûjenî wê di her awayê de wê, derkeve li pêş. Lê wê di wê hundurê wê, bûjenê de wê weke ku wê aristo wê li cewherekê wê li wê bihizirê wê ew jî wê were lê hizirkirin û wê, di wê de wê, ew toxma pêşî wê di wê temenê de wê were lê hizirkirin. Wê bê xwestin ku ew di wê temenê de ew wê were fahmkirin. Mijare bûjenê û cewherê wê, di wê temenê de wê weke hebûnek ku wê di wê çerçoveyê de wê li wê were lê hizirkirin. Di hebûnê de li gîyanê lêgerîn wê, di wê temenê de wê were lê hizirkirin. Maniyî wê li ser wê temenê wê xwediyê têngînek bûjenî a tekûz bin lê wê di wê de wê, li cewherê ku ew ji wê diafirê û ankû weke çavkaniya wê afirinê weke xwe bixwe jî bê wê, di wê temenê de wê li wê bihizirin. Wê di wê temenê de wê, dema ku ew li cewherê dihizirin wê weke li yên zindiyî dihizirin û bi nirx û pîroziyekê wê bi heman rengê li yên ne zindî jî wê bihizirin. Di wê temenê de wê ew wê, di wê temenê de wê bibine xwediyê felsefeyek ku ew bi wê weke çavkaniya jiyanê wê dibînin wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirin. Li ser wê temenê û têngîna toxmê a pêşî û ku weke çavkaniya hebûnê ya wê, li sedema bûyin û hebûnê wê, di wê temenê de wê di zikhev de wê li wê bihizirin. Di wê temenê de wê, ji mani û heta ku wê were augustinus wê, dema ku wê di tiştên ku ew hena wê di wan de lêgerîna wê hêze nepenî û ankû wê weke aliyekî bi têngînek 'mistîkî' ku wê li wê were lê hizirkirin wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Li ser wê temenê wê di awayekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê, li ser temenê têngîna toxmê pêşî re wê, bi têngînek zanînî a xwûdayî wê di wê de wê weke cewher wê li wê were lêgerîn û ankû lê hizirkirin. Ya ku wê

bi wê re wê temenê rêgeza pêşî, destpêka pêşî û hwd wê di wê de wê bê hanîn li ser ziman jî wê, di awayekê de wê ji wê temenê bibê.

Di nava hizrên Augustinus de wê dema ku mirov bi berdewamî wê li wê dihizirê wê, dibînê ku wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê giring wê têngîna weke çavkaniya 'hertiştê' di rengê de wê, werênê ser ziman. Wê weke ku em ji pirtûka wî ya 'welatê xwûdê' dixwênin jî wê weke temenê wê afirandinê wê weke ku wê maniyî wê bikin wê li ser qatkên rohnîyê û çavkaniya wê ya mazin a rojê û hwd re wê bi temen bikê(welat xwûdê, VII.30). Di dewama wê de wê bi gotina 'hemû rohnîyên bûjenî û ya herî zêde a herî bi rohnî rojê' ku wê hêzê bide re wê werênê ser ziman. Di wê wê çerçoveyê de wê li ser hebûnê berdewamiyê û bo jîyankirinê fêrbûna ji nava xwezayê û hwd wê, li ser wê bisekinê. Li jor ku me bahsa têngîna toxmê kir wê, weke ku em di wê temenê de di têngîna augustinus de dibînin ku ew çendî bi xwûdê ve wê weke ku wê girêbide jî lê wê ji aliyekê din ve wê bi temenê rohnîyê ku ew diafirê re wê, werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê bahsa hebûnê şînayî û ankû nebetî ên bi şînbûnê ku ew dibin wê bikê û wê li ser wê re wê, di rengê de wê, bi wê heman çavkaniyê ku wê bi morfolojîya gotina xwûdê re wê werênê ser ziman re wê, salixbikê. Minaq wê dema ku wê bahsa fêkiyê wê bikê wê sedema wê ne kesê diçênê û ne jî ardê wê bi serê xwe wê li ser wê têngîna wê bibînê. Wê bi wê re wê bi heman çavkaniya rohnîyê û ankû weke qatkên rohnîyê ku ew wê bi wê re wê berhevbin û wê biafirênin re wê werênina ser ziman. Têngîna teoriya qatka rohnîyê a mani wê, di wê temenê de wê, weke têngînek ku ew bi wê dikarê wê di rengê têngîna atoma demokrit û hwd de jî wê dîmenekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Wê li ser wê temenê wê ew wê bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê ev têngîan maniyî a rohnîyê wê weke çavkaniya hemû tiştê ku ew di jîyanê de heya wê bi wê re wê, di rengê de wê weke ku mirov wê dibînê wê werê ser ziman. Di dewama wê de wê dema ku mirov li hizrên augustinus dînerê wê, di awayekê de wê werê dîtin ku ew wê, di wê rengê de wê çavkaniya bûyinê wê, bi wê temenê rohnîyê re wê bi têngînek xwûdayî wê pênasibikê û wê werênê ser ziman. Li vir gotina 'xwûdê' a augustinus ku ew bi morfolojîkî û wateyî wê salixdikê û têngînen ku ew di temenê wê de wê bi temen bikê û wê werênê ser ziman wê, dema ku em li wan dihizirin wê dibînin ku ew wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Maniyan bi wê çavkaniya bûjeniyî a rohnîyî re ew salixdikir û dihanî ser ziman. Bi wê li

ser tégîna rohniyê re wê, xwediyê temenekê bûjenî ku ew bi wê dihizirin bin.

Augustinus wê li ser wê temenê wê hemû hebûnan wê li ser temen û awayekê sazûmanî wê bixwezê ku wan bi jîyane wan re fahmbikê. Di dewama wê de wê ji aliyekê din ve jî wê, dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê hemû tiştê ku ew di nava xwezayê de dibê wê, ji aliyekê ve jî wê bi awayekê din jî ku wê bi temenê ku ew 'weke xwûdê wan weke amûrna bi wê jîyan ku ew xwe di zikhev de sûdbigirê bidomê' re wê pênamebikê û wê werênê ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê, bi rengekê funksiyonali wê rengekê hizirkirinê wê di çerçoveya wê tégîna xwe de wê weke ku wê bi wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Augustinus wê ew wê, dema ku wê werênê ser ziman wê, hemû tiştê wê bi tégînek asayî wê di rengekê de wê weke ku mirov wê dibînê wê werênê ser ziman. Minaq wê di nava xiristiyaniyetê wê weke bawerîyên ku wê berê wê hebin û wê piştî wê werin wê, tégîna bêhîtan wê di wan de wê zêde wê hebê. Li gorî Augustinus bêhit wê qatek ji wê xwezaya ku mirov wê di nava wê de dijî bê. Wekî din wê dema ku ew ew wê salixbikê wê bi gotina 'xwûdê gerdûn ji nebûnê afirand, ardûazman çêkir, hawa, av û ba afirand, ma wê ji van bêhtir wê ti bêhît wê hebin' re wê werênê ser ziman. Li gorî wî di aslê xwe de wê her tiştê ku wê di nava xwezayê de wê bibê û wê, di nava jîyanê de wê rûbide wê bêhît bê. Minaq wê, di nava baweriyên berê ên weke cihûtiyê de wê gotinên weke 'musa bahr ji hev dirand' û di nava wê de çû re wê, di wê temenê de wê were ser ziman. Wekî din gotinên weke vejina miriyan, gîyan, bihûst, û hwd di wê temenê de wê, karibê fahmbikê û werênê ser ziman. Li gorî Augustinus wê, hemû tiştên ku em weke bêhit dihênina ser ziman wê li gorî xwezayê bin. Lê wê dema ku em bi aqil û zanînê wê beremberê xwezayê dihênina ser ziman wê weke bi wê re wê di nava nakokiyê de bibê. Wê sedema wê jî wê, fêrbûn û alimandinên me yên ku em li wê bûna bin. Di dewama wê de wê tiştêkê nû ku mirov raatî wê were û mirov wê dibînê wê ew jî wê, di rengeê de wê li ser bal û heya me re wê, bi heman rengê wê, li mirov wê weke bêhîtekê wê bide dîyarkirin.

Wê dema ku em em bahsa fêrbûn û alimandinê bikin wê demê em dikarin di dewama wê de bahsa tégîna Augustinus a mirovî ku ew bi wê çawa li mirov dihizirê bê. Li gorî wî mirov wê, weke zindiyekê ku wê, bîaqil û fahmdikê. Xwedî jîyan û zindiya. Di temenekê çînîkirna li ser hebûnê re de wê, di wê temenê de wê bi hebûnên bi zîndî û yên bêzîndî wê di wê temenê de wê bikê. Wê hebûnên bi zîndî wê heywanan wê bi

wê re wê werênê ser ziman. Ew wê li gorî wî xwedî jîyan bin. Wê mirov jî zindî bê, wê xwedî aqil bê, fahmbikê. Augustinus wê dema ku wê li ser mirov wê bihizirê wê li ser hebûna mirov a kirdeyî re wê bi aliyên weke bêrî, xwestek, hêskirin, dilxweşbûn, şabûn, hazgirtin û di dewama wê de wê gelek aliyên din ên bi hêstî û hêstîyarî ku wê karibin werina fahmkirin wê di wê temenê de wê li wan wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Dema ku wê mirov wê şîrovebikê wê di beşa pirtûka 'welatê xwûdê' a duyem de wê, bahsa mirov ku ew bi demê re wê pêşkeve û wê bigihijê wê xwêşîya nemir. Wê di dewama wê de wê, bi wê ji wê têngîna wî dikarê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman ku wê, çendî ku wê bi demê re wê pêşde wê herê wê pêşkeve. Di wê temenê de wê, ji wê têngîna augustinus wê du têngînên mirovî wê karibin ew werina fahmkirin. Yek wê ya mirovê ku ew di dema xwe de û bi temenê xwe di nava demek weke ya dema bûyinê û heta mirina xwe ku wê ew wê bi wê bijî bê. Ya din a duyem jî wê, di wê temenê de wê, di temenekê tînî de wê, weke bi demê re wê weke ku wê di temenekê nemir de wê xwe bide domandin û wê pêşkeve wê werênê ser ziman. Li ser wê aliyê duyem re wê, di w rengê de wê bi wê re wê, di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê, mirov wê, di wê rengê de wê, ew weke ser wê mirovê bi temen dijî re wê bi demê re wê di dîmenekê din de wê weke ku wê bijî.

Di wê temenê de wê têngîna mirovî a dudîmenîyî ku mirov li wê dihizirê wê, di wê rengê de wê bi demê re wê, mirov wê pêşkeve wê weke têngînek razber ku ew ne tenê li ser mirovekê re dihênê ser ziman lê ser xatek jîyanî a demdirêj a mirovî re ku wê werênê ser ziman bê. Li gorî augustinus wê mirov wê weke hebûnek bi kêmesî bê. Lê wê karibê were temem kirin. Di wê pêvajoya bi demê a jîyanê re de jî wê ev wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê bibê.

Ew dema ku wê bahsa îsa wê bikê wê weke navbeynkar wê werênê ser ziman û wê weke ku ew di 'welatê xwûdê' de wê werênê ser ziman ku wê ew navbeynkar wê ji herdû aliyan wê di xwe de wê berhev bikê û wê, nêzî herdû aliyan bê. Di nava xwûdê mirov de wê ji herdû aliyan ku wê bi xoslet bê wê xosletên mirovî û li rex wan wê yên xwûdayî wê di xwe de wê bihawênê wê bi wê re wê, salixbikê û wê werênê ser ziman.

Dema ku mirov li navaroka 'welatê xwûdê' dinerê wê mirov dibînê ku wê dîmenekê derûnîyî ê li xwe mikurhatinê û ankû di awayekê din de wê li ser têngîna gîyanê a mirovî û kirinên mirovî û hwd re wê, bi wê re wê werênê ser ziman. Aliyên weke 'xwestekê, bêrî, dilxweşîyê, başî, hazgirtinê, û hwd weke van gelek aliyên hêstî û hêstîyarî wê, di

dîmenekê de wê weke aliyna têgînî ên ku em dikarin di wê temenê de jî di dîmenekê din de şîrovebikin wê bi wê re wê karibê bi rehetî were dîtin û fahmkirin.

Di dîmenekê de wê dema ku wê nerîna xwe wê li xwe bide çêkirin wê di wê de wê çî bibînê û wê di nava wan de wê çî bi başî û çî ne bi başî wê werina dîtin wê li wan wê bihizirê. Di wê temenê de wê, weke nerînek ne tenê li hundurê xwe wê bi wê rengê wê bi wê ew wê bikê. Di dewama wê de wê, ji derve wê çawa wê were dîtin wê bixwezê ku ew li ser wê dîtbariyê bigihijê têgîn, hiş û zanînê di nava jîyanê de.

Di wê temenê de wê di şîroveyên wî yên li ser xwe de wê, çerçoveyek pirrdîmenî a bi wê fahmkiirnê ku maniyên pêşxistiya û weke ku wê bi seansên li xwe mikurhatinê wê bikiran wê di renekê de wê ew bikê. Mitrayiyan ew zêdetirî bi hişkayê li hemberî nefsa xwe dikirin. Lê maniyên ew baştirin bi aqilî pêşxistin. Di wê temenê de wê, wê augustinus wê di wê çerçoveyê de wê pêşkeve û pêde herê heta ku tu bêjê bes a. Di nava xwe de wê bi hizirkirinê wê, çawa wê bigihijê hizirkirinê û ew hêst û hêstiyarî, hiş û fahmkirinê, têgihîştin û derkkirinê û hwd wê çawa wê mirov wê bigihijê wan û wê wilqas fêrbûn û alimanên ku ew dibin wê çawa wê bi gîyanê û aqiliya wê re wê fahmbikê wê li ser wê re wê, di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Gelek rewşên ku wê di nava wê gengêşîya hizrî ku wê augustinus wê bikê de wê li wan bihizirê. Mirov, çawa destê xwe dilabitênê, çavên xwe miçûbal dikê, gavzên xwe diavêjê, nanê xwe diçûyê û hwd weke wan gelek tiştan dikê û wê hemû wê weke bi fermanî wê were kirin wê werênê ser ziman. Li ser temenekê newrolojîkî û derûnî wê, şîroveyek tekûz wê di wê warê de wê bikê. Lê wê ji serî ve wê bi xwûdê ve wê girêbide. Li ser wê temenê wê wîna kirinê û ankû ew hizra ku mirov bi wê tiştê dikê û ew xwestek ku mirov dixwezê wê werênê li cih û hwd wê li wan wê bihizirê. Di dewama wê de wê bixwezê ku ew wê, di wê temenê de wê di renekê de wê, şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Di aslê xwe de wê dema ku mirov şîroveyên augustinus wan fahmbikê mirov divê ku wan bi du alî û ankû awayên ku ew di zikhev de bi wan dihizirê wan fahmbikê. Yek wê dîmenê pêşî wê weke bi gîyanê û ku ew li ser wê re di awayekê de wê bigihijê şîroveyên bi dualiteya nava beden û gîyanê û hwd. Aliyê din jî wê li ser wê temenê zêhnî wê, aliyê hizrî ku wê mirov wê, bi wê re wê, di renekê de wê bi xwe re wê bikê bi hizirkirinê. Di nava şîroveyên augustinus de wê dema ku wê minaq wê dilxweşî û ankû şahiyê wê şîrovebikê wê ji aliyê gîyanî ve wî bi tînî wê

bi gîyanî wê bikê. Aliyê din jî wê bi rûhiyeta mirov re wê, li ser wê rewşa gîyanê re wê bi temen û çerçoveyek aqil re wê bikê. Di wê warê de wê, tenê şîroveyên wî bi tîni şîrovekirin wê di zane min de wê pirr zêde wê weke şîroveyek kêr û tang û serrû wê bimênê.

Şîroveyên augustinus ên li ser afirandina mirov a weke bi dilxweşiya xwûdê re ku wê şîrovebikê wê, di awayekê de wê çavkaniyek wan ya berê jî wê hebê. Wê dema ku wê di nava maniyên de wê bahsa afirandina mirovê pêşî wê bê kirin wê weke bi dilxweşi û weke 'ji rohnîya xwe afirandîya' wê werênina ser ziman. Ev şîrove wê, di nava şîroveya augustinus de wê, di rengekê de wê, rengê xwe li şîroveyên augustinus ên di derbarê mirov û hwd de jî wê bikê.

Weki din wê dema ku em li ser tîkiliya beden û gîyanê ku wê di nava hizrên augustinus de wê were ser ziman wê li ser wê bisekinê. Di çerçoveya tîkiliya nava beden û gîyanê de wê li gorî augustinus wê beden wê baş bê. Ber ku ew xwûdê afirandîya. Gîyan jî wê baş bê ber ku ew jî ji xwûdê afirandîya. Ya ku wê nebaş bê wê piştî wê ku wê bi xwe re wê, pêşbixê bê. Wê bi wê re ku wê ji rêya xwûdê wê bi wê derkeve bê. Wê di wê temenê de wê li ser wê bisekinê. Minaq wê di dewama wê de wê di çerçoveya tîgîna gerdûnê de ku wê bibêjê wê dikarê wê bêjê ku wê 'gerdûn wê baş bê ku ew xwûdê afirandîya.' 'Hemû hebûnên di wê de wê baş bin.

Di dewama wê de wê, augustinus wê tîgîna xwe wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi aliyekê funksiyonî de wê pêşbixê. Minaq bi gotina 'her hebûn wê, awayê xwe, asta xwe û hwd wê, başîya ku ew dibê xwediyê wê, ku ew ji wê xwe dûrbikê û bi terikênê û bikeve awayekê din de wê, weke xweşibandinê bê. Her tişt di awayê xwe, şewayê xwe, cûrêyê xwe û di xwe de wê, ya ku lê hati dayin û ankû salixkirin weke bi funksiyonî wê bi wê bi baş bê. Di wê temenê de wê augustinus wê di tîgîna xwe de wê, weke ku wê di dîmenekê funksiyonî de wê, rengê hizirkirina xwe wê bide dîyarkirin. Di wê temenê de wê, di awayekê de wê tîgînek ku wê weke ku ew çawa ji hebûna xwe dikeve awa û rengekê din de û ji xwe dibê weke yek din wê, ew wê tenê bi mirov re wê werênê ser ziman. Li gorî augustinus wê tenê wê mirov wê ji xwe û rastîya derkeve û wê bikeve awa û rastîyek din de. Heta ku wê di xwezayê de wê, ew di nava zindiyên din de jî wê weke ku wê li gorî wê ne bi derfet bê.

Di dewama wê de wê weke ku em bi tîgîna augustinus re wê dibînin wê, li gorî wî di gerdûnê de wê, bo ti zindiyî wê 'pirsgirêka xirabûnê' wê

nebê. Ew bo bedenê mirov jî wê wusa bê. Lê bo gîyanê wê, ew di wê temenê de wê, hebê. Ber ku wê gîyan wê xwediyê hizirkirinê û wê bijartinê bê û wê, di wê de wê, karibê ew di wê temenê de wê, ew bi wê derkeve dervî wê. Li gorî wî beden wê ber ku wê weke hebûnek xwezayî bê wê ketin û kirina xirabiyekê wê bi wê re wê zêde ne bi derfet bê. Di dewama wê de wê bi gotina weke ku gîyane xirab wê, di encama darazekê de wê, bikeve şaşîyekê, û ku ew bixwezê û bikê wê bi xwesteka xwe bikeve şaşî û xelatîyekê, ku ew asta xwe ya hebûnê wê ji bîrbîkê, xwezayê xwe bi terikênê û ku ew berê xwe bide başîyna bo hebûnna din baş in û qanciye wan.

Di wê temenê de wê dema ku ew bahsa ketinê, beyenibûna ji xwe û ji asta xwe dûrketinê wê werênê ser ziman wê ew wê weke rewşek bi gîyanê re ku wê bibê bê, wê li ser wê bisekinê û wê werênê ser ziman.

Di nava têkiliya gîyan û bedenê de wê, di bedenê de hebûna gîyanê wê ne sedeme başî û ankû nebaşîyekê. Ber ku wê gîyan wê di wê nûqteyê de wê weke rêgezêk jîyanî wê di bedenê de wê hebê. Ew di bedenê de hebûna wê, wê di di bedenê de wê bikê temenê jîyanbûna. Di dewama wê de wê, pirsê gelo bi pêwîstîna ya û ankû ne bi pêwîstîniya wê pîrsekê augustinus wê li ser wê rew hebûna gîyanê a di bedenê de û di wê de lê dayina jîyanê û hwd de wê, bikê. Di wê temenê de wê, ber ku ew Augustinus wê bedenê wê weke amûrekê ji hebûna gîyanê re wê bibîne wê, di wê temenê de wê di nava beden û gîyanê de wê rewşa serweriyê wê bi têkiliya nava wan re jî wê bi gotin bikê. Li gorî wî di bedenê de gîyan serwerîya wê û li gorî wê fermanê wê bûyina bedenê ne şaş û xelat a. Lê vajî wê, ku beden xwe li wê serweriyê bidê û ew li gîyanê serwer bibê wê di wê de wê xirabî wê bibê. Ber ku beden bo bedenê weke amûrekê ya. Erke bedenê wê li gorî wî li farmanên gîyanê bihisênê bê.

Di dewama wê de wê dihênê ser ziman ku wê li şûna ku wê gîyan wê li bedenê wê serwer bibê wê, gelek caran wê, di jîyane mirov de wê beden wê, li gîyanê serwer bibê û gîyan xwe li xwestekê bedenê wê berdê û wê weke wê, û xwestekên wê bijî. Haz, xwestek, bêrî û hwd ên bedenê wê li gorî wan wê bijî. Ev wê weke ketina gîyanê û xirabûna wê bê wê, werênê ser ziman.

Augustinus wê, di rengekê de wê, dema ku ew wê, dahûrê li ser têkiliya beden û gîyanê re wê dikê wê di rengekê din de jî wê ew wê pîrsê wê li ser gîyanê û hebûna wê û rewşa wê ya ku ew di wê temenê de ew dikeviyê de wê bikê. Ber çî gîyan xwe dikê wê rewşê û dikeve wê rewşê de wê, weke pîrsekê wê li ser wê rewşa gîyanê re wê li wê bikê.

Augustinus wê, di wê temenê de wê, di renekê de wê, dema ku wê bersiva wê pirsê wê bide wê bersiva wî di renekê de wê, têngîna wîna azad a mirov wê weke ku me em di nava hizrên aziz paul û origenes û hwd de dibînin wê, di wê rengê de wê, di awayekê de wê, bide. Di sedema wê ketinê de wê, augustinus wê azabûna gîyanê wê bibînê. Wê bikeve ber ku wê azad bê û wê bi azadî wê xwestekek şaş xwestîya û kiriya. Ev têngîna azadîyê ku ew şîrove dikê wê li gorî wê, bo dilşayîya gîyanê a sermedî wê pêwîst bê. Wê bi wê re wê, ew wê weke aliyekê gîyanê ê bi sermedî jîyankirinê jî bê. Lê di wê temenê de wê, dema ku ew bi wê rengê encam bûya wê weke ew bi xirabî hatiya bi karhanîn wê, di renekê de wê weke ku ew wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Li gorî Augustinus wê, dema ku mirov xwestekekê bi azadî bixwezê û wê bibaşî bikê wê ne têr bê. bo têrîya wê ew bi karîna pêkhatina wê û ankû bi sîyane pêkhatina wê re wê, pêkbênê re wê hingî wê ew wê bibê.

Li vir wê dema ku mirov wê têngîna başî û nebaşîyê a Augustinus wê dibînê wê di awayekê de wê, weke ku wê maniyî wê werênina ser ziman wê di renekê de wê dikarê wê di awayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Weke ku wê ji şîroveyên me yên li ser wê jî wê were fahmkirin ku wê di çerçoveya têngîna azad a bi wîna mirov re wê mirov wê xwediyê wê serbestiyê bê ku ew wê bi serê xwe bikê. Di wê temenê de wê, weke xwûdê wê ji wê kirina wî ya xirab wê ne berpirsîyar bê. Ji xwe bi wê rengê bawerkirin wê weke pêwîstîniya têngîna wîna azad a bi serê xwe jî bê. Wê dema ku mirov bi hebûnekê re wê, têngîna wîna azad wê werênê ser ziman wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê giring ew wê bi serê xwe wê çawa bibê wê bi wê re ku mirov wê fahmbikê.

Têngîna maniyana a ku ew têngîna xirabiyê û hwd wê weke tozekê wê şîrove dikin wê ji gîyanê derbasbûnê a bi kûrbûna di wê de ku ew bi wê dihizirin û hwd re wê, dikarê wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikin û wê werênina ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê ev têngîna maniyana wê weke têngînek giring a teorikî wê biafirênê di çerçoveya wê rengê fahmkirinê de. Di aslê xwe de wê, dema ku em hinekî empatiyê li ser wê têngînê re wê bikin û wê werênina ser ziman ku em bihizirin ku wê mirov wê ne azad bê wê bê tefkirkirin û wê di hemû kirinên xwe de wê weke ku wê bi têngînek baxtî a hişk wê bi wê rengê wê bi wê were lê hizirkirin wê, demê wê hemû xirabi û nebaşîyên li dînyayê û ankû bi beden û gîyanê re dibînin wê nikaribin ji wan werina pirsên wê hemû wê ji xwûdê wê werina pirsin. Wê demê wê xwûda wê, xirab bê û wê, di wê temenê de wê, hingê wê xwûda wê, ber wê yekê wê nikaribê bahsa darazekê di nava

jîyanê û ankû piştî mirinê di wê temenê de wê bikê. Di wê temenê de wê, di rengê de wê weke ku mirov wê dibînê wê, di wê temenê de wê mijare başî û nebaşîyê wê, pêwîstîya wê ya bi fahmkirina bi têngîna wîna azad wê, di wê çerçoveyê de wê, weke şîroveyek ku wê li gorî hebûna hebûnê ku ew bi serê xwe di wê şewayê de ew bi wê were lê hizirkirin bê. Wê dema ku wê Augustinus wê di 'welatê xwûdê' de wê gotina 'xwûdê wê weke afrînerê her tiştê bê û her cûre sîyanê ku ew didê bê, lê her cûre xwestekê yê dide ne ew bê. xwestekên xirab ji xwûdê nayên. Ber ku ew ji wê xwezaya ku ew ji ew ji xwûdê dihê wê vajî wê bê' ku ew dihê ser ziman wê bi wê re wê, weke ku wê ew wê rastiye wê bi wê re wê bixwezê ku ew wê bi kirpênê bê.

Li gorî wê, berî augustinus wê di nava têngînên maniyan de jî wê were dîtî û piştî ku wê di nava têngînên augustinus de jî wê were dîtî ku wê mirovê ku ew bi wîna azad ku ew karibê ya baş bixwezê û wê bikê wê bi xwezayê wê di çerçoveya wê têngîna wê dîalîteyê de wê, aliyê din jî wê bi wê re wê bibê xwediyê sîyane kirina wê ku ew wê bikê. Ber vê yekê wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov ew li ser temenekê objektîv ew fahmkir wê, bi wê re wê têbigihê ku wê, herdû alî wê, hevdû di awayekê de wê li hev di çerçoveya dualîteyekê de wê bihoyin.

Di dewama wê de wê, aliyekê din jî wê di dewama wê de wê bi têngînan wîna azad re wê were dîtî ku wê li wê were lê hizirkirin û nîqaşkirin. Ew jî wê, di wê temenê de wê ew bê ku wê, 'weke mirov ku wê bi xûyên xwe bi kiriinên xwe dayina nîşandîna wan' û ''kirinên ku ew weke bi wîna ku ew li wan dihizirê, ku wê bi çalakiyên xwe wê weke ne wusa bê ku wê li wan bihizirê û wê li ser ya têngîna 'xwezayî' re ku ew, weke li gorî mirov rast dihê û ya ku ew bi wê rengê li mirov rast nayê dîtî ku ew dihê ser ziman re wê, li wê bihizirê. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê, kirinên mirovî wê, di wê temenê de wê, dema ku mirov wan dikê wê di wê temenê de wê di rengê de wê, li gorî çî wê rastiya wan wê were dîyarkirin wê ew jî wê weke aliyekê wan ê din bê ku mirov li wan bihizirê bê.

Wê dema ku wê bahsa xûyên xwezayî wê bikê wê minaq wê kevirekê wê çawa wê bi pêwîstîyê wê di wê rewşa xwe ya heyî de wê bimênê wê minaq wê bide. Li vir ya ku wê ji gotina 'xwezayê' wê weke ku wê were fahmkirin wê ew bê ku wê, ya ku ew li mirov rast dihê û ankû li mirov asayî dihê bê.

Di nava xwezayê de wê, tenê wê weke ku mirov wê dibînê wê tenê wê bi mirov re wê ew hêza nexwezayî ku ew bi wê mudahaleyê li hewirdora

xwe dikê wê bi wê re wê hebê. Wekî din wê ji bi wê ji wê xwezayê xwe û ankû ji wê rewşa xwe ya xwezayî wê di rengekê de wê weke ku mirov wê dikarê wê werênê ser ziman wê derkeve û wê dūrkeve. Di wê çerçoveyê de wê, di wê çerçoveyê de wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê du ali wê bi wê re wê, werin li holê û wê xwe bidina dîyarkirin. Ew jî wê têtîna wîna azad ku me li jor hinekî wê di wê çerçoveyê de wê li wê hizirî û ya din wê têtîna hêza hebûnî ku mirov wê, di wê temenê de wê hebê û wê şewayê bikarhanîna wê bê.

Augustinus jî wê di dewama wê de wê dema ku wê li mirov wê bihizirê wê bi gotina 'ya ku mirov dikê mirov wê, weke di nava aliyên baş û nebaşiyê de ku wê bi wîna xwe ya azadî ku ew karibê wê ji hev cihê bikê û bi wê bijî wê, bi wê xosletê bê re wê werênê ser ziman. Bi gotinek din wê weke ya ku mirov wê dikê mirov wê têtîna wîna azad bê wê, di wê temenê de wê, kifşbikê û wê werênê ser ziman. Li ser wê temenê wê mirov wê xwediyê wê têtîna wîna azad bê ku ew wê di wê temenê de wê, çî kirin ku ew dikê ku ew ji wan berpîrsîyar bê. Wê di wê temenê de wê mirov wê weke kes û zindiyekê ku ew di wê rewşa xwe de wê, xwediyê wê têtîna azadiyê bê. Li gorî wê têtîna azadiyê wê, mirov wê ji kirinên xwe bi berpîrsîyar bê. Ji wê aliyê ve wê, mirov wê bi temenî wê weke ji aliyekê ve wê ne azad jî bê wê, li lê bihizirê. Di wê temenê de wê, di wê nûqtayê de wê ji du aliyan ve wê weke ku mirov wê dibînê wê li lê wê bihizirê. Aliyê pêşî wê, li ser wê hebûna me ya fizîkî bê. Wê minaq wê dema ku mirov nikaribê serê xwe bi berê rûyê xwe li piştê xwe bi zivirênê wê demê wê sînoren me yê fizîkî wê weke aliyekê wê yê bi sînor wê biafirênin bin. Aliyê din jî wê li ser wê kirinê ku mirov di dema ku mirov wê bikê wê bi şartê başkirinê ku mirov wê bikê wê xwe ji aliyê din bi sînor bikê bê.

Li ser wîna azad a mirovî wê dema ku wê, augustinus wê bi berdewamî wê werênê ser ziman wê minaq adam û hawa ku wê çawa wê, gûnah bikin û wê di encama wê de wê ji bihûştê wê bèn avêtin wê li ser wê bisekinê. Di wê temenê de wê, ne ji ber ku wê adam li hawa hisandiya ew bi gûnah dibê ew ber ku bi wîna xwe wê dihilbijêrê wê, ew wê bi gûnah bibê wê werênê ser ziman. Li gorî augustinus adam gûnakkirina wî wê, di encamê de wê ti gûharîn wê di wê de nebê ber ku wî bi xwestek û di farqê de bûnê de wî ew kiriya. Ev wê, weke aliyekê ku ew di çerçoveya têtîna wîna azad û karîna danîşandina bijartinên xwe re wê, augustinus wê bi temen bikê û wê werênê ser ziman.

Di wê rewşa mirovî de wê di gerdûnê de wê, mirov wê rewşa xwe ya 'teybet' ku wê li ser çi temenê bibê wê bixwezê ku ew li ser wê bisekinê. Her çendî ku wê xwûdê wê weke çavkaniya afirînê wê werênê ser ziman jî lê wê, di wê temenê de wê, weke kifşkarê her tiştê diyarkirinê wê, di rengê de wê, weke aliyekê ku wê, li ser wê temenê wê weke bi pirsgirêk bimênê di fahmkirinê de wê li wê bihizirê. Li ser wê temenê wê bo ku ew bahsa mirov wê di temenê wekheviyê de ku wê bikê wê, pêwîstiya hebûna xosletna ku ew bi wan bi wê rengê were dîtin wên bikê. Bızanebûn, bi rewîstbûn û rastîti kirin û gotin û hwd wê, di wê temenê de wê weke xosletna ku ew li wa digirihê bê. Di mijare wî de wê, di wê çerçoveyê de wê bo ku ew şîroveyek werênê ser ziman wê, bixwezê ku ew temenê wê pêşî wê fahmbikê. Di wê temenê de wê, bo azadiyê wê li sedemê wê lêgerîna wî hinekî jî wê di wê temenê de wê, weke aliyekê ku mirov bi kirpênê bê. Di aslê xwe de wê armanca augustinus wê di serî de wê ew bê ku ew li ser wî de bi vegotinek tam di derbarê wîna me ya azad de wê werênê li ser ziman bê.

Li ser wê çerçoveyê de wê, di aslê xwe de wê, şîroveyên platinius jî wê di rengê de wê weke ku mirov hin bi hin fahmdikê wê li gorî têngînên wî wê weke ku di xwe de wê kêmesiyekê bi têngîna wî de wê rengê şîrove û fahmkirina wan re wê weke ku wê di xwe de wê bihawênê wê werênê sser ziman.

Di şîroveyên augustinus de wê weke ku mirov ji 'welatê xwûdê' fahmdikê wê, têngîna hêskirinê wê cihekê giring a fahmkirina wî wê biafirênê. Di wê çerçoveyê de wê, di nava şîroveyên wî de wê, di rengê de wê, têngîna hêskirinê wê li ser çerçoveya maniyan re wê, weke ku mirov fahmdikê wê, di rengê de wê karibê wê fahmbikê. Li ser wê temenê re wê bûyina mirov û ankû afirandina mirov a ji aliyê xwûdê ve wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Çawa ku wê xwûdê wê mirov wê biafirênê, bi aqil bikê, weke xwe bi wî de azad bikê wê li ser wê temenê wê, bi çerçoveyek fahmkirinê wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê, her cûre xwestek, dilxwestin û wî de bi wê temenê wê bixwezê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê hinek pirsên ku ew di nava nivîsandinên xwe de wê bikê wê bibin. Minaq pirsên weke mirov ber çi dixwezê, û hwd wê li ser wê temenê wê bikê. Di wê temenê de wê minaq wê li gorî augustinus wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê dema ku mirov wê, bi hêsnêkê û bi hêskirinê nejî wê weke mirinê bê. Wê bo ku ew wê werênê ser ziman wê gotina 'tenê yên mirî wê nexwedîyê wê hêsta hêskirinê bin. LI ser wê

temenê wê Augustinus wê li ser hêst, û xwestekên mirovên ên weke bi hêstiyarî û hwd re wê bixwezê ku ew herê li şîrovekirinekê berfireh li ser mirov û ankû gîyane mirov. Li gorî Augustinus hêskirin wê tiştê ku mirov dixwezê bibê xwediyê û û hê nebûya xwediyê wê weke ya bi hêstî ku mirov bo wê hîs dikê bê. Minaq wê li gorî wê ku ew hêstên weke tîrsê û hwd ku ew şîrove dikê wê di rengê weke wê dema ku wê ya ku mirov hêsê dikê ku ew di bin telukeyê de bin wê ew wê bo wê weke hêstiyariyek ku ew diafirê bê wê werênê ser ziman.

Di dewama wê de wê, bahsa rengê hêskirinê wê bikê. Wê ber çî wê hêskirin wê bê kirin û ankû wê di hêskirî de wê weke ya ku ew were lê hêskirî wê çî bê wê, li wê bihizirê. Di dewama wê de wê, mirov weke xwûdê were lê hêskirin. Mirovek gûnahker weke gûnahkarekê newê hêskirin û hwd. Di wê temenê de wê, li ser wê bihizirê û wê bi wê hizrên xwe wê werênê ser ziman. Di kirdeya hêskirinê de lêgerîna bi kirdeya başî û nebaşîyê re wê, bi wê rengê wê hizirkirin wê bibê. Augustinus wê li ser têngîna hêskirinê wê bi temenekê teorikî wê bixwezê ew li ser wê temenê ew li wê bihizirê û di wê de ew kûrbibê. Di nava têngîna hêskirinê a Augustinus de wê ji xwe zêdetir hêskirina li yek din û ji bedenê xwe zêde hêskirin êw di wê temenê de wê weke têngînek ku ew bi wê re dixwezê ku ew derxê li pêş bê. Di dewama wê de wê, augustinus wê dema ku wê li wê bihizirê wê, tiştên ku mirov ji wan bi xwarinê û tahmgirtinê digihijê hêsta hêskirinê û yên ku mirov bi dîtîna û hwd ku mirov bi wan digihijê hêsta hêskirinê wê hebin. Wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Li gorî augustinus wê, hêskirin wê li ser ya hebûnê re wê hebê. Minaq wê kesekê ku ew herê devereke xarib wê xwe beyenî wê hîsbikê. Wê li wir wê li ya ku ew ji wê hatî wê bigerihê. Ew wê çawa wê di bêriya mirov de wê bibê wê, weke hêstekê wê, bixwezê wê di temenê têngîna xwe ya hêskirinê de wê kifşbikê û wê werênê ser ziman.

Augustinus wê di têngîna xwe ya hêskirinê de wê aliyekê din wê weke ku wê maniyî wê bi hebûna hebûnê re wê li wê bihizirin û wê weke hêskirina li kesên din derxê li ser ya hizirkirina li xwe bixwe re wê weke aliyekê wê din bê ku wê bi wê li wê bihizirê bê. Di hêskirinê de wê dema ku wê bihizirê wê, di wê de wê, ji du aliyan ve wê, mijarê wê weke ku mirov wê kifşdikê wê hilde li dest. Yek wê li ser têngîna û temenekê hevbeş bê. Wê di wê temenê de wê, di awayekê de wê, li gorî wê dema ku wê mirov wê hêskirina li kesên dervî xwe derxê ser ya li xwe re wê, bi

wê re wê, li ser temen û têgînek hevbeş a weke minaq li heskirina li xwûdêyî û hwd re ku wê di çerçoveyek hevbeş de wê li wê bigihijê wê bihizirê. Aliyê din jî wê di wê temenê de wê weke ku wê bi aliyê hevbeş wê li wê bihizirê wê, li ser wê temenê wê, di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di dewama wê de wê bide diyarkirin.

Li gorî augustinus wê, ya ku wê layiqî hêskirinê wê ya sermedî û ne vegûhar wê bê. Wekî din wê yên din wê amûr bin bo gihiştina wê hêskirina mazin. Li gorî wî mirov jî wê weke tiştan bikardihênê weke tiştna bê. Lê wê li gorî pêjna xwûdayî wê hatina afirandin bin. Mirov wê di nava xwezayê xwe de wê li ser hemû heywanan re bê. Wêbi gîyan û aqil bê. Wê bi wê re wê, pêşve herê. Wê di wê temenê de wê xwezayê xwe bi aqilê xwe re wê hin bi hin wê biafirênê.

Di wê temenê de wê, dema ku wê di dewama wê de wê bi gotinên weke ' pirtûka pîroz li me ferman dikê ku mirov hês hev bikê' ku wê werênê ser ziman wê di wê hêskirinê de wê weke kirdeyî wê tenê wê mirov wê weke xwe bixwe re wê ew wê bikin û an jî wê, bi hemû tiştên di jîyanê de wê hebin. Di wê rewşê de wê pîrsa augustinus wê weke pîrsek dukirdeyî a di zikhev de bê. Di dewama wê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê, maniyî wê, hemû xwezayî wê bikina wê çerçoveya wê gotina hêskirinê de. Wê augustinus jî wê, dema ku em li ser têgîna wî ya hêskirinê dihizirin wê, bi ber wê aliyê ve wê, hemû tiştê wê hewlbide ku ew bikê nava wê çerçoveya fahmkirina xwe de. Maniyî wê, di nava xwezayê de wê, mafê jîyanê wê pîroz û ser hemû tiştî re wê bibînin. Wê bi wê re wê, hêskirinê wê li ser wê re wê, weke têgînek pîroz a di temenê afirandinê de jî wê, weke ku mirov ji gotinên manî ên di pirtûka wî ya waazan de dibînin wê di temenê hebûnê de wê bibînin û wê bi wê re wê di rengekê de wê, werênê ser ziman.

Di hêskirinê de wê maniyî wê rengekê hişmendiyê ê bi hişyarî li hemberî çavkanî û hebûnên jîyanî ên zindîyî û nezindîyî wê li gorî wan wê biafirênê. Wê di dewama wê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare hebûnê wê, di wê temenê de wê, weke aliyekê erkolojiyîkî wê di temenê xwe de wê bi fahmkirina me ya hebûnê û hebûna wê ya heyî û hwd re wê di temenê xwe de wê weke ku wê bihawênê. Li gorî Augustinus ku mirov bo xwûdê jî bê pêwîst bê ku ew hês xwe bixwe jî bikê wê, ew hêskirin wê weke bo xwûdê hêskirin bê wê, di wê temenê de wê li wê bihizirê wê fahmbikê.

Li ser wê temenê wê dema ku em li ser têngîna xwûdê dihizirin wê dikarin wê di dewama wê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê ser ziman ku wê bi têngînek hebûnî û pêvajoyên wê yên pêşketinê re wê werênê ser ziman. Wê dema ku em bahsa têngîna erkolojiyê û hebûnê bi hevdu re wê bikin wê di dewama wê de wê têngîna dîrokê re wê bi wê re wê karibê wê hinekî li wê bihizirê bê. Di mijare dîrokê de wê dema ku mirov wê li wê bihizirê wê dikarê li ser temenekê fîzîkî wê, bi wê re wê, fahmbikê. Ji dara tûyekê bûyîna dara tûyê. Mirov wê di nava xwezayê de wê, hem encama xwezayê xwe bê û hem jî wê berhema wê xwezayê bê. Wê di wê temenê de wê, ji mirov û berdewamiya mirov wê mirov wê, xwe bide dîyarkirin. Wê di nava wê dîroka bûyinê de temenê fîzîkî wê bi wê re wê, xwe di reng û awayê xwe de wê bide dîyarkirin. Di nava dîrokê de wê gûharîn û gûhartin wê di zikhev de wê bi hevdu re wê bibê û wê xwe di rengekê de wê bide dîyarkirin.

Lê wê dema ku em wê weke ji dara tûyekê wê dara tûyê wê derkeve ku em weke têngînekê wê hildina li dest bi têngîna dîrokê re wê, di rengekê de wê çendî ku wê weke li mirov wê were ku wê ne hizrek şaş jî bê lê wê di aslê xwe de wê, dikarê wê di dewama wê de wê, werênê ser ziman ku wê weke hizrek formel ku wê ji aliyekê ve wê weke wê têngînê bi dîmenî wê bide mirov ku wê ji aliyekê ve wê hizra gûharînê wê xwe de nedê dîyarkirin. Ber ku wê dema ku mirov ji aliyê pêvajoya tiştê ve wê bi fenomenolojikî ve wê hilde li dest wê, çawa gûharîn wê bi çerçoveyek awayî û darêjkî û hwd re wê, xwe di şewayekê de wê bi wê re wê bide dîyarkirin wê dikarê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di çerçoveya wê rengê fahmkirinê de em dikarin wê bêjin ku wê, di rengekê de wê, ti tişt wê ne weke ya berî xwe wê bimênê û ne jî wê weke piştî xwe ku wê were wê bibê û ankû wê di reng û awayê wê de bê. Wê di wê ya ku wê were de jî wê ew wê bûyîna wê di awayekê de wê, awayê wê, bi darêjk û hwd wê di wê de wê bi teybetî wê weke xosletê wê yê bi demkî ku ew dibê bê.

Di wê temenê de wê, dîrok wê pêvajoyek gûharênêwê yekser wê di wê temenê de wê bi xwe re wê, di rengekê de wê bide dîyarkirin. Augustinus wê dema ku em li hizrên wî dinerin ew çendî ku wê weke ne dîrokzanek jî bê lê wê ji demên kevnera û berî li ser hizrên ahîta kevn û hwd re ku wê şîroveyên xwe wê bikê û wê minaqan wê di wê de wê werênê ser ziman jî wê, di wê temenê de wê, dîmenekê dîrokî wê di 'welatê xwûdê' de bi çerçove wê xêzbikê û wê werênê ser ziman.

Li ser wê temenê wê ji aliyê dîrokê ve wê xwediyê hişmendiyeke bi felsefeyî û teolojikî bê. Di awayekê de wê dema ku wê weke ku em di

minaqe pirtûka manî a vegotinên weke serboriyan de ku ew dihênê ser ziman wê mijaran wê bi serê xwe wê, di dema xwe de wê bikê ku ew fahmbikê wê, di rengekê de wê ew wê, weke ku wê di dîmenekê bi wê rengê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Çendî ku wê di wê dîmenê de wê, bixwezê ku ew mijaran bi serê xwe ew wê werênê ser ziman jî lê wê di dewama wê de wê, di çerçoveya têtînek herîkbar a bi fahmkirina bi demê re de wê, mijarê wê weke ku wê, di rengekê de wê, di wê de wê, hilde li dest. Li jor me bahsa têtîna hizirkirina wî ya bi felsefeyî a li ser mirov re ku ew li wê dihizirê wê bi mirovê di demên pêş û ankû pêşarojê de wê çawa pêşkeve ku ew li ser wê têtînen xwe dihênê ser ziman wê di awayekê de ku em wê referans bigirin wê, di rengekê de wê ji ya wê demê û heta ya demên piştre ku ew tefkir dikê wê weke di dîmenekê bi hev ve girêdayî û di dewama hev de wê bi wê bihizirê wê, dîmenekê wê bi wê re wê weke ku wê bi xwe re wê bide dîyarkirin.

Weke felsefeya wî ya dîrokê wê di heman rengê de wê, di nava dîrokê de wê hebûna civakî wê dema ku wê werênê ser ziman wê li ser du temenan wê bi rengekê têtîni ê ramyarî wê bi wê re wê werênê ser ziman. Minaq wê dema ku wê bahsa wê, çerçoveya welatî bikê wê weke ya awayê ku ew li gorî rêgezên xwûdê hebê û ya ku ew weke bi rengê dînyawî li wê dihizirê û li gorî mirov ku ew dibê û weke li gorî xwestek, haz û hwd ên mirovî awaya wê, li wê bihizirê û wê, werênê ser ziman. Bilindbûn û ketina asûr, babil, hûrî û mîtannî, med, û heta roma û hwd wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Wê hinek kirpendinên ku ew di wê çerçoveyê de wê bikê wê bibin.

Wê dema ku ew çerçoveya têtîna 'welatîtiya xwûda'yî ew xêz dikê wê li rengê weke welatitîyek ku ew heya wê bi wê rengê wê xêzbikê ji wê zêdetirî wê weke bi îdeayî û çerçoveya wan re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Li ser wê çerçoveyê wê têtîne wê têtîna welatîtiya wî ya xwûdayî wê li ser bilindbûna welatitîya li dînyayê re wê bilind bibê. Di çerçoveya têtîna augustinus a ramyarî de wê, dibînê ku ew weke ku wê, li dînyayê wê, bi komî wê wê gelek mirov bi hevdû re jîyankirina wan wê, di wê çerçoveyê de wê weke demek bûhûrîner û di çerçoveya wê de wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman. Temenê têtîna civakî û ramyarî a augustinus wê weke ku em bi têtîna maniiyan û berî wan bi mitrayîyan re dibînê wê, bi têtîna 'aşîtiya sermed' û ankû di dewama wê de 'aşîtiya gerdûnî' re wê, di reng û awayekê de wê, bi temen û çerçova wê bikê û wê werênê ser ziman. Wê di çerçoveya têtîna wî ya ramyarî de

wê, dema ku em wê werênina ser ziman wê weke ku wê di welatê xwûdê de wê werênê ser ziman wê di wê nûqteyê de wê, bi wê rengê wê, werênê ser ziman. “Wê demê ew zane, bûya afrînerê hemû xwezayê ê wekhev ku ew wê çêdikê. Xemle wê ya herî xweşik ku mirov a, ew li ser rûyê ardê ji aliyê xwûdê ve hatiya bi cihkirin, li wan ev jîyan, aşîtiya dûnyawî ku wê bo wê rast bibînê wê hinek nimetan jî wê bide wan. Ev, ew ên ku em di wê jîyanê de ji wan sûdbigirin weke tendurust, ewlehî, û hêsta dostaniyê ku mirov wê li hemberî hev ku wê hîsbikin bin.”

Li ser wê temenê wê ya ku wê aşîtiya dûnyawî wê ji mirov re wê bi wê were û ya bo mirov bi fêdeya wê li ser wê jî wê hizir û pirsna wê werênê ser ziman. Li gorî augustinus aşîtiya mirovayî wê armanca wê ya pêşî wê ew bê ku wê di nava ahlê malê de ku wê aşîtiyê werênê bê. Li gorî Augustinus wê temenê otoriteyê wê ne hêz û sîyan bê, wê berpîrsîyarîyarî bê. Di wê çerçoveya têngîna otoriteyî de wê, xwe ji yê din berpîrsîyar bibînê weke têkiliya nava jin û mêr, dêûbav û zaroyan û hwd wê, di wê temenê de wê bi minaq bikê û wê werênê ser ziman.

Li gorî augustinus wê ya ku wê, temenê wê aşîtiya dûnyayî wê çêbikê jî wê, xweşbînî û ankû levkirin bê. Li ser têngîna welatî wê di demê de wê, minaq wê, têngîna çîçero ku ew di pirtûka xwe ya bi navê ‘li ser komarê’ de ku wê werênê ser ziman wê, di wê de wê, bi gotina wê bahsa ‘scipio’ ku wê, bi wê ji salixkirina têngîna xalkê romayî wê, gavê bi avêjê re wê werênê ser ziman. Ji wê gotinê ya ku wê çîçerok wê qastbikê wê ew bê ku wê rêgezên ku wê xalk wê bixwe wê rizaya xwe li rêgezên wê bide nîşandin bê. Li gorî wî, mirov tenê li rêgezên wekhev wê rizayê didina nîşandin. Li gorî wî, li deverê ku wê, dada rastin wê nebê mirov wê nikaribê bahsa destûrê jî bikê. Li ser wê çerçoveyê wê dema ku wê Augustinus wê hizrên xwe wê werênê ser ziman wê dibînê ku ew wê hizrên xwe wê di çerçoveya ‘aşîtiya dûnyayî’ de wê, werênê ser ziman. Di wê temenê de wê, çî wê temenê wê biafirênê? Wê li gorî wî wekhevi û ankû pergalek dadî a wekhev wê, di wê temenê de wê bixwezê ku ew bikirpênê û wê werênê ser ziman.

Di wê çerçoveyê de em, îro dizanin ku wê di nava mitrayîyan de wê li ser aşîtiya dûnyayî û ankû aşîtiya giştî wê, di reng û awayekê de wê, bi wê bihizirin û wê hizrên xwe wê li ser wê werênina li ser ziman. Wê çendî ku wê di awayekê de wê bi gotinên ku wê, weke ‘yazdan wê, ew wê aşîtiyê wê bînenê’ wê werênina ser ziman jî lê wê di rengekê din de jî wê, di dewama wê de wê, bi wê re wê li wê li dûnyayê wê çî wê pêwîst

bê ku mirov bikê û xwedîyê renekê çawa ê aqil û hişmendiya wê bê wê li ser wê re wê bihizirin.

Di wê çerçoveyê de wê, li ser temenê nêzîkatiya li hev a baş re wê di wê çerçoveyê de wê, di reng û awayekê de wê bihizirin û wê, hizrên xwe wê bi wê re wê werênina ser ziman. Têgîna aşîtiya sermed û ankû aşîtiya gerdûnî a mitrayîyan wê, di renekê de wê, mirov dikarê bi wê bibêjê ku wê weke têgînek serwer wê, di demê de wê, li pêş bê wê temen û çerçoveya hizrên demê jî wê di wê temenê û rengê de wê bi xwe re wê weke ku wê biafirênê. Ev rêgeza b ihebûna dadî ku wê li wê were lê hizirkirin wê li gorî wê weke ku wê augustinus wê werênê ser ziman ku wê li devera ku wê dad wê nebê wê key jî wê ji hinek haydût'an û pê de wê nebina tiştekê din.

Li ser wê temenê wê di nava hizra felsefeya augustinus de wê, têgîna dadî wê di wê temenê de wê di awayekê de wê, bi gotinên weke yên aşîtiya sermed, aşîtiya gerdûnî, aşîtiya dînyayî û hwd re w, di reng û awayekê de wê, were ser ziman. Di wê temenê de wê, ev gotin jî wê, di renekê de wê çerçoveyek têgînî a xwûdayî ku wê weke li gorî wê were jinkirin û wê armanca mirov a bi wê di jîyankirina mirov de ku wê ew bê ku mirov bigihijê wê xwûdayîyî û hwd re wê bi wê re wê, li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Di felsefeya serdema navîn de wê, di wê temenê de wê ev gotin wê weke di wê de wê ji aliyekê ve wê bi girêdanên ontolojîkî ên di wê de ku wê, bèn çêkîrin re wê çerçoveya wê ya fahmkirinê wê bi wê re wê bê çêkîrin û wê were hanîn li ser ziman.

Çavkanî:

- *Cantor, Norman F. (1993). *The Civilization of the Middle Ages*. New York: Harper
- *Osborn, Eric (2008). *Clement of Alexandria*. Cambridge, England: Cambridge University Press
- *Markus, R.A. (1997). *Gregory the Great and His World*. Cambridge: University Press.
- *Hägg, Henny Fiska (2006), *Clement of Alexandria and the Beginnings of Christian Apophaticism*, Oxford: Oxford University Press,
- *Heine, Ronald E. (3 May 2004), "The Alexandrians", in Young, Francis; Ayres, Lewis; Louth, Andrew; Casiday, Augustine (eds.), *The Cambridge History of Early Christian Literature*, Cambridge, England: Cambridge University Press
- *Greggs, Tom (2009), *Barth, Origen, and Universal Salvation: Restoring Particularity*, Oxford, England: Oxford University Press
- *Heine, Ronald E. (2010), *Origen: Scholarship in the Service of the Church*, Oxford, England: Oxford University Press
- *Richard Finn (2009). "Origen and his ascetic legacy". *Origen and his ascetic legacy*, in: *Asceticism in the Graeco-Roman World*. Cambridge University Press
- *Peters, Ted (2005). "Science and Religion". In Jones, Lindsay (ed.). *Encyclopedia of Religion*. Vol. 12 (Second ed.). Detroit, MI: MacMillan Reference
- *Stalley, Roger (1999). *Early Medieval Architecture*. Oxford History of Art. Oxford, UK: Oxford University Press
- *De civitate Dei, Gudsstaten, eller Guds by. Innledning, utvalg og oversettelse ved Reidar Aasgaard. Pax forlag, 2010
- *Klosterliv i Vesten: Augustins regel, Benedikts regel. Oversatt og med innledning av Erik Gunnes. Aschehoug, 1986
- *Bonner, G (1986). *St. Augustine of Hippo. Life and Controversies*. Norwich: The Canterbury Press
- *Brown, Peter (2000). *Augustine of Hippo: A Biography*. Berkeley: University of California Press
- *Chadwick, Henry (2010). *Augustine of Hippo: A Life*. Oxford: University Press
- *Matthews, Gareth B. (1992). *Thought's Ego in Augustine and Descartes*. Cornell University Press.
- *Loyn, H. R. (1989). "Jews". In Loyn, H. R. (ed.). *The Middle Ages: A Concise Encyclopedia*. London: Thames and Hudson

- *Loyn, H. R. (1989). "Scholasticism". In Loyn, H. R. (ed.). *The Middle Ages: A Concise Encyclopedia*. London: Thames and Hudson
- *Schoedinger, Andrew B., ed. (1996). *Readings in Medieval Philosophy*. New York: Oxford University Press
- *Marenbon, John (2007). *Medieval Philosophy: An Historical and Philosophical Introduction*. London: Routledge
- * Dahl, Gunnar (2002) *Gud, pengar och moral i affärslivets gryning*

Abdusamet Yigit, kurdistan, cizirabota, 2013.